

Kofoeds Skoles
historie
1928-1998

© Ole Meldgaard
Omslag: Mikkel Leth Mouritzen, GDGD
Foto: Kurt Bennike Larsen
Sats og tryk: Kofoeds Skoles Trykkeri
Oplag: 3000 eksemplarer, 1998
ISBN 87-87192-03-9

Ole Meldgaard

Kofoeds Skoles
historie
1928-1998

Mødet med de arbejdsløse

Kofoeds Skole blev oprettet i 1928 i et forsøg på at yde unge arbejdsløse mænd bistand i ledighedsperioden og hjælpe dem tilbage til samfundet igen som aktive og fuldgældige borgere.

Efter den første verdenskrig og i de følgende to årtier blev arbejdsløsheden et stort og tilsyneladende uovervindeligt onde, som kastede en tung skygge over tusinder af familier. Endeløse rækker af mænd tog daglig opstilling foran kontrolstederne, og en forståelig bitterhed mod samfundet bredte sig inden for de arbejdsløses rækker. De var ikke dagdrivere eller asociale, men unge mænd og familiefædre, som følte sig overflødige i samfundet, fordi der ikke var arbejde til dem. De længtes kun efter et job, så de kunne forsørge sig selv og deres familie. Morgen efter morgen mødte de op foran fabrikkerne og blev sendt hjem igen med råbet: »Ikke flere i dag,« når arbejdslederen havde udtaget de par stykker, han havde brug for.

De arbejdsløse følte sig svigtet af politikerne og deres egne faglige ledere. Nogle blev vrede og bitre, andre indadvendte og melankolske, men for dem alle gjaldt det, at energien og lysten til at søge arbejde blev forringet, som dagene og månederne gik uden at der skete noget. Mindreværdskomplekset fik en alt for frodig grobund. De ledige kom i en ydmygende og ofte desperat situation. Som arbejdsløse kunne de i bedste fald få understøttelse i godt to måneder. Når denne hjælp hørte op var der to muligheder tilbage: At modtage den vanærende fattighjælp eller gå den lige så ydmygende gang til folks døre og tigge. Det var hårde livsbetingelser for en mand, som havde selvagtelsen tilbage. Men man skulle jo leve!

Situationen gik ikke sporløst hen over de ledige. Arbejdsløsheden skabte nye mennesketyper. Mænd, som under andre omstændigheder kunne virke, skabe værdier og forsørge sig selv, blev plattenslagere og lukrerede på folks medlidenhed. De lærte ved erfaring, at den, der forstod at stille sig mest elendig og krybende an, også fik mest – men de måtte betale dyrt for denne erfaring og de par kroner, de på denne måde kunne skrabe i lommen. De tabte respekten for sig selv og mistede efterhånden troen på alt i denne verden og forventede sig intet særligt af fremtiden.

Det var mødet med disse mennesker, som uforskyldt var berøvet retten til arbejdet og dermed livsunderholdet, som inspirerede kordegn Kofoed til oprettelse af en skole for arbejdsledige med udelukkende det formål at give dem selvrespekten, livsmodet og fremtidshåbet tilbage.

Midt i tyverne havde Kofoed selv stået i de arbejdsløses rækker foran de københavnske fabrikker, og han kendte arbejdsløshedens psykologi fra sit eget sind. Også han blev et øjeblik grebet af håbløshed og melankoli, da han efter adskillige forsøg stadig ikke havde fået arbejde og det begyndte at knibe med penge til mad. Han forstod derfor lidt af den desperation, som kan gribe sultne mennesker og få dem til at ydmyge sig under det menneskeligt værdige for at få penge, ikke mindst forældre, som må sende deres børn i seng grædende af sult.

Kofoed fik i 1927 arbejde som kordegn ved Christianskirken på Christianshavn, men hans tanker blev ved at kredse om de arbejdsløse og deres familier. »Jeg forudså, at i løbet af kortere eller længere tid ville de blive uskikkede til igen at kunne træde ind som borgere i et samfund. Havde da samfundet virkelig råd til at lade dem fortsætte på den måde?«

Kofoed gjorde sig aldrig illusioner om at kunne løse arbejdsløshedsproblemet med en skole. Problemet var skabt af samfundet og måtte løses af samfundet, men hver enkelt borger havde pligt, følte han, til efter bedste evne at hjælpe de arbejdsløse unge, så de ikke gik helt til bunds i ledighedsperioden. »Her nytter ikke den sædvanlige undskyldning, at det må det offentlige tage sig af. Denne sag, så jeg, er en folkesag og løses ikke, før hver enkelt går ind under sit ansvar.«

Som kordegn skulle Kofoed gøre et sognearbejde, og da der var mange arbejdsløse på Christianshavn begyndte han snart at overveje en eller anden form for beskæftigelse og undervisning, som kunne fylde de arbejdsløses timer, vække deres interesse for noget nyttigt og være med til at forbedre forholdene i hjemmene. Efter lange overvejelser besluttede han i vinteren 1928 at begynde med udvidet husflidsundervisning.

Han havde imidlertid hverken kapital, lokaler eller værktøj til at virkeliggøre tanken. Han forelagde ideen for kirkens præst, pastor Holmer, som straks syntes om forslaget og af egen lomme gav 120 kr. til arbejdet. Kofoed fik lov til at benytte kælderlokalet i Menighedshuset i Ovengaden oven Vandet 6 seks af ugens eftermiddage. I Dansk Husflidselskab lånte han to høvlebænke og noget værktøj, og for egne penge indkøbte han de allernødvendigste varer.

Lokalet blev indrettet så godt det lod sig gøre med et skomagerværksted, et lille snedkerværksted, et kurvemagerværksted, og der blev stillet an til børstenbinding og snittearbejde.

Den næste opgave var så at interessere de arbejdsløse i at deltage. Han opsøgte de familier, som havde søgt økonomisk hjælp i Menighedsplejen og talte med dem om sagen, forelagde dem, at de på værkstedet kunne få hjælp til at reparere sko og sætte møbler i stand, så der kunne blive lidt hyggelige-

re i hjemmet. Modtagelsen var meget forskellig. Enkelte viftede ham straks af, når de hørte det havde noget med Menighedshuset at gøre. Der ville de ikke sætte deres ben; andre var mere interesserede og inviterede ham indenfor. Kvinderne var gennemgående de mest imødekommende, og på sine besøg i de arbejdsløses hjem blev det hurtigt klart for Kofoed, at der også måtte oprettes en afdeling for husmødre med kjolesyning, barnepleje og madlavning. »Kom De blot over til os«, sagde han, før han vidste, hvor han skulle få symaskiner og stof fra.

Fattigdommen og håbløsheden var udtalt i hjemmene. Forældrene var forgræmmede og børnene blege og afmagrede. Hvad der havde været af værdier i hjemmet var pantsat til tøj og mad. Det kunne ikke undgå at smitte af på stemningen i hjemmet. Den var oftest knuget.

Det blev til besøg i 36 hjem. Kofoed turde ikke invitere flere, for der var ikke plads til mere end 11 mennesker på værkstedet.

Samtidig med denne personlige orientering om værkstedet blev der indbudt til et møde i Menighedshuset den 20. marts.

Dagen oprandt. Kælderlokalet var pyntet med flag og blomster, der var lavet kaffe og sørget for underholdning. Men hvor mange ville efterkomme invitationen?

Der kom 25 mennesker. Kofoed orienterede endnu engang om planerne, og mødet endte med, at 15 kvinder og 10 mænd indtegnede sig som elever. Første mødedag for mændene blev fastsat til tirsdag den 28. marts. Kvinderne skulle begynde dagen efter.

Hans Christian Kofoed (1898-1952)

Kofoeds ungdom

Hans Christian Kofoed blev født i Bodilsker på Bornholm i 1898 som den næstyngste i en flok på 5 brødre. Faderen var landmand, men døde da Hans Christian var 10 år. Den ældste bror overtog fødegården, de to næste blev håndværkere, og sammen med moderen og den yngste bror flyttede Hans Christian op til en nybygget mindre gård, som blev drevet med bestyrer. Det lå i luften, at Hans Christian skulle overtage gården, når han blev voksen.

Hjemmet var grundtvigsk, men som 14 årig blev Kofoed »bevidst kristen« og voksede op i Indre Missions Samfund. Det gik ikke stille af. På Bornholm stod de kirkelige retninger skarpt over for hinanden, og man så helst ikke overløbere, så der fæg gnister af omvendelsen. Livet igennem bevarede Kofoed et tæt forhold til kristendommen, men han var selv opmærksom på, at ungdommens pietistiske religiøsitet kunne have ødelagt ham. »Jeg tror det ville have været gavnligt, om Samfundet havde sagt til mig: Tag den lidt med ro og vis hellere din kristendom i dit liv i stedet for at snakke så meget. Men de fik mig blot til at mene, at jeg måtte lide for Kristi skyld. Det kunne have betydet åndelig ruin for mig, fordi der ikke blev tid til at gå i dybden og få åndelig balance.«

Broderen Jens Brandt Kofoed har berettet om en juleaften, hvor han var til gudstjeneste sammen med sin mor og Hans Christian. »Da prædikenen var forbi, og vi skulle synge en salme, lagde jeg med skræk mærke til Hans Christian. Han sang, så han overdøvede hele menigheden, og jeg troede, han var blevet gal. Jeg skubbede til ham, men han så glad ned til mig, og værre blev det.«

Efter gudstjenesten styrede han lige op til præsten, som tog ham om skulderen og langsomt fulgte ham ud af kirken. »Jeg forstod ikke et muk af det hele, men hørte dog enkelte sætninger som »Guds barn, frelst, nåde og lykke,« beretter broderen.

Kofoed selv har i erindringsbogen »Slået ud – nej« givet et indblik i sine religiøse anfægtelser i pubertetsårene. Han følte, en indre stemme sagde ham, at der var en aktiv tjeneste for Gud og mennesker, som var lagt hen til ham. Selv havde han mest lyst til at blive landmand. Dertil havde han evne, og der var jo gården, som ventede ham. Han gik i gang med en egentlig landbrugsuddannelse i Nordsjælland, men en efterårsdag i 1914 brød krisen igennem. Han havde været ude at pløje. Da han ved middagstid kom ind i stalden med hestene faldt han i betagelse over dyrets væsen. Hesten er trofast og lydig mod selv det mindske vink af en drengehånd. Kommer man med seletøjet strækker den selv hovedet frem. »Jeg blev beskæmmet ved at måtte indrømme alt dette; for jeg havde i længere tid forstået, at jeg var ulydig mod en indre stemme i min sjæl. Jeg følte, at der var en tjeneste, som var lagt hen til mig, men jeg var ikke villig til at gå ind under den, modtage selen og lade en anden få tøjlerne i mit liv. Jeg vilde bestemme selv.«

Stående der alene i stalden blev den indre stemmes kalden stærkere og stærkere i drengen. Han tænkte, at hvis ikke der ventede ham en gård på Bornholm, var situationen en anden, og så ville han melde sig til tjeneste. Stemmen lød i ham, at hvis moderen nu døde i dag, ville han være for ung til at overtage gården, og hvad så? Ja, så faldt alle fremtidsplaner om at blive landmand til jorden, og gården måtte sælges til fremmede.

»Pludselig slog det ned i mig: »Skulle din uvillighed komme til at koste din mor livet?« Tanken derom naglede mig til den plet, hvor jeg stod...«

I det samme, da kampen rasede stærkest i ham, kom tjenestepigen med et telegram hjemmefra. Så er mor altså død, for det igennem ham, og det var hans skyld. »Thi først da vilde du lade dig iføre seletøjet og lade Ham styre. Åh Gud, det var dog for hårdt.«

Telegrammet meddelte, at moderen var kommet på hospitalet, og situationen var alvorlig. »Så var mor altså ikke død! Ikke endnu da! Mors liv eller død afhang altså stadig af min indstilling ... Situationen var oplagt; der var intet udenom.«

Lidt efter knælede drengen oppe i båsen ved siden af hestene. »Der blev kun et tilbage: Nemlig bønnen: »Giv mig blot lov til at få den mindste andel i din store gerning.« I denne stund blev hans livsbane lagt fast. Det store privilegium, at få lov at tjene, var blevet et menneske til del. Tømmerne blev lagt i den kusks hånd, som alene kan køre.«

Selv om kampen var ført til ende blev de følgende år ikke lette for den unge mand. Han var flere gange i religiøse anfægtelser ved tanken om at fravige sit løfte om at tjene, og i en periode var han alvorligt syg, såvel fysisk som psykisk, slået ud af religiøse grublerier.

Efter et ophold på Haslev Højskole i vinteren 1916-17 blev han imidlertid ansat i KFUMs soldatermission med tjeneste som leder på Flakfortet. Egentlig var han for ung til opgaven og måtte tie med sin alder. Soldaterne lærte ham at kende som en god og munter kammerat, men i begyndelsen af 1920'erne var det igen galt med nerverne. Efter tiden i Soldatermissionen havde han kastet sig over læsningen, først for at få realeksamen, senere en studentereksamen. Men han bestod ikke prøven til oprykning i studenterkursets afgangsklasse. Det var et hårdt slag for ham. Han var forlæst og nedslidt, fyldt med uro, tvivl og angst, og det endte med et nervesammenbrud.

En dag løb han på pastor Kildeby på Københavns banegård. Kildeby var leder af Hoptrup Højskole, og Kofoed kendte ham fra Haslev og fra Soldatermissionen. Kofoed spurgte, om Kildeby ville bruge ham som lærer på højskolen. Spørgsmålet chokerede Kildeby. Kofoed havde ingen særlig uddannelse, han havde dårlige nerver og var kun 23 år. Men han vovede forsøget, og ingen kom til at fortryde det. Efter en god del hvile og søvn vendte Kofoeds arbejdsmod, friskhed og frimodighed tilbage.

Fra 1921 til 1925 var han højskolelærer i det sønderjyske, og årene blev rige på udvikling og oplevelser for ham. Kofoed evnede at omgås de unge elever, og han vandt hurtigt deres fortrolighed. Kildeby sagde senere, at aldrig havde han haft en lærer, der gjorde det bedre og med friskere humør. »De evner, der senere kom til så rig udvikling i hans arbejde blandt arbejdsledige, begyndte i disse højskoleår at folde sig ud.«

I sine taler og foredrag for eleverne formanede han dem til at bruge den kostbare tid med flid, ikke sløse ungdomsårene bort. »Jeg hader det udtryk: At fordrive tiden, man fordriver rotter, men ikke tiden.« Ihukommende sin egen forblindede ungdomsreligiøsitet fremhævede han stærkt, at kristenlivet mere skulle kendes på gerningerne end på ordene. »Bed med hånden på ploven«, blev hans motto.

I 1925 vendte Kofoed tilbage til København for at genoptage læsningen og forberede sig på et teologistudium. Han kom også i gang, men fik aldrig gjort studierne færdige. Mødet med de arbejdsløse gav ham en gerning, han var optaget af lige til sin død i 1952.

En beskeden begyndelse

Kofoeds Skole er i dag en overordentlig stor institution med omkring 120 medarbejdere og ca. 700 elever dagligt. Begyndelsen var imidlertid så beskeden, som den overhovedet kunne tåle at være. Ingen kunne dengang forestille sig, at der af det lille kælderlokale skulle vokse en stor og mangesidet institution op.

Dørene blev åbnet første gang den 28. marts 1928 kl. 13.30. Alt var forinden bragt i orden. I skomagerværkstedet var læste, hamre og knive lagt frem. I snedkerværkstedet var høvlebænkene stillet op og værktøjet anbragt i rammer på væggen. Og ude i køkkenet havde man travlt med at smøre smørrebrød, for eleverne skulle have et stykke mad og en kop kaffe, inden de gik hjem.

Alle var spændte og forventningsfulde. Hvor mange ville der mon komme? Der kom een elev! Det var Nielsen. Den første og eneste på åbningsdagen. Hans sko var fuldkommen tyndslidte, så han begyndte derfor i skomagerværkstedet. Nielsen viste sig at være umådelig praktisk anlagt. »Vi må nok hellere uddanne Nielsen til vor assistent« bemærkede Kofoed til sin kone, Astrid.

Selv om der kun var een elev sluttede dagen med kaffebord, et Fadervor og salmen »Altid frejdig, når du går.« Med denne salme sluttede siden alle aftener på skolen til langt op i tresserne. Når man kom til sidste vers rejste alle sig op og sang det stående. Verset lyder: »Kæmp for alt, hvad du har kært,/ dø om så det gælder!/
Da er livet ej så svært,/ døden ikke heller.«

Dagen efter var det kvindernes tur, og de lod ikke vente på sig. Der var fuldt hus med det samme. Høvlebænke og arbejdsborde fra dagen i forvejen var bragt af vejen og lokalet omdannet til sy- og lappetue. Tilslutningen var overvældende, og det vedblev den at være, men alligevel gik noget galt. Det var de samme husmødre, som kom, også efter at de havde bragt hjemmets garderobe i orden. Det blev snart til, at kvinderne sad og lavede håndarbejde og drak kaffe, mens børnene tumlede sig i lokalet. »Det udartede efterhånden til at blive en rigtig god varmestue og børnehave.«

Det var ikke meningen med værkstedet, og kvindeafdelingen blev derfor hurtigt lukket. Der gik adskillige år, før Kofoed igen åbnede en husmoderafdeling, denne gang på et helt andet grundlag.

Efter den tøvende start kom det hurtigt til at gå bedre med mandsafdelingen. På andendagen tog Nielsen sin svigerfar med. På tredjedagen kom yderligere to unge mænd, og i løbet af kort tid var værkstedet fyldt op.

»Der blev arbejdet med energi og lyst, og resultaterne var pæne. Der var ting, som glædede mig meget. Gennem arbejdet forandredes elevernes væremåde fuldstændig. De sang og fløjtede, alt imens de arbejdede. De glemte for en stund, at de var arbejdsledige. Den af naturen medfødte trang til at skabe blev vakt til live,« skriver Kofoed i sin erindringsbog om disse første dage af skolens historie.

For Kofoed var hjemmene samfundets grundvold. Der blev børnene opdraget; dér blev fundamentet lagt til morgendagens samfund. Fungerede hjemmene ikke ordentligt kunne ingen regne med et bedre samfund. Var der en dårlig stemning i hjemmene ville det hæmme og trykke børnene, så de voksede skæve. Kofoed ønskede derfor inderligt, at arbejdet

på værkstedet kunne være med til at vække interessen for at opbygge hjemmene, ikke blot materielt i form af f.eks. et bedre møblement, men nok så meget i form af en kærlig tone mellem ægtefællerne og børnene. På forskellig måde forsøgte han derfor at spørge, om ikke konerne havde nogle ønsker, som mændene kunne imødekomme ved arbejdet på værkstedet. »Det er så sundt at blive sat i gang med at glæde hinanden; thi det skaber.« Snart kom den ene, så den anden med ønsker, som de vidste hustruen havde, og de gik i gang med at lave tingene. En familiefar fik lov at låne løvsav og kniv med hjem for at sætte også drengene i gang. Hvor der tidligere var surhed og gnavenhed fandt man nu hinanden i den fælles opgave at skabe pyrd og glæde i hjemmet.

Den første sæson var et forsøg. Kofoed var tilfreds med resultatet, men de praktiske forhold var ikke til at leve med en vinter mere. Lokalet var for lille. Alle redskaber, høvlebænke, borde og brædder skulle fjernes hver dag efter brug og stilles frem igen næste dag. Han besluttede derfor at se sig om efter et nyt lokale inden næste sæson.

Bag ønsket om at flytte fra Menighedshuset lå også, at der i en del af menigheden var opstået misfornøjelse med foretagendet. Nogle mente ikke det var nødvendigt og ikke med rette faldt ind under Menighedsplejens opgaver. De var også skuffede over, at Kofoed ikke sluttede lidt mere flittigt op om møderne i sognet. Mange år senere mærker man Kofoeds bitterhed over denne indstilling fra kirkeligt hold. Menighedens medlemmer havde så travlt med at gå til møder, at der ikke blev tid til et ordentligt stykke arbejde. Det var den almindelige opfattelse, at det de arbejdsløse trængte mest til var lidt smørrebrød og kaffe og en prædiken til slut.

»Til at begynde med forstod man ikke et muk af det hele. Mit mål var en kristen skole, men ikke en missionsskole, et sted,

hvor det mere kommer an på, hvad man gør end hvad man siger. Skolen er ikke ægte barn i nogen kirkelig lejr«, sagde han mange år senere.

Skolens første lokale, i kælderen i Menighedshuset på Christianshavn.

Formålet med skolen

Intet tyder på, at Kofoed fra begyndelsen havde helt præcise forestillinger om formålet med og rækkevidden af arbejdet blandt de ledige. Kofoed var ikke teoretiker; han formulerede sine ideer undervejs efter som de kom til ham. Han havde imidlertid et sikkert instinkt for, hvad der i situationen skulle gøres og hvordan det skulle gribes an for at hjælpe mennesker i gang igen, og altid arbejdede han på nye opgaver og metoder, hele tiden optaget af nye problemer i samfundet. Han gik konstant i et vejr af nye overvejelser. Fra 1928 veg hans tanker aldrig et øjeblik fra de unge arbejdsløse.

I en ansøgning til Marineministeriet om at få stillet Marinehospitalet på Christianshavn til rådighed formulerede han i 1929 formålet med skolen således: »Det, vi gennem denne virksomhed inderligt ønsker er at række den arbejdsledige mand en hjælpende hånd til dels gennem arbejdet at befries fra at henfalde i arbejdsløshedens sløvhedstilstand, dels gennem arbejdet i de forskellige afdelinger ... og ved forskellig undervisning i almindelige skolefag at yde den arbejdsledige undervisning, som kunne blive ham til nytte, ikke alene i øjeblikket, men også senere hen i livet.«

Her er undervisning i almindelige skolefag nævnt for første gang som et område for skolens virksomhed. Ret hurtigt skulle arbejde og undervisning blive de to vigtigste redskaber på skolen til at bringe mennesker på ret køl igen. Dertil kom en højnelse af elevernes personlige hygiejne, som Kofoed tillagde stor betydning. Et bad, en barbering, rent og pænt tøj kunne gøre underværker. Spøgefuldt omtalte man Kofoeds tanke med skolen som »de rene fødders religion.«

Det næste man skal hæfte sig ved i citatet er, at hjælpen ikke blot skal være øjeblikkelig; den skal også være til nytte senere i livet. Denne tanke blev, også i 1929, udmøntet i mottoet »hjælp til selvhjælp.« Hjælpen skulle være øjeblikkelig og afhjælpe en midlertidig nødsituation, men samtidig have længererækkende virkning og bygge manden op, så han blev bedre i stand til selv at klare udfordringerne næste gang, der var vanskeligheder.

I denne fremtidsorientering af arbejdets hensigt lå en af de væsentligste drivkræfter til den omfattende virksomhed, som Kofoeds Skole snart voksede op til at blive. Hjælpen skulle ikke gives som en social foranstaltning, som social forsorg. Hjælpen skulle gives som en socialpædagogisk træning, som satte eleverne i stand til selv at håndtere deres problemer, så de kunne frigøre sig fra skolen.

Den specielle måde Kofoed greb det sociale arbejde an på havde endvidere til hensigt at dokumentere over for offentligheden, at de arbejdsløse ikke blot var gadens grå hær, som hutlede sig igennem på andres medlidenhed. Den massive arbejdsløshed gjorde, at alle arbejdsledige mere eller mindre blev set under een hat som arbejdssky og asociale elementer; de var dovne og ugidelige. De ville ikke tage fat. Arbejdsløsheden var nok deres egen skyld. De kunne jo bare tage sig sammen. Hvis de ville, så skulle de nok få arbejde!

Kofoed havde også mødt den type af ledige, som nassede på andre og hos hvem opfindsomheden var stor, når det gjaldt om at vække sentimental medlidenhed hos mennesker, som havde deres på det tørre. Det harmede ham, når arbejdsløse bøjede sig så dybt i snavset for penge, at de satte deres menneskelige værdighed over styr, og det stod med det samme klart for ham, at hjælpen skulle gives på en sådan måde, at selvrespekten ikke blev ødelagt hos den, som modtog hjælpen.

De måtte ikke på nogen måde skulle kvalificere sig til hjælpen ved at optræde sølle. Der var afskrækkende eksempler fra Menighedsplejen på, at det ofte gik modtagerne værre, når man i den bedste mening ville hjælpe dem med øjeblikkelig bistand uden samtidig at give dem mulighed for selv at arbejde med på deres genrejsning. Hvis elendigheden og hjælpeløsheden var kriteriet for at få hjælp gjorde folk sig ringe. De blev ganske vist hjulpet ud af en trangssituation, men der lå ikke i hjælpen en styrkelse af modtageren, og snart var situationen igen lige akut.

Men der var også de mange ledige med virkelystne hænder. De havde ikke mange steder at gå hen og få hjælp på en værdig måde.

Skolen skulle være en chance for dem, som ville tage fat, som ville hjælpe sig selv »til at ernære sig på en for en mand hæderlig måde og ikke henfalde til det, der er ved at blive vor tids plage, nemlig tiggeri ved dørene.« Skolen skulle klargøre for samfundet, at der eksisterede en stor flok arbejdsledige, som hellere end gerne ville klare sig selv og som kunne, hvis de blot fik en chance. Skolen skulle være en sigte, som skilte de arbejdsvillige arbejdsløse ud fra de uheldige elementer. Det skulle vises, at der var mennesker, som var hjælpen værd og som forstod at bruge den positivt. »Det var ikke og er ikke hensigten at gøre andet end at beskæftige virkelystne hænder i en periode, hvor de ellers må være ledige.«

Kofoeds hjerte var stort for de små i samfundet, men han ville ikke drive barmhjertighedsgerning. I aviserne blev han almindeligvis omtalt som den barmhjertige kordegn, men det var ikke lignelsen om den barmhjertige samaritan, han lod sig lede af. Tværtimod kritiserede han samaritanen, naturligvis ikke for at have taget sig af et nødstedt menneske, men for at lade det blive ved omsorgen. Efter at den overfaldne var ble-

vet hjulpet i sin umiddelbare nød, burde samaritanen have sørget for, at egnen blev rensset for ufredsmænd. »Hvis man vil nøjes med barmhjertigheden kommer man alt for let om ved det ... man har forvekslet socialt ansvar med barmhjertigheds-gerninger. Man har fortabt sig i historien om den barmhjertige samaritan og dannet sine idealer ud herfra. Når bare man yder hjælp mener man, alt er godt. I historien om den barmhjertige samaritan er det imidlertid det gode hjerte og øjeblikket, der er skildret, men hvad med fremtiden? I det sociale arbejde må der også være noget, der hedder social forståelse og forudseenhed.«

I flere avisinterviews brugte Kofoed det danske fyrvæsen til at illustrere, hvad han forstod ved socialt ansvar. I begyndelsen kom man søfolkene, som ulykkeligvis var strandet ved kysten, til undsætning og gjorde, hvad man kunne for at redde dem i land. Men snart begyndte den lokale befolkning at tænde bål på stranden for at holde skibene væk fra de farlige revler. Til sidst byggedes fyrtårnene som forebyggende foranstaltning mod skibsforslis.

Hos Kofoed smeltede barmhjertighed og social forståelse sammen i et tredje moment: Pædagogisk socialhjælp – eller genopbygning af mennesket, som var kommet i sociale vanskeligheder. Den hjælp, der ydedes måtte have samme mål som undervisningen i skolerne: At skabe bedre, dygtigere og lykkeligere mennesker.

Det blev hurtigt højskoletanken, som blev fundamentet for skolens arbejde. Kofoed ville have kontakt med de store skarer af unge mennesker, som drev om i storbyen uden mål for livet. Skolen skulle være byens højskole for dem, som de traditionelle højskoler ikke fik tag i, en skole for livet, hvor man ikke blot forsøgte at hjælpe de unge over et dødt punkt, men også førte dem videre ind i et indholdsrigt ungdomsliv. I mangt og

meget adskilte Kofoeds Skole sig fra de almindelige højskoler, hvad midler angik, men målet var det samme: At vække og dygtiggøre de unge.

Kofoed var en praktisk anlagt mand med store visioner. Da han første gang i 1928 orienterede om sin skole, kaldte han foredraget »en orientering om hjælp til vedligeholdelse af tøj og fodtøj i hjemmene.« Ingen kunne vide, hvilke store syner og perspektiver, der lå gemt i et så prosaisk foretagende.

Men lige fra begyndelsen sigtede Kofoed højt. Det var ikke de materielle problemer, som optog ham: Tøj på kroppen, mad i maven og en seng at sove i. Det var selvfølgeligheder for ham. I hvert fald burde det være selvfølgeligt i Grundtvigs fædreland, at få har for meget og færre for lidt af disse basale fornødenheder. En socialhjælp, som kun ville hjælpe til de nødvendige, elementære legemlige behov, ville for lidt. »Indsatsen skal ydes på en sådan måde, at det elementære behov ved egen hjælp ikke blot dækkes, men yderligere derigennem giver vedkommende i tilgift større og højere værdier. Selvtilfredshed, fordi han klarede det selv. Kraft, fordi man derigennem blev dygtigere til at overvinde den næste vanskelighed. Glæde, fordi den slumrende skabertrang, som bor i hvert menneske, blev tilfredsstillet.«

På baggrund af denne forståelse af socialt ansvar kritiserede Kofoed den herskende socialpolitik. Selv om der ofredes store summer på det sociale alter var perspektivet for småt. »Hvad vi betaler i skatter til andre formål, forlanger vi at se samfundsværdier for eller i hvert fald bedre samfundskår, men hvad venter vi at få af de sociale udgifter? – Intet! Det betragtes nærmest som et nødvendigt onde eller en slags bod for selv at være bedrestillet.«

Den inderste mening i Kofoeds sociale arbejde var opdragelsen af eleverne til et nyt livssyn og en ny selvoplevelse. Han ville befri de unge arbejdsløse for deres ofte forvrængede livsindstilling og livsførelse. De mange år i de lediges rækker havde gjort dem bitre og hårde; det førte ofte over i livslede og fortvivlelse. Kofoed brugte flere gange udtrykket slavenatur om deres væsen. De brugte de midler, der var for hånden til at overleve, lagde sig billedlig talt fladt på maven for en mønt. De havde begyndt deres liv fra vrangen og troede snart på det som det virkelige liv. Men det var en tilværelse, der udmarvede dem rent psykisk.

»Vi skal til at modellere mennesker,« udbrød han engang til sine medarbejders forskrækkelse. Han ville skabe sine ofte nedbrudte elever om til en ikke blot fysisk, men også psykisk harmonisk opbygning af karakter, legemskraft og livssyn ved at skrælle de lag af eleverne, som hed mindreværdsfølelse og manglende selvværd for at finde derind, hvor livet stadigt pulserede ungt og friskt.

Hele hans rastløse energi, som i årene fremover gav sig udslag i det ene projekt efter det andet, sigtede mod dette højere liv. Det er ungdommens privilegium at drømme drømme og se syner. Dette privilegium var dræbt hos de unge arbejdsløse. »Jeg ville så gerne være med til at føre disse unge op på bjerget for at give dem deres tabte syn tilbage. De trænger nemlig mere end andre til det store syn, det som kan bære gennem kamp og savn og kalde manden frem til strid for et mål.«

Oliemøllen

Efter een sæson i Menighedshuset var det nødvendigt med nye lokaler, men hvor skulle man få dem fra? Kofoed travede Christianshavn igennem på kryds og på tværs, sådan som han mange gange senere gjorde det på jagt efter en bygning til sin skole. Bygningen skulle naturligvis kunne indrettes til formålet. Men huslejen skulle samtidig være billig, for penge var der ingen af.

I Dronningensgade lå en gammel fabriksbygning. Den havde engang været indrettet til præstebolig. En provst havde også boet der, og bygningen kaldtes derfor Provsteboligen. Senere var den blevet omdannet til oliemølle. Nu var den faldefærdig og dømt til nedrivning. Kun rotterne var tilbage.

De kunne ikke afskrække Kofoed, og da bygningen hørte under Direktoratet for Stadens faste Ejendomme henvendte han sig der. Ekspeditionssekretæren tog samme dag med ud, og sammen besøgte de lokaliteterne. Sekretæren mente ikke bygningen kunne anvendes af mennesker, og ansøgningen blev afslået.

Kofoed blev imidlertid ved, og da han kom igen blev sagen endnu engang taget op i Magistratens forsorgsafdeling, som den 20. november overlod ham bygningen vederlagsfrit. Han måtte dog erklære sig villig til at flytte med dags varsel.

»Bravo! Nu havde vi en hel bygning for os selv. Det ligger mig i blodet at få noget ud af lidt. Det er mig en ren sport. Når jeg ser noget rigtig elendigt, f.eks. et gammelt ødelagt stykke møbel, en faldefærdig rønne, et meget snavset, pjaltet men-

neske, kribler det i fingrene på mig, og i fantasien er det øjeblikkeligt bygget op.«

Denne trang kom nu på en hård prøve. Underetagen var komplet uanvendelig. Der stod en meter vand. Nu og da hørte man plasket fra en springende vandrotte eller en tudse. I loftet var der gabende huller. En modbydelig stank af olie, svamp og råddenskab slog de indtrængende imøde.

Man flækkede en stige sammen og kom op på 1. sal. Nogen væsentlig istandsættelse kunne der ikke blive tale om. Det ville blive for dyrt. Midt i det hele dukkede Nielsen, skolens første elev, pludselig op, og tilbød sin assistance, og under spøg og skæmt gik mændene i gang.

Men hvor skulle materialerne komme fra? Pludselig hørte de en komme op ad stigen. Der var ejendommens gårdmand. Han viste dem, hvor der var lægter, spær og brædder. »Han sagde ikke, at vi måtte bruge deraf; men da han var gået, havde vi sådan på følelsen, at her måtte hensigten hellige midlet.«

Der var heller ikke varme eller lys i bygningen, og installationerne hertil var fjernet eller ødelagt. Man forsøgte sig med petroleumsovne, men de osede så fælt, at de hurtigt blev fjernet igen. Så hellere udholde vinterens kulde.

Lidt efter lidt kom tingene så meget på plads, at skolen kunne modtage eleverne igen. Da indretningen var færdig var der plads til 32 mand, som samledes mandag, onsdag og lørdag. Dansk Husflidsselskab stillede også denne gang redskaber og værktøj til rådighed. Dog ikke tilstrækkeligt til at alle kunne blive beskæftiget, og Kofoed måtte personligt kautionere for et lån til indkøb af værktøj. Bordene lavede man selv. Dem havde de iøvrigt glæde af de næste 7-8 år.

Der blev arbejdet med bogbinderi, børstenbinderi, skomageri og forskellige snittearbejder. Kofoeds hustru, Astrid, underviste i rørfletning. Der blev fremstillet sykurve, ægkurve, potteskjulere og brødbakker. Materialerne blev i første omgang udleveret gratis. En del af varerne blev solgt, og i hvert fald nogle af udgifterne til materialerne blev betalt.

Kofoeds ansøgning til kommunen var blevet forelagt Centralkontoret for Hjemløse Mænd, og ansøgningen blev imødekommet under den forudsætning, at værkstedet blev drevet i samarbejde med Centralkontoret. Centralkontoret opmuntrede til oprettelse af daghjem rundt om i København, men ønskede samtidig en vis kontrol med, hvem der blev modtaget på hjemmene, også på Kofoeds Skole. Kofoed måtte forpligte sig til at gøre et positivt forsøg på at hindre, at værkstedet blev et samlingssted, »hvor de dårlige elementer virker demoraliserende på den bedre del af gæsterne.« Centralkontoret gjorde udtrykkeligt opmærksom på, at stedet ikke løste nogen opgaver ved at huse personer, som var bortgået eller udeblevet fra Sundholm eller som opretholdt livet ved betleri eller som overnattede i de gratis natherberger. Ligeledes måtte værkstedet ikke åbne mulighed for, at landarbejdere og andre uden tilknytning til København fik mulighed for fortsat forbliven i byen.

Det er tvivlsomt, om Kofoed kunne indfri sit løfte om at holde de dårlige elementer borte fra værkstederne. Han var uhyre spændt på, hvilken type mænd der ville indfinde sig. Det foresvævede ham, at nogle sikkert ville føle sig hjemme i de miserable bygninger, der svarede helt til deres egen primitive og trøstesløse livsførelse. Der var i hvert fald intet i det ydre, som kunne drage dem opefter.

Kofoeds betænkeligheder slog til. Elevernes ansigter blussede i alle regnbuens farver af for megen druk. De almindelige arbejdsløse var i mindretal.

Alligevel producerede eleverne på livet løs og alt for meget, især i børstenbinderafdelingen. Der blev efterhånden bundet en del kapital i de producerede børster, som kun vanskeligt kunne afsættes. Eleverne selv kunne kun bruge én børste eller to, men Kofoed nænnede ikke at »fyre« dem, når de var blevet for dygtige. Derfor hobede gadekoste, skurebørster og afsæbebørster sig op i værkstedet.

Eleverne fik betaling for de varer, de fremstillede. Det var ikke mange penge, de fik, men nok til at de kunne betale for logi om natten. Den urentable produktion undergravede imidlertid skolens økonomi. Adskillige gange måtte Kofoed hjem til sin hustru og bede om familiens husholdningspenge for at klare udbetalingerne til mændene. En dag var økonomien helt i bund. Der var ikke en krone at betale eleverne, da Kofoed gik hjemmefra for at åbne værkstederne. Men da han var på vej ned ad trappen kom en ung pige med en konvolut, hun skulle aflevere. I konvolutten var 50 kr. Økonomien var reddet for den dag. »Det er anstrengende at leve sådan, men det er lykkeligt.«

Der blev gjort forsøg på et salgsfremstød. En af eleverne påstod, han havde været repræsentant i kurve og børster og han fik overladt salget af et kvantum varer. De blev også solgt, men han spiste pengene op. Kofoed fik dog fat i ham igen og gav ham en regulær skideballe. Den hjalp, og manden fik igen lov at prøve. Denne gang var resultatet bedre, men ikke godt nok til en væsentlig forbedring af økonomien.

Kofoed var heller ikke helt tilfreds med arbejdsformen. Den var for lidt ansporende og oprejsende, selv om de ledige i

nogle timer fik lov til at opleve arbejdets velsignelse og lavede kendeligt op ved det.

Da sæsonen var overstået stod det Kofoed klart, at denne vinter i Oliemøllen måtte være både den første og den sidste. Ofte måtte de begynde arbejdet med at slå hul på isen i blødekarene, før de kunne lave fletværk. Snedkerarbejdet blev ødelagt af fugt, og mændene var stive af kulde. Flere forsøgte at arbejde med vanterne på, men det lod sig ikke gøre. Dagens højdepunkt var den skoldhede kaffe, som Københavns Kvinders Kaffevoan gav til værkstedet.

Kofoed pådrog sig den vinter en alvorlig influenza, og en ældre skomagermester fik lungebetændelse og døde. En anden medhjælper tog af spritten for at holde sig varm. »Opdragelsesmæssigt var det helt umuligt at opnå noget virkeligt,« og da sæsonen sluttede den 1. maj 1929 gik Kofoed straks i gang med igen at lede efter nye lokaler.

Kofoed med nogle af sine første frivillige medarbejdere.

Marinehospitalet

Først i september skete der noget. Kofoed havde fået øje på det gamle Marinehospital på Christianshavn. Han skrev med det samme en ansøgning til Marineministeriet, og efter nogle uhøjtidelige forhandlinger i ministeriet med en bramfri søofficer gik sagen i orden i november. Skolen fik underretagen stillet gratis til rådighed. Det var et sandt paradis sammenlignet med Oliemøllen. Her var tre store lokaler, tre smukke stuer, køkken og nogenlunde toiletforhold. I alt var der plads til 70 mand. Senere fik Kofoed yderligere en del lokaler i hospitalet, så der blev plads til 130 elever.

Man gik straks i gang med at indrette værkstederne, og den 30. november 1929 slog Kofoed dørene op til den tredje sæson. Det skulle vise sig, at opholdet denne gang blev af længere varighed. Skolen beholdt lokalerne til begyndelsen af 1935, og hvad vigtigere var – Kofoed fik nu lagt sin skole i et system, som tjente det mål, han ville nå.

Det viste sig hurtigt, at de gode og smukke lokaler tiltrak en anden type mænd end dem, som kom i Oliemøllen. De almindelige arbejdsløse dominerede igen elevflokkene. De ville klare sig selv. De ville i gang, og arbejdsløsheden red dem som en mare.

Kofoed grundede vedvarende over arbejdsformen. Set udefra så det godt ud. Mændene blev beskæftigede. De var ikke på gaden så længe, og de tjente en skilling for deres indsats til natlogi. Men han følte, at på længere sigt fik mændene for lidt ud af opholdet på skolen. Håndværksmæssigt blev de måske lidt dygtigere, men »der var ikke trin op efter, som arbejdet appellerede til at bestige.«

En dag kom Kofoed ind i køkkenet. Til sin overraskelse så han to mænd stå med nøgen overkrop i færd med at vaske deres undertøj og skjorte – og som i et syn så han, hvad der skulle til. Soignering og rent tøj! Det måtte der til. Det snavsede tøj signalerede jo langt væk, at her var en mand, som ikke kunne klare sig selv. Tøjet klæbede til ryggen og maven. Ingen kunne gøre sig håb om at få arbejde med det udseende og i den mundering. Manden var snavset og ubarberet, tøjet var krøllet, fordi han sov med det på, bukserne flossede, skjorten manglede knapper. Sokkerne var gennemtrukne af vand, som gik lige igennem det elendige fodtøj. Fodsålen var mest et hul. Fødderne blev kolde, og kolde fødder gør ofte mennesker kolde og hårde i hjertet.

»Ja, sådan var det! Det begyndte med tøjet, dernæst kommer ubehagsfølelsen, ligegladheden, håbløsheden, hele denne laden-stå-til. Nu vidste jeg, hvor vi skulle begynde. Jeg havde retningslinjen for vort arbejde. Det vigtigste af det hele.«

Med det samme gik Kofoed i gang med at bygge om på Marinehospitalet. Han var ekstatisk. Det kunne ikke vente en dag. Der blev indrettet vaskeri og soigneringsafdeling. Et tøjdepot skulle bygges op; der skulle ligge skiftetøj til mændene, og der skulle ansættes skræddere, som kunne hjælpe dem med at reparere tøjet. Der skulle indkøbes strygebrætter, sættes spejle op, og varmt sæbeskum og barbermaskiner skulle stå parat til eleverne.

»Barbering, pressede benklæder, pudsede sko og ren flip skal fra nu af være adgangstegnet til spisning, dagligstue og skoleafdeling,« forklarede han sine medarbejdere.

Den personlige hygiejne blev første trin i Kofoeds system til genopbyggelse af den arbejdsledige. Det begyndte helt inde på huden. Først når den arbejdsløse igen oplevede velværet i

kroppen, duften af sæbe, når han igen kunne mærke sine fødder og være sig selv bekendt i tøjet, først da var han motiveret til at søge arbejde.

Soignering var første trin i genopbyggelsen af eleven.

»Hele den almindelige soignering af tøj og krop, som vi andre til daglig tilegner os som en selvfølge, betyder for den arbejdslediges karakter og opholdelsesdrift langt mere, end man i almindelighed tror. Jeg har set det utallige gange, hvorledes det indre menneske forringes, samtidig med, at det ydre gik til grunde. Nu ville vi ved et omfattende soigneringsindgreb forsøge at bremse den nedadgående kurve på de arbejdslediges karakterskala, men først og fremmest bevare den fra overhovedet at dale. Vi ville gøre forsøg på at hæve den ved at bygge den op på samme måde, som den var blevet revet ned. Og skridt for skridt ville vi søge at nå ind til det centrale: Mandens selvrespekt! Formår vi at vække den til live, kommer det øvrige af sig selv.«

Soigneringsafdelingen og tøjdepotet blev således det betydningsfuldeste led i nyordningen af skolen. Det var den mest påkrævede afdeling, og det var her, man nåede flest mennesker.

Imidlertid var skolen underforsynet med tøj. Selv om pressen skrev lidt om problemet, og omtalen havde en vis effekt var der alligevel ikke nær nok tøj til alle, som havde behov for det. For at få nyt tøj måtte eleven derfor først selv vaske og reparere det gamle, han kom i, om det så end kun var en klud om benet. Det var ikke for at straffe manden, men for at se, om han ville gøre noget positivt for sig selv. Kofoed vidste, at der var mennesker, som ville forsøge at komme ind på skolen og få tøjet, for bagefter at sælge det til marskandiseren. Denne mulighed blev nu udelukket med kravet til eleverne om først selv at yde noget for at få tøjet.

Ved at blive mødt med kravet om egen indsats lærte eleverne endvidere selv at holde tøjet vedlige, de fik et ekstra sæt, når de var færdige med opgaven – og de fik tøjet med som løn for udført arbejde. Det var ikke almisse at få tøj på Kofoeds Skole. Kravet om egen indsats kom efterhånden til at gælde alt, hvad skolen gav ud til eleverne. De måtte først selv yde en indsats for derved at tilegne sig følelsen af at have skabt noget. Tingene, de tog med sig hjem, var deres, tjent ved ærligt arbejde. Skolen fik derved også en metode til at si dem fra, som ikke selv ville yde noget. Men den, som ville klare sig selv og som fortjente hjælpen, han fik den. På den måde oparbejdedes den stab af elever, som skolen interesserede sig for: Mænd som ville hjælpe sig selv.»Vi vil praktisere vort motto »Hjælp til selv-hjælp« i allerbøstaveligste forstand,« udtalte Kofoed i 1929.

En stor part af eleverne kom udelukkende for at få tøj og sko, men de blev efterhånden inspirerede af de øvrige aktiviteter, som foregik i huset, så de fortsatte til værkstederne.

Nyordningen medførte ikke indskrænkninger i de tidligere aktiviteter. Tværtimod. Der var stadig skomagerværksted, bogbinderi, kurvemageri, snedkeri osv.

Det gamle problem bestod imidlertid fortsat. Der blev produceret for meget. Eller for lidt blev solgt. Forskellige eksperimenter blev afprøvet. F.eks. forsøgte man at afsætte varerne via en agent i provinsen, som i forvejen rejste i frø og korn. Engang tog Kofoed selv børsterne på nakken og faldbød varerne, men med ringe resultat. En mand gik gratis rundt på Aماغer og forsøgte at sælge produkterne, men alle disse foranstaltninger kunne ikke hindre, at der blev oparbejdet et stort lager af børster. Det trykkede i høj grad budgettet.

Dertil kom, at Kofoed fik ubehageligheder med Børsteindustriarbejdernes Forbund, som frygtede, at deres medlemmer ville blive truet af ubillig konkurrence. Også fra anden side blev der rettet beskyldninger mod skolen for at holde smudspriser. En mand beskyldte i et brev Kofoed for at stikke pengene til sig selv. Der blev opsat plakater på hans private dør med teksten: »Her bor verdens største hykler.«

Det ene med det andet gjorde, at børsteproduktionen blev nedlagt. Derimod blev produktionen af trælegetøj udvidet med legevogne, børnestole og tomahawker. Kirkens Korshær bestilte 1000 eksemplarer af en bedestol. En produktion af lamper blev også sat i gang.

Men desværre var der ikke meget økonomi i det – og jo mere energiske og produktive mændene blev, desto mere voksede underskuddet.

Penge

Penge og økonomi er et kapitel for sig i denne tidlige fase af skolens historie. Altid var økonomien usikker og anstrengt.

»Meget ofte, for ikke at sige hver morgen, når jeg stod op, vidste jeg ikke, hvor jeg skulle få midlerne fra til aftenens lønudbetaling. Det var at leve fra hånden i munden.« Kofoed opsøgte så den ene, så den anden for at bede om støtte. Han fik næsten aldrig nej, men da han dagligt skulle bruge mange penge måtte han arbejde hårdt på at få tilstrækkelige tilskud. Selv om aviserne snart begyndte at interessere sig for skolen betød det ikke alverden i økonomisk henseende. Gang på gang måtte Kofoed lægge ud af sin egen lomme. Der var aldrig penge til mere end dagen og vejen. Han frygtede adskillige gange, at han nu måtte lukke foretagendet, fordi der ikke var penge til at betale regningerne, som han havde fået den længste henstand med. Der var da også perioder, hvor skolen var lukket midlertidigt på grund af pengemangel. Det skete bl.a. i vinteren 1931. Det fik eleverne til at henvende sig til offentligheden med anmodning om støtte. »Vi savner vor beskæftigelse, både fordi det vi tjener i høj grad hjælper os, der ikke har nogen krisehjælp til at holde den værste nød fra døren, og fordi det at have arbejde at tage sig af, hjælper os til at holde modet oppe,« skrev de.

Kofoed havde et gudhengivent forhold til penge. Hvis det var meningen, at skolen skulle fortsætte, ville pengene også komme. Ikke ved et tilfælde, men fordi Gud selv ville have arbejdet udført! De mange gange, hvor der i sidste øjeblik kom en konvolut med penge, så Kofoed som et vink ovenfra om at fortsætte arbejdet.

Omvendt var den anstrengte økonomi en stadig spore til at gøre arbejdet bedre. »Har vi gjort vort arbejde, som vi skulle, sørger Gud nok for os« udtalte Kofoed.

De første år blev skolen drevet med frivillige bidrag og lidt økonomisk støtte fra Centralkontoret for Hjemløse Mænd og fra Kristeligt Samvirke. Samvirket bestod af alle kirkelige filantropiske institutioner i København. Det havde til formål at oprette daghjem i hovedstaden, hvor de hjemløse kunne få en kop kaffe og lidt brød, mens de varmede sig i en lun stue. Det var ikke en måde at behandle de arbejdsløse på, som harmonerede med Kofoeds intentioner, og han fik måske ikke så mange penge i støtte fra Samvirket, som han kunne have fået. Samvirket troede ikke rigtigt på Kofoeds ideer.

Desto vigtigere blev det for ham at stå på egne ben og få skolen bygget op som en selvstændig institution med egen bestyrelse. Det skete i 1930. Kofoed samlede en lille kreds af agtede mænd, der udadtil kunne stå som garanter for skolens soliditet. Formand blev direktør for De forenede Eddikebryggerier, Carl Petersen. Bestyrelsen bestod endvidere af professor J. Warming, fhv. forstander, kordegn ved Vor Frelsers kirke, H.A. Rosendahl, arkitekt Svend Møller, ingeniør, direktør H. Borgen og sognepræst V.E. Brenk foruden Kofoed selv.

Carl Petersen var en stor hjælp for skolen med sin viden om økonomi og forretninger. Han skaffede hurtig skolen en kassekredit og hæftede selv for beløbet. Alligevel sluttede man sæsonen med underskud.

Mange småhandlende og næringsdrivende støttede skolen med naturalier. Således fik Kofoed mad til eleverne fra forretninger i kvarteret, sukker fik han fra et sukkerraffinaderi i Langebrogade. Med mellemrum sendtes smørrebrød til skolen. Det var værdsat. Hver eftermiddag blev der fortæret

omkring 800 stk. smørrebrød. En sending på 4000 stk. smørrebrød til skolen gav anledning til en del presseomtale. Gennem flere år havde en bankdirektør hjulpet mennesker, som var kommet i kløerne på ågerkarle. Bankdirektøren opsøgte simpelthen pengeudlånerne, stillede dem ansigt til ansigt med deres svindel og tvang en aftale igennem til fordel for de mishandlede, der fik tilbage, hvad de rettelig tilkom. Profitten tog bankdirektøren sig af. Han brugte pengene til socialt hjælpearbejde – og indkøbte bl.a. smørrebrødet til Kofoeds Skoles elever.

Til trods for disse mange små håndsregninger vedblev økonomien at være skolens svage punkt. Det var imidlertid Kofoed en trøst, at det var de små i samfundet, som mest ivrigt støttede ham; der var mennesker, som gav deres sidste tier til skolens arbejde. Det viste for Kofoed, at skolen havde folkelig forankring, sådan som han ønskede den skulle have det. Det var folkets sønner, som kom på skolen og som efter opholdet igen skulle tilbage og virke i samfundet. Det var ikke og måtte ikke blive en lille gruppes skole. Heller ikke statens. Kofoed var meget betænkelig ved offentlige tilskud af frygt for, at der med pengene ville følge offentlig indblanding i skolens anliggender. Ikke desto mindre måtte han i det lange løb indstille sig på en anden finansiering, hvis skolen skulle fortsætte og ekspandere som hidtil.

Medarbejderne

Man blev medarbejder på skolen af lyst og interesse for sagen, ikke for at få et levebrød. Skolen udbetalte en kummerlig løn. Hvis man i det hele taget fik løn! Kofoed selv opnåede aldrig at komme på skolens lønningsliste. Han forblev i alle årene i sit embede som kordegn ved Christianskirken. Da arbejdet på skolen efterhånden lagde beslag på det meste af hans tid og kræfter, fik han en vikar til at aflaste sig på kordegnekontoret, men han var hver søndag at finde i kirken som kordegn ved gudstjenesten. Han beholdt sin gage fra kirkeministeriet, men modtog aldrig en krone fra Kofoeds Skole. Det lå der en principiel begrundelse bag. »Som person, ven og kammerat vil jeg gå mellem dem (eleverne), frivilligt og ulønnet.«

Kofoed havde en sjælden evne til at trække gode medarbejdere til skolen, mennesker som brændte for sagen og som gav alt, hvad de havde i sig. For dem var arbejdet et kald. Indsatsen var båret af entusiasme og idealisme i næstekærlighedens navn, og alle trak på samme hammel i en fælles bevidsthed om arbejdets karakter. Kofoed inspirerede dem med sin personlige væremåde og iver til at yde det bedste. De fleste blev angrebet af det, som senere kom til at hedde »Kofoed-bacillen.« Nogle få øjeblikke under indflydelse af hans karisma, og man var straks i gang med et eller andet arbejde på skolen. Var man først blevet trukket ind i arbejdet blev det en livssag. Man glemte aldrig årene på Kofoeds Skole.

Kofoed krævede alt af sine medarbejdere. »Man kunne gå ind i arbejdet ligemeget hvilke evner og hvilken livsindstilling man havde, men var man der først, var der intet, der hed begrænset arbejdstid eller begrænset arbejdsområde. Selv gik

han her i spidsen ... Hans arbejdstid strakte sig fra det tidspunkt, hvor han slog øjnene op, og indtil han, ofte meget sent, lukkede dem igen. Og det samme ventede han af de mennesker, der havde sluttet op om arbejdet. Og han havde en vidunderlig evne til at få sine medarbejdere til at betragte det ikke som et offer eller en sur pligt, men som en gunstbevisning, han viste dem«, skrev en medarbejder, som var meget tæt på Kofoed.

I 1935 oprettede Kofoed Arbejdskollegiet for studerende. Der blev optaget 12 studenter og universitetskandidater, som mod fri kost og logi arbejdede 5 timer dagligt på skolen. De var bl.a. teologer, læger og jurister. Udover at være skolen til nytte fik de samtidig et praktisk kendskab til mennesker, de senere skulle virke iblandt.

Der var ikke forskel på høj og lav. Teologer som kom og troede de skulle holde teologiske foredrag eller andagter blev sat til at arbejde i soigneringsafdelingen med fodvask. Vaskede ikke også Jesus disciplenes fødder? Eller de fik overladt en skrivemaskine for at skrive adresser på 4000 kuverter. Alle, som kunne og ville tage fat, fik opgaver på skolen. I takt med at Kofoed udvidede skolen med nye funktioner, blev der brug for stedse flere medarbejdere. Men langt op i skolens historie var der et klart flertal af ulønnede medarbejdere. Et par år før Kofoeds død i 1952 var der 105 medarbejdere på skolen. De 43 var lønnede, 62 var ulønnede medarbejdere.

Det var ikke blot på skolen, Kofoed fik folk til at yde. I forbindelse med skolens altid skrantende økonomi afholdtes årlige bazarer i Grundtvigs Hus. Overskuddet gik til skolens arbejde. I årenes løb har en lang række af de mest folkekære skuespillere og sangere optrådt vederlagsfrit til fordel for skolen: Henrik Malberg, Tenna Kraft, Chr. Arhoff, Ib Schønberg, Ebbe Rode, Ejnar Nørby, Karin Nellemose, Else Marie, Hans Kurt,

Poul Reumert, Anna Borg, Mogens Wieth, Gerda Gilbo, Johannes Wahl, Ellen Gottschalk, Buster Larsen, Palle Huld osv., osv.

Også i dag er kunstnerne flinke til at komme, når skolen sender bud efter dem til optræden for eleverne, f.eks. en juleaften.

Det hændte også at eleverne blev inviteret i teateret af en kendt skuespiller. Således formidlede Ib Schønberg engang, at 200 elever kom i Det ny Teater og så Hostrups »Genboerne.«

Overalt hvor Kofoed færdedes blev omgivelserne smittede af hans humør og engagement. Der bredte sig en iver blandt eleverne, bare han gik gennem lokalet. Nye medarbejdere kunne modtage hans opfordringer om at komme ud på skolen og yde en indsats med en smule tøven, men havde de først fået foden indenfor og mærket stemningen i huset, blev de i reglen ved arbejdet i mange år, ikke af pligt, men fordi de fik oplevelsen af at være i et arbejde, som bar dem og gav mening til deres eget liv. Det var ikke kun eleverne, som blev mærkede på livet af opholdet på skolen. Medarbejderne modtog lige så meget. Det gav arbejdet en hel særegen dynamik og udviklede en korpsånd, som udholdt utrolige belastninger. Man var aldrig i tvivl om berettigelsen og meningen med arbejdet, selv i de værste kriser.

Undervisning

Ikke for ingenting havde Kofoed været højskolelærer i fem år. Fra begyndelsen kom højskoletanken derfor til at præge arbejdet på skolen. Allerede i Hoptrup-tiden havde han planer om at oprette en højskole for arbejdsledige i Haderslev.

Nu blev det i stedet for på skolen i København han begyndte at undervise de arbejdsløse. Meget tidligt talte Kofoed om arbejde og undervisning som skolens vigtigste pædagogiske redskaber, men først i vinteren 1930-31 indførtes egentlig undervisning; den første sæson dog kun i det små. Fagene var engelsk og tysk.

Med undervisningen ville Kofoed udfylde elevernes tid i aften-timerne med noget, de havde brug for. »Vore elever trængte selvfølgelig som så mange andre unge til at dygtiggøre sig; men det, de særligt trængte til, var at få noget, der kunne beskæftige deres ofte forpinte tanker, – noget, som fik dem til at glemme den triste tilværelse, og som kunne hæve dem op i et højere plan, hvor de kunne se, at verden endnu havde brug for unge, sunde, kundskabsrige mænd, hvis vilje ikke var bøjet under modgangens tryk, men stålsat til både at ville og kunne gøre en indsats«.

Som al højskolevirksomhed sigtede undervisningen på at oplive eleverne og inspirere dem til en ny livsførelse som aktive og fuldgyldige borgere i samfundet. »Det mål, som blev stillet mig for øje var intet mindre end at lære Danmarks ungdom at leve.« Dertil havde han brug for medarbejdere, som kunne opildne og begejstre eleverne. Kofoed havde selv erfaret, hvilken lykke det kan være for et ungt menneske at møde en inspi-

rerende personlighed. Mange år senere kan inspirationen stadig virke animerende.

Undervisningen begyndte i hospitalets ligkælder. Symbolikken var slående – men snart pulserede livet derinde. Kofoed fik kontakt med nogle unge socialt interesserede kommunelærere, cand.mag'ere, jurister, teologer, ingeniører og studenter, som var villige til at tage fat og gøre arbejdet gratis. Allerede i vintersæsonen 1932-33 havde undervisningsafdelingen antaget kolossale dimensioner. Der blev oprettet 16 hold med 12-15 elever til hvert fag. Undervisningen fandt sted fra kl. 18 til 21.30, og eneste adgangskrav var lærelyst. Udover engelsk, tysk og fransk blev der undervist i bl.a. dansk, regning, matematik, samfundskundskab, førstehjælp, gymnastik og sang. Skolen havde eget sangkor, som ca. en gang om måneden var ude og optræde. Enhver som havde lyst til at synge kunne optages.

Det var først og fremmest de unge arbejdsløse, som brugte undervisningsafdelingen, elever mellem 18 og 30 år, »den del af den arbejdsløse ungdom, som der er noget ved, som vil noget trods det, de er slået ud og ikke lader stå til, trods de meget vanskelige forhold.«

Undervisningen nåede hurtigt et så højt niveau, at de fleste klasser kunne anerkendes af Københavns kommunes Skoledirektion. Det betød bl.a. at undervisningen kom ind under Københavns Fortsættelseskursus, som udredede alle udgifterne. Lærerne kunne nu få løn for deres arbejde, men skolen bevarede ledelsen af undervisningen. »At lærerne i mange tilfælde lod gagen indgå som tilskud til skolen, er en anden sag, men understreger kun yderligere deres indstilling til arbejdet.«

En gang om ugen blev der indbudt til foredrag om folkelige, politiske og religiøse emner. Foredragsholderne var enten skolens egne lærere eller udefra kommende. Kofoed selv var en flittig foredragsholder på skolen. Ligeledes havde han ofte eleverne til kammerataftener. Så sad man sammen og talte ligefrem om livsnære emner, som optog både elever og lærer. Disse aftener var populære, og tilslutningen steg hele tiden. Man nåede op på 160 – 170 mennesker pr. aften.

Gymnastik kom snart på skolens program.

Det kofoedske system

Skolen havde gode år i Marinehospitalet. Der kom stedse flere elever, og der kom for alvor gang i soigneringen og den personlige hygiejne. Der blev forsat 450 par sko den første vinter, og værkstederne var besøgt af godt 300 mænd. I vinteren 1930-1931 besøgte skolen af 1100 mennesker. De 1000 passerede skrædderværkstedet, og der blev repareret ca. 2000 par sko. Da soigneringsafdelingen rigtig kom i gang blev der foretaget 12-13.000 barberinger pr. sæson, 2800 klipninger og 5500 fodbade.

Elevtallet nåede op i nærheden af 2000 pr. sæson. Det daglige elevtal lå på ca. 200. Men bedst som det gik, kom meddelelsen om at skolen skulle forlade Marinehospitalet. Det var blevet solgt til Østifternes Åndssvageanstalt. Meddelelsen kom i oktober 1934. Lokalerne skulle være ryddet 1. januar 1935.

Igen stod man uden tag over hovedet. Der blev sat en adresse i gang om hjælp. Flere hundrede arbejdsløse underskrev en henvendelse til socialminister Steincke. Man pegede bl.a. på den store hjælpsomhed og venlighed, man havde modtaget på skolen, som bidrog til at holde modet oppe trods arbejdsløsheden og de vanskelige tider. Men ministeren kunne ikke hjælpe.

Der forestod nu en meget vanskelig periode i skolens historie. Undervisningsafdelingen kunne flytte til lokaler på henholdsvis Amagerbro skolen og Christianshavns gymnasium og fortsætte, men det lod sig ikke gøre med værkstederne. De blev midlertidigt nedlagt, og værktøj, borde, maskiner, varer og tøj blev opmagasineret til bedre tider. Soigneringsafdelin-

gen blev flyttet ind i et gammelt hus i Amagergade, som var dømt til nedrivning. Forholdene var horrible. Vandet løb ned gennem gulvbrædderne, og kælderen var fyldt med vand.

Skolen var opløst. Og alligevel lykkedes det Kofoed at holde så meget sammen på det adskilte, at det senere igen kunne samles til et hele, da lokaleforholdene var bragt i orden.

Det blev i en skole i Prinsessegade, at Kofoed igen tog fat i 1936. Bygningen indeholdt 25 lokaler. Det ydre indtryk var skummelt. Inden for var der snusket, og alting var slidt. Det var ikke de bedste omgivelser, men det blev alligevel her »det kofoedske system« for alvor blev udbygget.

Kofoed havde længe overvejet, hvordan han kunne binde de mange aktiviteter på skolen sammen, så der virkelig blev tale om en rejsning af eleverne. Han havde fundet den betydning soignering og den personlige hygiejne havde for selvoplevelsen. Men hvordan fik man eleverne videre? Hvordan kom de i gang med en udviklingsproces?

Skolen havde tre »fjender«: Karakterens ødelæggelse, legemets nedbrydelse og et ødelagt livssyn. Kunne der mon findes en socialpædagogisk arbejdsform, der hindrede disse faktorer i at nedbryde den arbejdsløses legemlige og åndelige kraft? Der var en glidende overgang fra de skæve hæle og det fedtede undertøj til en ødelagt karakter. Den arbejdsløse blev ligeglad med sig selv og bed snart hovedet af al skam. »Det, som er unaturlig, selv i lastens verden, tager han med. Han bliver ukærlig og hård. Den asociale indstilling bliver efterhånden hans karakter.« Selvrespekten gik fløjten, og dermed gled den arbejdsløse længere ned ad skråplanet. Lediggangen angreb også legemet. Understøttelsen tillod ikke et opvarmet værelse. Der var kun penge til den tarveligste kost. Fodtøjet blev slidt skævt og snart var der sår på fødderne. »Umærkeligt undergraves hans fysik dag for dag.

Der måtte findes en metode, som hindrede denne katastrofale udvikling. Midlet viste sig at være et arbejdskort, som eleven fik udleveret ved ankomsten til skolen. I dette lille kort lå hele hemmeligheden.

(I Gang)
Arbejdskort til Afdelingerne
No. 5204
Dato 7-2-29
Navn: N. Nielsen

Point		Egenskab All. der	
		Ar.	Alle
Indgang	5	2	
Besøg	4	1	
Besøg	2	1	
Besøg	1	1	
Besøg	5	1	
Tøjvaskeri, der	2	2	
da	2	2	
Besøg af Skole	4	2	
Tøjvaskeri, der	4	2	
da	2	1	
Besøg, Frem. der	4	0	
da	2	2	
Besøg	3	3	
Besøg	1	2	
Besøg	4	3	
da	1	1	
Tøjvaskeri, indl.	0	0	
da	0	0	
Tøjvaskeri	0	0	

Vi tilbyder Dem Assistance gennem Sagerbeholdningen
4 Point giver Det et Skole.
Opnået med Det giver Det et 1. Skole. Med. med 1. Skole.
Fuld kan du 5 Point. Alle Skole. Skole.
Du bedes aflever dette Kort, inden Du går.
Centralskole - København

Arbejdskort til afdelingerne.

Skolen i Prinsessegade

På kortet var opført alle de afdelinger, hvori eleven kunne til-egne sig goder. Ville en elev opnå et gode, måtte han først igennem en række afdelinger og arbejdsprocesser, som alle tjente til at opbygge hans selvrespekt. Hver afdelingsleder var forsynet med en hultang, og når eleven havde udført arbejdet fik han et klip i kortet. Hvert klip betød et vist antal point. Når eleven havde samlet de nødvendige point fik han udleveret det han ønskede, f.eks. en skjorte eller et par sokker. Seks

point gav ret til et måltid mad. Gymnastik med bad gav ret til en kop kaffe og et stykke brød. Det var også klippekortet, der gav adgang til skolens læsestue og til underholdning. Eleven skulle have mindst seks point for at kunne blive på skolen.

Med dette lille kort vandrede mændene fra afdeling til afdeling. De forsålede og pudsede sko, vaskede og reparerede strømper og skjorter, pressede bukser, barberede sig og blev klippet, fik behandlet sår, spiste levertran osv. (I 1938-39 blev udleveret 8000 portioner levertran og 16000 vitamintabletter). For alt dette fik mændene point. Hver gang de udførte noget til deres egen fordel, blev de belønnet af skolen.

Eleverne kunne være forhutlede og snavsede i tøjet, når de kom. Efter en tur gennem skolens afdelinger kunne de ligne gentlemen. De var rene i tøjet, bukserne havde pressefolder, skoene skinnede, hagen var glat som et æg, og håret vasket og kæmmet. De havde spist og fået kaffe. Det betød større overskud til at gå ud og søge arbejde. »Vi kræver pressefolder i benklæderne, blanke sko og glatbarbering, thi således ved vi, at en mand kan søge arbejde med frisk mod og udsigt til at have held med sig,« sagde Kofoed i 1936.

Jo større goder eleverne ville opnå, desto mere skulle de selv yde. Når de følte sig stærke nok til at arbejde og bad skolen om hjælp til at finde et job, blev de optaget i skolens afgangsklasse, men måtte først opfylde visse krav: De skulle møde til gymnastik med efterfølgende bad kl. 7 hver morgen – og ikke 7.05. De skulle følge et selvvalgt skolefag og være en hyppig gæst i vitaminkroen. Opfyldte eleven disse krav, forsøgte skolen at skaffe ham arbejde efter tur med kammeraterne og ifølge hans samlede antal point.

Da Kofoed igen havde fået lokaler at arbejde i, kastede han sig ud i det ene projekt efter det andet. Især undervisningsafde-

lingen blev kraftigt udvidet. Skolen i Prinsessegade lå lige over for en kommuneskole, og Kofoed kunne låne alle de klasselokaler, han ville, når skolebørnene var gået hjem om eftermiddagen. Det gjorde det muligt at differentiere undervisningen, så der blev hold for begyndere og viderekomne i f.eks. sprogfagene.

Der blev oprettet en husholdningsskole for arbejdsløse mænd, den første af slagsen i Danmark. Tyve elever ad gangen var på holdet – iført hvide kitler og høje kokkehuer. Undervisningen begyndte med at eleven tilberedte sin egen mad, både forret og efterret. Derefter fortsatte man med fælleshusholdning. Holdet blev delt op i fire »familier« à fem mænd, hvor den ene lavede forretten eller hovedretten, den anden desserten, den tredje bagte, den fjerde rettede an og pyntede bordet osv. I kurset indgik også en orientering om madens sundhedsværdi. Undervisningen havde til formål at lære eleverne at lave lette, billige og sunde retter til sig selv, hvis de var enlige eller give dem færdigheder, så de kunne hjælpe hustruen hjemme i køkkenet. En del af eleverne fik iøvrigt hyre som skibskokke, én fik sit eget bageri, en anden en smørrebrødsforretning, en tredje blev tjener.

Der blev også undervist i træ- og metalsløjf, boksning og brydning, samariterkundskab, bogholderi og tegning. Jævnligt var familiekundskab og seksualundervisning på programmet.

Arbejdet greb om sig i disse år. Kofoeds kreative fantasi arbejdede uophørligt med nye planer og aktiviteter, som kunne løfte mændene ud af deres ufrivillige lediggang til en mere aktiv tilværelse, hvor de fik tilgodeset ikke blot de materielle behov, men også de åndelige. Med klippekortet var Kofoed kommet på det rette spor. Kortet kom for mange arbejdsledige i 30'erne til at betyde omstigning til en ny tilværelse.

Hjemmenes afdeling

Som tidligere nævnt forstod Kofoed hjemmene og familien som samfundets grundlæggende institution.

Han oplevede derfor væksten i antallet af skilsmisser med gru. Mange gange var det svigt i de små praktiske ting, der fik hjemmene til at gå i opløsning: Dårlig ernæring, manglende rengøring, hullede sokker, et ødelagt møbel, for få husholdningspenge, mange små ting, som pludselig voksede familien over hovedet.

For at imødegå denne udvikling oprettede han »Hjemmenes Afdeling«, som kunne støtte familierne med disse hverdagsproblemer. Her kunne familiefædre og -mødre lære de nødvendige ting for et hjems funktion, som de ikke havde tilegnet sig før ægteskabet. »Man går ind i et ægteskab mere ansvarløst, end man pakker en madkurv til en skovtur. Hvad har manden at bygge et hjem på, når han gifter sig, og på hvilken måde har pigen bevist, at hun har blot de elementæreste grundbegreber som husmoder? Og samlivet begynder, men snart melder livets mange små og dog så vigtige spørgsmål sig.«

Kofoed mente i øvrigt, at det skulle påbydes ved lov, at enhver ung kvinde skulle lære husholdning, før hun giftede sig!

Kvinderne kom på skolen om formiddagen. De kunne have deres børn med. I undervisningstiden blev børnene passet i skolens børnehave. De små fik mad og mælk og blev stimuleret med leg, sang og fortællinger.

Imens arbejdede mødrene med vask, syning, reparation og madlavning. De begyndte i »Gennemgangsafdelingen,« som omfattede skrædderi, vaskeri, strygestue, rullestue, depot, frisorstue, fodlæge, læge og spisestue. De lærte at sy tøj om til børnene og sig selv, fik undervisning i børnepleje, ernæring, hygiejne, ægteskabelige problemer, hjemmenes indretning osv. Pr. sæson blev der fremstillet omkring 10.000 stykker tøj.

Kvinderne kunne også tage snavsetøjet med og få det vasket, tørret, rullet og strøget på skolen. Ofte var der ikke vaskekælder eller tørreloft i ejendommen, hvor de boede. Tøjet måtte derfor hænge til tørre i lejligheden, og snart dampede stuen af fugt.

Kvinderne vaskede familiens tøj på skolen.

Enhver husmoder kunne komme i »Gennemgangsafdelingen.« Ved siden af denne fandtes de rent pædagogiske afdelinger med skrædder-, tilskærer- og strikk kursus, håndarbejde, bogbinding, legetøjsarbejde, skomageri, undervisning i husholdning og husmoderforedrag.

I køkkenet undervistes i madlavning, syltning, henkogning og bagning.

Om eftermiddagen var det mændenes tur til at dygtiggøre sig i Hjemmenes Afdeling. Adskillelsen var ikke kønspolitisk begrundet, men mændene skulle bruge morgenen og formiddagen på at søge arbejde. Kofoed lejede en gammel pumpestation ved Bådsmannsstrædes Kaserne på Christianshavn og indrettede den med snedker-, polstre- og malerværksted for familiefædre. Skolen hentede møbler overalt i byen og kørte dem til pumpestationen, hvor mændene reparerede dem, eller af materialet fremstillede senge, borde, skabe og stole til hjemmene. I 1939 udråbte Kofoed »pulterkammerryddning« i Gammelholm kvarteret. 70 elever var klar til at rydde folks pulterkamre. Det gav et overdådigt udbytte. Der var hele møblelementer fra klunketiden, servanter, gardinstænger, malerier, lamper, divaner, sofaer, senge, bøger osv. Lastbil efter lastbil kørte ud til værkstedet med effekterne. I alt 100 læs! Nu kunne Hjemmenes Afdeling rigtig folde sig ud. De gamle faldefærdige møbler fik en renæssance. Alt blev repareret, omdannet og oppudset og stillet op i hjemmene.

Den daglige ernæring i de små hjem var oftest mangelfuld, hvilket kunne ses på børnene. Familierne havde ikke råd til sunde madvarer. For at råde bod på dette oprettede Kofoed en kolonihaveskole med 60 små haver, hvor familiefædre fik hjælp til dyrkning af grøntsager, kartofler og blomster. Økonomisk betød det meget for familierne, sundhedsmæssigt endnu mere. På den måde fik de grøntsager til vinteren og

uundværlige vitaminer – og mange skønne timer i forårs- og sommermånederne med spade og skuffejern på de små jordlodder.

På snedkerværkstedet reparerede mændene møbler - hjælp til selvhjælp i praksis.

Også på det juridiske og lægelige område forsøgte skolen at støtte familierne – og eleverne i det hele taget. I 1935 fik skolen tilknyttet en sagfører. Det var C.P. Lauritzen, som senere i en menneskealder var skolens energiske bestyrelsesformand. En jurastuderende virkede som assistent for sagføreren. En del af eleverne var i konflikt med straffeloven eller var i økonomiske vanskeligheder på grund af misligholdte afbetalingskontrakter, inkassosager eller underholdsbidrag.

En mandlig og en kvindelig læge blev ansat på skolen. Det var især husmødre med børn, som mødte op i konsultationen til børneundersøgelser. Også en fodspecialist blev ansat. Især de mandlige elever led ofte under virkningerne af for dårligt fodtøj og kunne have fodvabler på størrelse med en knyttet hånd.

Træningsskolen

Tyskernes besættelse af Danmark tvang Kofoed til at lægge arbejdet om. Besættelsesmagten fik hurtigt øje på skolen og standsede den del af arbejdet, som sigtede på at hjælpe de arbejdsløse mænd. Tyskerne kunne bruge al til rådighed stående arbejdskraft, om ikke andet kunne mændene anvises arbejde i Tyskland. I en periode var der bogstavelig talt ingen mænd på skolen. I det skjulte fortsatte man dog at hjælpe dem, så godt det lod sig gøre.

Der var stadig god brug for Hjemmenes Afdeling, og den blev nu udbygget; ikke mindst arbejdet med husmødrene fik et løft.

Kofoed indså hurtigt, at besættelses- og efterkrigstiden ville betyde nye problemstillinger i samfundet og dermed for skolen. Især frygtede han en desillusioneret ungdom og en stor ungdomsarbejdsløshed med efterfølgende ungdomskriminalitet, og i det stille forberedte han sig på at tage efterkrigstidens opgaver op. Der måtte oprettes en skole- og en arbejdsform, som udelukkende tog sigte på de unge arbejdsløse, som havde fået en dårlig start på livet; der måtte være et sted, hvor de kunne begynde forfra og blive gjort duelige for samfundet. Skolen skulle være en filial af skolen på Christianshavn, men skulle gå et skridt videre. Skoleformen skulle være en kombination af arbejde, undervisning og opdragelse.

Disse tanker var endnu ikke helt afklarede, da han en dag i november 1940 sammen med landsretssagfører C.P. Lauritzen gik en tur ude på sydspidsen af Amager. Han vidste, at han ville få brug for en landbrugsejendom, og ved at se på et kort

havde han fået indtryk af, at der måtte være egnede gårde ude ved Kongelunden. De to mænd gik ind til gårdejerne, forelagde dem deres ærinde og blev til sidst vist hen til en gård-ejer Bødker og spurgte om han ville sælge sin gård, Strandlyst, til en skole for Kofoeds elever.

Tre dage senere havde de købt gården med godt 40 tønder land jord for 105.000 kr. og 40.000 kr. i udbetaling.

Det var et dristigt køb. Der måtte investeres meget i bygnin-gerne, før de var egnede til elevarbejde; jorden var sandet og stenet og trængte til kalk. Vandet kom fra en mindre brønd, som slet ikke kunne strække til en skoles forbrug, og nye boringer gav kun brakvand. I de første år måtte man derfor hente ferskvand i tønder på en lastbil syv kilometer fra gård-en.

Men også i denne situation kribledede det i fingrene på Kofoed efter at bygge op, og efter 2½ års arbejde kunne »Trænings-skolen« indvies i april 1943 i overværelse af arveprins Knud. Skolen var da indrettet med plads til 50 elever.

Pengene til købet af gården havde Kofoed fået i 1938 ved salg af et hjemløsemærke til 5 øre stykket. Året i forvejen havde brygger Vagn Jacobsen fra Carlsbergbryggerierne trykt 2 mill. mærker, som skulle sælges til fordel for de mange hjemløse. En komite skulle organisere salget og fordele pengene. Men salget gik trægt. Formanden for komiteen henvendte sig en dag til Kofoed og sagde, at hvis han kunne få mærkerne solgt, måtte han få alle de indkomne penge til skolen.

Kofoed slog straks på stortromme. Han fik de grønne spejde-re til at organisere salget, informerede pressen og fik lavet radioreportager, og i løbet af en uge i 1938 blev næsten alle husstande i Storkøbenhavn besøgt af sælgere. Nettoresultatet

blev 56.000 kr., som blev anvendt til køb af »Kofoeds Træningsskole.«

De første, som fik glæde af Træningsskolen var husmødre fra stenbroen. Gang på gang roste Kofoed de små husmødre, som under tarvelige forhold i små, mørke og fugtige lejligheder og med små midler under mandens lange arbejdsløshedsperioder ydede en tapper indsats for at få hjemmene til at fungere. De skulle belønnes med tre ugers ferie på Træningsskolen med alt betalt! 75 kvinder og 150 børn blev valgt ud efter anbefaling fra en sundhedsplejerske. Hver kvinde fik eget værelse til sig og børnene, og hvert barn fik sin egen seng at sove i – noget de fleste ikke havde prøvet før. Det var ferie, men samtidig med undervisning i f.eks. ernæringslære, børne- og kvindehygiejne, gymnastik, boldspil og studier i naturen. Hver onsdag aften og om søndagen var kvindernes mænd inviteret ud på Træningsskolen som skolens gæster.

Ferieopholdet blev finansieret via frivillige bidrag. Også ved den lejlighed forstod Kofoed at mobilisere pressen, som syntes ideen var fremragende. Kofoed havde brug for 15.000 kr., men der indkom 21.000 kr., så endnu flere kvinder og børn kom afsted på en velfortjent ferie.

En lille situation kan anskueliggøre kvindernes daglige vilkår. En mor på 38 år kom en dag ind på skolen med to bylter i armene. Det var tvillinger på 3 måneder. Den ene af børnene lignede en halvdød stæreunge. Det var tilsyneladende uden mulighed for at overleve. Kvinden var selv afkræftet og havde ikke mere mælk i brystet. Skolen rekvirerede straks en læge, som ordinerede hende en kur, og det lykkedes at få hende så vidt, at hun igen kunne give det afkræftede barn bryst. Barnet kom sig. I løbet af otte dage tog det 350 gram på og blev rask.

Foruden de to rollinger havde kvinden 10 ukonfirmerede børn! Manden var arbejdsløs og syg.

En anden kvinde, som søgte hjælp på skolen, var mor til 21 børn!

Også rapporterne fra skolens udegående socialrådgivere fortæller om hjemmenes nød.

»Soveværelset var rædsomt – usandsynlig koldt og mørkt – ingen lagner på sengene, undtagen lige det lille barns seng, der var ren og pæn. I en af barnesengene lå der avisstumper – moderen fortalte, at drengen på 9 år ikke kan ligge tør om natten – hun selv har haft samme skavank lige til hun fik sit første barn – var det ikke muligt, at der kunne findes lidt gummi eller lign. til underlag, han klager over at fryse om natten, hvilket jo ikke er så heldigt for en vandligger – han trænger faktisk til et tæppe.«

»Fru C.s nødsituation skyldes, at hendes kæreste, som er fader til begge børnene, er i udlandet af politiske grunde. Hun ejer kun en barneseng og en taburet. Selv sover hun på gulvet på en madras og har en dyne over sig. Det ældste barn er syg af kighoste m.m. og det yngste ligger på hospitalet af en maveforgiftning.«

»Familien bor i en ganske aldeles elendig lejlighed i en rædsom gammel kasse. Fru D. fortalte, at man flere gange har desinficeret mod væggetøj, det hjalp en tid, men så var den glæde ovre, helt galt er det nu, hvor en marskandiser er flyttet ind i stuen, og man har nu givet op over for krybet. Familien søger om en seng til den tiårige dreng, han var syg, det var underligt at se den lange dreng sidde i en lille barneseng – og der var han kun i anledning af sygdommen, normalt sover han på gulvet, på en lille barnemadras, selvfølgelig med utilstrækkeligt sengetøj.«

Familien F. har seks børn«... Og så så jeg soveværelset – fugtigt var der i stuen, men her var der ganske ubeskriveligt, der var en lugt så forfærdeligt. Manden viste mig, hvordan fugten så at sige havde rådnet madrasser og dyner op, naturligvis var der ingen lagner eller dynebetræk, det hele var så modbydeligt smudsigt, så det var utroligt, at mennesker kan leve under sådanne forhold. Tapetet var naturligvis faldet af væggene. Og i alt dette lå dér sønnens lille 2 mdrs. gamle barn med sin flaske.«

Skolen havde daglig kontakt med hundreder af mødre, som savnede selv det mest beskedne babyudstyr, når en lille ny meldte sin ankomst. Skolens værksteder gik derfor i gang med at fremstille og udlåne børnekommoder: En kommode med indbygget skab til vandfad og skuffer med et komplet sæt børnetøj. Moderen kunne her vaske og pusle sit barn med alt ved hånden. Efter 9 måneder måtte hun tilbagelevere kommoden til skolen, men beholdt bleer og uldtøj.

Efter krigen organiserede Kofoed en slags hjemmehjælperordning, Det flyvende Korps, til at bistå disse fattige familier. Korpset bestod bl.a. af lotter, men også andre frivillige medarbejdere, som trådte til med råd og dåd, når der var behov for en indsats til at rette hjemmene op.

En ny type elever

Også direkte mærkede skolen til krigen. En af skolens mangeårige og betroede medarbejdere, kordegn Ejnar Asbo blev i 1944 skudt ned på sit kirkekontor af Gestapo. Tyskerne var også ude efter Kofoed. Han blev opsøgt af Gestapo en dag, han ikke var hjemme og valgte derefter at gå under jorden sammen med den ældste søn, Erling. Kofoed spredte det rygte, at de var flygtet til Sverige. I virkeligheden tog de ophold på Fuglsang hos familiens trofaste ven, fru Bodil de Neergaard. Senere kom de til pastor Kildeby, Kofoeds forstander fra Hoptrup-tiden.

Kofoed var borte fra skolen de sidste 9 måneder af besættelsestiden. Han brugte bl.a. tiden til at skrive erindringsbogen »Slået ud – nej.«

Straks fredsbudskabet lød var han tilbage på skolen, parat til at omdanne den til lazaret, hvis det skulle blive »de lange knives nat.«

På Kofoeds udtalelser fra denne periode sporer man tydeligt en skuffelse over tiden. Besættelsestidens tryk havde bragt det bedste frem i mange mennesker, men også det værste hos andre. Og sammenholdet under krigen fordampede hurtigt, da det igen blev hverdag. »Man troede, at der skulle komme noget godt ud af den enighed og det sammenhold, man var vidne til under hele besættelsestiden. Og hvad blev så resultatet? Kort efter befrielsen var enigheden sprængt, og af det vi oplever i dag erfarer vi, at vort folk ikke har lært ret meget i de år, som vi kaldte svære – var de måske ikke svære nok?«, udtalte han til en journalist efter krigen.

Med en vis del af ungdommen var det gået så galt, som han havde frygtet. Allerede i 1943 gjorde han anskrig. Han havde lagt mærke til »en mere træg mennesketype« på skolen end den, man var vant til at arbejde med. »Det er en type, der nærmer sig den kronisk arbejdsløse. Det er ikke i og for sig ringere mennesker end tidligere, men det er mennesker, der gennem arbejdsløsheden er kommet til at se på livet, og her ikke mindst på arbejdet, med andre øjne end vi andre ser på disse spørgsmål.«

Problemet for dem var ikke længere arbejde eller ikke arbejde, men hvordan de klarede sig bedst økonomisk. Hvad giver mest? »For disse mænd er det ikke længere spørgsmålet, om man tjener sine penge selv eller henter dem på Socialkontoret, nej, her er spørgsmålet, når jeg tjener så og så meget ved snekast, og Socialkontoret trækker så og så meget fra min næste understøttelse til gengæld, og jeg må regne med de og de udgifter ekstra, når jeg arbejder, kan det så betale sig for mig at tage arbejdet ... Mange af vore arbejdsløse har tabt arbejdsglæden, de forstår ikke mere den store værdi, der ligger i at tjene sine penge selv, hellere end at hæve dem i understøttelse.«

Denne type unge mænd havde haft gode vilkår under besættelsen, hvor der blev vendt op og ned på rigtigt og forkert, mit og dit, sandhed og løgn. De havde taget de tjenester, der bød sig, og så ikke på, hvem der betalte.

Det blev derfor ikke så meget de ledige, skolen arbejdede med efter krigen som det blev de tilpasningsvanskelige unge, eller arbejdsløshedens anden generation, som Kofoed kaldte dem. Det var unge mennesker, som var vokset op i hjem, hvor det var almindeligt at leve af understøttelse og social hjælp. Selv om de kunne arbejde passede de ikke til samfundets normer. Nogle af dem havde levet et hektisk, spændende og farefyldt

Program for November og December 1940

MANDAG Kl. 20. (Hovedemne: Livsanskuelse).

- den 18. November: Museumsinspektør, Dr. phil. *O. Hagerup*:
»Hovedjægerne og deres Religions«.
- 25. — Pastor *Geertz-Hansen*:
»Livet efter Døden«.
 - 2. December: Docent, Dr. theol. *Flemming Hvidberg*:
»Biblens Profeter og det danske Folk«.
Stud. theol. *H. Balle*:
»Grundtvig og det danske Folk«.
 - 9. — Cand. theol. *Harald Tødt*:
»Swedenborg«.
 - 16. — Forbundssekretær *Gunner Tjalve*:
»Hvor staar dansk Ungdom i Efteraaret 1940«.

TIRSDAG Kl. 20. (Hovedemne: Litteratur).

- den 19. November: H. C. Andersen Fortolkeren *Jac. Textière*:
»H. C. Andersen«.
- 26. — Redaktør *Kaj Flor*:
»Jack London«.
 - 3. December: Forfatteren, Landsretssagfører
Knud Nordenfolt:
»Er der i dansk Litteratur Tegn til nogen For-
nyelse«.
 - 10. — mag. scient. *Keld Milthers*:
»Knud Rasmussen«.
 - 17. — Forfatterinden, Fru *Caja Rude*:
»Arbejdsdigtningen«.

TORSdag Kl. 20. (Hovedemne: Dansk Kultur).

- den 21. November: Sekretær *P. W. Hansen*:
»Gives der overhovedet en dansk Kultur«.
- 28. — Maskininspektør *Jens Grane*:
»Danmarks Skibsfart«.
 - 5. December: Redaktør *Gunnar Helweg-Larsen*:
»Danmark i Dage«.
 - 12. — Dr. phil. *Vilh. la Cour*:
»Den danske Sang«.
 - 19. — Landsretssagfører *C. P. Lauritzen*:
»Dansk Retspleje«.

*Efter alle Foredrag benyttes Resten af Aftenen til ved en Kof
Kaffe at uddybe Aftenens Foredrag ved Samtale, Spørgsmaal og
Indlæg.*

Desuden omfatter Højskoleafdelingen:

- ONSDAG Kl. 20: Kammerataften. — Forskellig Underholdning.
FREDAG Kl. 20: Sangaften — Nye Sange indøves.

Indmeldelse modtages hver Dag:

Alt gratis!

Sofiegade 17 — Kl. 13—16.

Centraltrykkeriet - Kbhvn. K

liv under besættelsen og tjent hurtige penge. Efter krigen kollapsede de mentalt. De kunne ikke omstille sig til et normalt arbejde med faste arbejdstider og arbejdsregler. Fik de arbejde blev de hurtigt fyret igen. Det var ikke arbejdet som sådan, de var interesseret i. Det var følelsen af at have penge mellem hænderne, og dem kunne de måske skaffe på anden vis end ved arbejde.

Kofoed brugte flere gange udtrykket »asocial« om denne gruppe elever. De havde ikke lært sig fællesskabets love og passede ikke ind nogen steder. For dem blev arbejdsløshedsproblemet ikke afskaffet, blot de fik arbejde.

De var ødelagte og misrøgtede. Krigen og den slappe socialpolitik havde skabt en alt for gunstig grobund for en arbejdssky og degenereret ungdom, som havde erfaret, at understøttelsen udmærket kunne suppleres med at bukke og tigge sig frem eller angive en sabotør til Gestapo. »Vi har været med til at skabe en ungdom, som vi i dag dybt må begræde,« sagde Kofoed i 1946. »Vi har i virkeligheden været med til at skabe en type uden livsmål ... Vi opelskede en slavetype, der fik pengene på socialkontorerne, og som derefter tiggede ved dørene for at forøge beløbet. De stod og bukkede blot for en 10-øre. Får sådan en gut stukket 50 kr. ud bare for at give et navn og en adresse, så ligger sådan en mand fladt på maven for banditterne«.

Opdragelse blev i disse efterkrigsår i stedse højere grad et kerneord for Kofoed. Allerede i 1942 udtalte han, at tiden ikke længere er til ungdommens forsorg, men til ungdommens opdragelse. Skolen måtte være med til at vække det til live, som nu var dødt. »Vi må skabe skoler, hvor vi kan give de unge et nyt livssyn og give dem forståelse af, at arbejde ikke er slaveri.«

Han følte nok, at han talte for døve øren, når han agiterede for en storstilet indsats for de unge, som fik lov at skøtte sig selv og som ingen forventede sig noget af. Vedvarende kritiserede han den ringe offentlige forståelse for at hjælpe de unge i gang igen, så de kunne komme til at leve en sund tilværelse. »Hele verden havde råd til at ofre et århundredes verdens indtægt på krig – men da det gjaldt afskaffelsen af arbejdsløshed havde vi ingen penge.«

Træningsskolen på Amager, en skole for ungdommens opdragelse.

Arbejde og undervisning

Efter tyskernes kapitulation i 1945 blev Træningsskolen taget i brug i fuld skala. Arbejdet i Kongelunden havde periodevis været afbrudt, fordi Kofoed frygtede, at tyskerne skulle beslaglægge Træningsskolen til andet formål. Men i 1945 blev skolen »genåbnet«, og der blev nu hurtigt en livlig aktivitet.

Kofoed havde sat formålet for arbejdet på Træningsskolen op i tre punkter:

- At genskabe arbejdsglæden.
- At opelske sansen for omhu og at klare sig med det, man har.
- At danne udholdende og stærke viljer.

Træningsskolen havde højskoletanken som baggrund. Hvad den danske folkehøjskole havde betydet for landbougdommen skulle Træningsskolen komme til at betyde for byungdommen. De unge skulle oplives og oplyses. De skulle vækkes til en livsgerning. Opholdet varede 6-9 måneder og bestod i praktisk arbejde i stald og mark, senere tillige på værksteder, undervisning i almene fag og højskolefag og – ikke mindst vigtigt – i samvær med medarbejdere, som havde sans for at leve »et muntært og kristent ungdomsliv«.

»I skolens klasseværelse skal de unge høre om alt det værdifulde, som livet kan bringe det menneske, der går ud med øjne og øren opladt for, hvad skønt og stort der er skænket os i vort folk og fædreland, lære at værdsætte, hvad vore gode danske mænd og kvinder har skabt.« De unge skulle ikke blot

arbejdsmæssigt bringes i form, men de skulle opleve at se meningen med deres tilværelse under en ny synsvinkel. De skulle ikke blot trænes op til at kunne hæve en ugeløn hver fredag, men samtidig undergå en personlig fornyelse.

Skolen optog elever i alderen 18-25 år. De kom fra moderskolen i Prinsessegade. Her fik de den første træning og blev afprøvet i 1-2 måneder. Skønnede man, at der var tømmer i dem kunne de optages på Træningsskolen. Således opstod der en arbejdsdeling mellem skolerne. Skolen på Christianshavn skulle være »bundgarnet« udtalte Kofoed, skolen som tog alle med og forberedte de unge til videre optræning.

Kofoed forestillede sig iøvrigt, at Træningsskolen på Amager skulle være den første i et helt system af Træningsskoler, spredt ud over landet og hver med sit arbejdsområde. Der skulle være en træningsskole for fiskeri og søfart, for handel og håndværk osv., som eleverne efter interesse kunne vælge sig ind på. Gang på gang vendte han tilbage til ideen om at anskaffe en skonnert, der kunne være moderskib for en hel lille fiskerflåde, hvor de unge kunne lære faget fra grunden – samtidig med at beskæftigelsen fik en sådan karakter, at den blev midlet til at vække elevernes livsinteresse og tro på fremtiden. Det var således ikke tanken direkte at uddanne de unge i specielle fag. »Vort mål er at få de unge ind i højskolens åndelige luft og på dette grundlag beskæftige dem med arbejde, som de senere hen i livet kan få lyst til at fortsætte med.«

Arbejdsministeriet gik ind i projektet med et bidrag på 50.000 kr. og gav endvidere skolen et tilskud pr. elev. Københavns Kommune bidrog med 25.000 kr., og der blev nedsat en komite til at samle penge ind blandt københavnske virksomheder.

Kofoed fornemmede selv, at der med Træningsskolen blev vendt et blad i skolens historie. Det første blad var stærkt knyt-

tet til hans person, »men nu, det første blad er vendt, står jeg ikke mere ene. Skolens histories andet blad vil sikkert mere blive præget af min udmærkede stab af medarbejdere, nærmere eller fjernere, som skolen gennem årene har knyttet sig til.«

Træningsskolen fik ansat inspektører og medarbejdere, men lige til det sidste fulgte Kofoed arbejdet med en levende interesse. Træningsskolen var hans øjsten, den del af hans livsgerning, han var mest stolt af.

I 1950 blev Thorkild Glad forstander på Træningsskolen. Forinden havde han været landskonsulent for Den danske Jerseyforening og været lærer ved landbrugsskolerne i Tune og i Lyngby. En anden stærk interesse hos Thorkild Glad var spejderkorpset. I 16 år var han chef for spejdernes ledertræning og i årene 1960-68 spejderchef.

Som leder af Træningsskolen forenedes de to interesser i hans liv. Han fik brug for sin indsigt i kvægavl og samlede på Træningsskolen en Jersey-mønsterbesætning. Samtidig kom hans erfaringer fra arbejdet med drenge og unge til fuld udfoldelse i arbejdet med eleverne.

Thorkild Glad havde, som alle medarbejdere på skolen, en livsbekræftende indstilling til eleverne. Selv i den værste slubbert er der 5 pct. godt, udtalte han, og det er altid dette lille element af godt, det gælder om at finde og få til at udvikle sig.

Træningsskolen var oprindelig baseret på to hovedarbejder: Gartneri og pelsdyravl. Pelsdyravlen viste sig hurtigt at kræve mere omhu end man kunne vente af de skiftende elevhold, og pelsdyrene blev derfor skiftet ud med høns. Gartneriet derimod blev drevet i en årrække med gode resultater. Man kørte ind med varerne og solgte dem på torvet. Men senere blev gartneriet afløst af et almindeligt landbrug med svinehold og

en stor kvægbesætning, som i Thorkild Glads forstanderperiode blev skolens stolthed. Dyrene var med på dyrskuerne på Bellahøj og hjemførte adskillige førstepræmier.

Snart blev flere fag optaget på Træningsskolens program. I takt med behovet for vedligeholdelser, ombygninger og udvidelser oprettedes nye værksteder, og i videst mulige udstrækning gjorde elever og medarbejdere alt arbejdet selv. De første hold kom for alvor til at sætte deres præg på skolen. I 1947-48 byggede de en lille svinestald. I 1950-51 blev den gamle landbrugsbygning revet ned. Samtidig indrettedes en kostald, og man indkøbte de første kalve. I 1951-52 gravede man en 500 meter lang vandledning, så man nu endelig fik ferskvand til skolen. Det blev fejret med en vandfest, der gik ry af i mange år. Gårdspladsen blev planeret og asfalteret i 1952-53. I 1953-54 byggedes et maskinhus og et maskinværksted for penge fra Marshallhjælpen. Det blev indledningen til undervisning i rør- og maskinarbejde og svejsekursus for ufaglærte. Og sådan fortsatte det. Hvert hold ydede sit. Der blev bygget et kartoffelhus, en ny, stor svinestald, nye bygninger med bibliotek, vaskeri og skolestue, skolens marker blev drænet, og der blev opført reparations- og motorværksteder.

Ved siden af dette modtog eleverne daglig undervisning. Mange af dem havde dårlige minder om deres skoletid og havde meget at indhente i boglig viden. Der blev undervist i dansk og regning, sprog, geografi, samfunds- og arbejdskundskab og etik, og der blev holdt foredrag for eleverne om alment emner inden for litteratur, sociale forhold og politik. Der var afsat en time om dagen til personlig soignering, stopning af strømper, lapning af skjorter og bukser, barbering og skopudsning m.m. Om aftenen samledes elever og lærere til sang, spil og oplæsning. Lyset blev slukket kl. 22.30, for eleverne skulle tidligt op til næste dags første programpunkt: Morgengymnastikken.

Der blev oprettet svejsekurser på Træningsskolen

Når elevtiden var forbi søgte skolen at skaffe arbejde til de unge, hvilket lykkedes i rundt regnet halvdelen af tilfældene. Af det første holds 42 elever fik 23 arbejde. I 1946-47 var der 80 elever, og 46 fik arbejde.

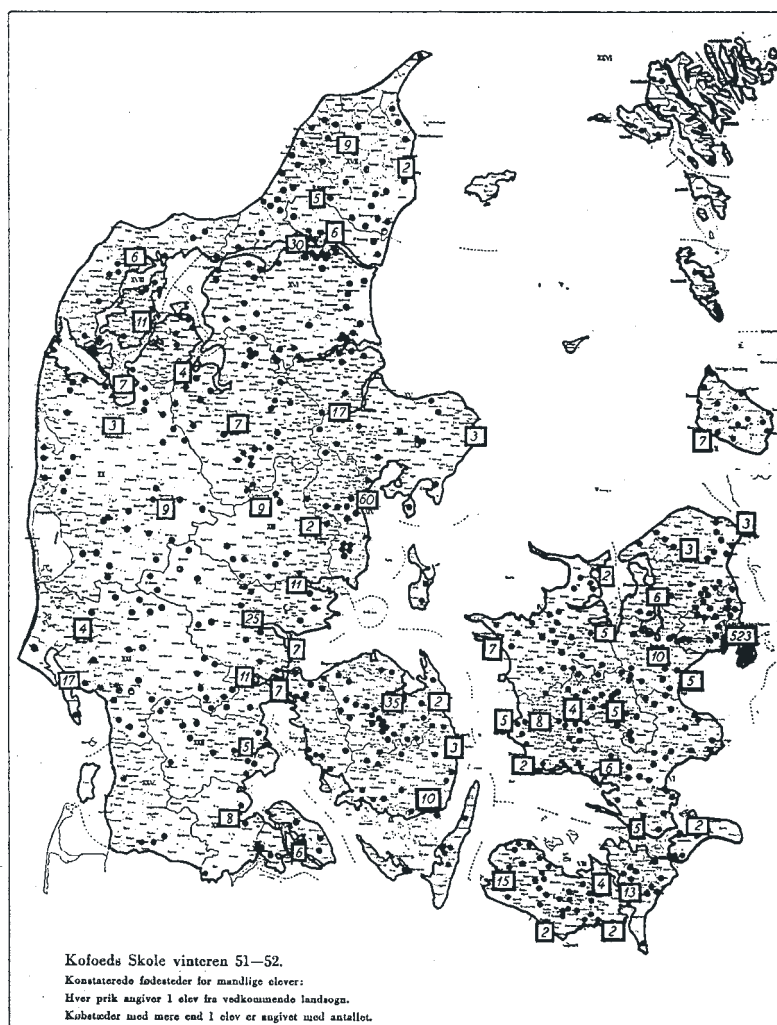
Langt hovedparten af eleverne – 80-90 pct. – var tilflyttere fra provinsen, som havde søgt lykken i hovedstaden. De var næsten alle ufaglærte, og mange af dem havde været anbragt under børneforsorgen.

Indvandringen fra land til by

Det altoverskyggende problem, som skolen arbejdede med i efterkrigsårene var den planløse indvandring fra land til by. Indvandringen var en følge af landbrugets mekanisering. Når maskiner og traktorer rykkede ind på gårdene blev behovet for menneskelig arbejdskraft mindre. De unge karle blev fyret, og når de mistede arbejdet mistede de samtidig deres bolig. Mange havde derefter ikke anden mulighed end at forsøge sig i byerne.

København virkede i de år som en magnet på de unge provinsboere. I 1945 kom ca. 19.500 mennesker i alderen 15-24 år til hovedstaden, året efter ikke færre end 28.600. Nogle kom til byen for at få en uddannelse eller videreuddanne sig, andre fulgte med deres forældre, men en stor part kom for at prøve noget nyt, uden først at have sikret sig arbejde og bolig, og for dem gik det ofte galt. De havde måske haft problemer med at følge med hjemme i sognet, var lidt træge i det, og med den skærpede kamp om pladserne på gårdene foretrak de at forsvinde lige så stille og skjule sig i storbyen for at slippe for stikpillerne og de skjulte eller direkte hentydninger.

Nogle klarede sig rimeligt godt. De fik logi og et arbejde. Andre nåede ikke ret langt, før de medbragte penge slap op. Kunne de ikke betale huslejen, blev de straks sat på gaden og begyndte at vandre rundt på må og få i byen. Om natten sov de i trappeopgange, i kælderskakte, på bænke i parkerne, eller de samlede sig nede på terrænet ved hovedbanegården, hvor de lagde sig til at sove i godsvognene. På 1½ time kunne man på hovedbanegården tælle 100 hjemløse, de fleste fra provinsen.

Indvandringen forstærkede virkningerne af den i forvejen store boligmangel i København. De få værelser og lejligheder, som var til at opdrive, var så dyre, at ikke blot de arbejdsløse, men også mange beskæftigede var ude af stand til at betale prisen. Et værelse kostede 200 kr. og derover. Derfor måtte mange overnatte, hvor de kunne. I »den underjordiske« under Rådhuspladsen sov i hundredvis af hjemløse mennesker hver nat, unge og gamle mellem hinanden. For at lette lidt på problemet tog Frihedsrådet initiativ til at indkvartere de hjemløse i nogle af byens mange kirkesale og menighedshuse. 200 mennesker logerede således i Garnisonskirkens menighedshus.

Herbergerne blev naturligvis hurtigt fyldt op, selv om forholdene her var alt andet end gode. Gæsterne sov på store sovesale, 30-40 på hver sal, gamle sprittere og unge mennesker mellem hinanden. Dette miljø virkede i sig selv demoraliserende på de unge. Var de ikke kriminelle, når de kom til København, blev de hurtigt draget ind i grupper, hvor de lærte det. Blev de antruffet af politiet og ikke kunne gøre rede for deres bopæl, blev de sat fast og fremstillet i Dommervagten, hvor de blev forelagt et bødekrav på 30 kr. Kunne de ikke betale blev de tilbageholdt, og efter afsoning transporteret ud til Sundholm og dér tvangsanbragt på ubestemt tid.

Bolighagerne udnyttede boligmanglen på det groveste. Bl.a. tog de betaling for at lade de unge sove på trapperne. 25 øre for en nat. Der kunne ligge en halv snes mennesker på trappen. Andre fyldte værelserne op, så folk næsten sov i lag. Således boede der 12 mand i en lille 2-værelses lejlighed. Den ene boede i entreen, otte boede i de to værelser, to boede i køkkenet og een boede i spisekammeret! Udlejeren, en kvinde, drev endvidere smugkro, hvor de logerende kunne få forplejning i form af kogesprit til 5 kr. pr. flaske.

I juni 1945 omdannede Kofoed en del af skolen til herberg med plads til 125 husvilde. Køjer og madrasser havde han fået fra en garderhusarkaserne og fra lufthavnen. Opholdet var gratis, men skolen stillede det krav, at gæsterne skulle gøre 25 minutters gymnastik, tage bad, barbere sig og pudse skoene for at overnatte.

Herberget var egentlig imod Kofoeds egne principper for skolen, og han omtalte det altid som nødherberg for at fastholde skoletanken. »Det er ikke den afdeling af institutionen, jeg synes bedst om, men jeg er klar over, at den må til. Derfor er den oprettet – og derfor vil den findes, så længe den er nødvendig. Vor indsats må være dér, hvor vi skal bruges i dag.«

Herberget blev åbnet kl. 19.30, så gæsterne kunne komme ind i læsestuen. Kl. 21.30 blev der serveret bouillon. Så åbnedes der til sovesalene.

Efter soigneringen om morgenen blev der serveret morgenmad. Gæsterne kunne så gå igen, men mange blev på skolen og fik en egentlig kontakt med medarbejderne og fandt her en støtte, som reddede dem fra at forlise i storbyen.

Natrazziaer

Kofoeds Skole har altid været fleksibel i arbejdsmetoderne. Der har aldrig været én og kun én måde at gøre arbejdet på. Gang på gang slog Kofoed fast over for sine medarbejdere, at skolen skal være dér, hvor nøden er og gøre det arbejde, som dagen i dag kræver. Derfor måtte medarbejderne hele tiden indstille sig på at ændre arbejdsgangen og bryde med tilvante metoder. Der kunne ikke være noget, som hed: »Sådan plejer vi at gøre på Kofoeds Skole. – »Nej, vi må stå dér, hvor indsats kræves, og vi må kæmpe med de våben, som situationen byder.«

– Det er Kofoed!

I efterkrigsårene arrangerede Kofoed de såkaldte natrazziaer i København, hvor han hentede de unge boligløse ind på skolen, før de blev kriminelle. Han vidste, hvor de plejede at holde til om natten: I godsvognene på jernbaneterrænet, i havnen, på skibene og i pakhusene, og med sine medarbejdere drog han ud for at søge dem op. I de fleste tilfælde vandt de hurtigt de hjemløses tillid. I reglen var det nok at sige: »Det er Kofoed.« Så var de overbevist om, at de ikke havde grund til frygt.

Razziaerne vedblev i mange år. Byen blev delt op i distrikter og medarbejderhold blev sendt ud i de tildelte kvarterer. Efter en sådan razzia kunne man komme hjem til skolen med 100 unge mænd kl. 12-1 om natten.

Imens havde andre medarbejdere forberedt modtagelsen på skolen. Når de unge ankom fik de først noget at spise og en kop kaffe, så den værste sult blev stillet og de kunne føle sig velkomne. Derefter var der arrangeret midnatscabaret. En kendt kunstner underholdt for at sætte humøret i vejret hos de ofte fortrykte unge mennesker.

Når cabareten var forbi, overnattede de nye elever på herberget eller sov på madrasser i gymnastiksalen. Dagen efter var der orientering om skolen og de hjælpemuligheder, den kunne tilbyde. Nogle af de unge, som på den måde kom til skolen, blev overflyttet til Træningsskolen.

Razziaerne blev ind imellem indstillet på grund af kapacitetsproblemer, men afholdtes regelmæssigt i de tidlige efterårs måneder. Skolen havde ingen muligheder for at indlogere alle de unge hjemløse, som i disse år oversvømmede byen. Midt i det hele inddrog Københavns Kommune to af skolens lokaler til andet formål, og 60 mand måtte sendes på gaden. Problemet blev imidlertid løst med et interimistisk herberg: Gæster-

ne fik en bære at ligge på i foredragssalen, når aktiviteterne var forbi kl. 23. Var der flere endnu, fik resten lov til at sidde og halvblunde på en stol i den opvarmede restauration. Det akutte problem blev altid løst.

Indvandringens problemer kunne ikke løses alene i København. Kofoed tog derfor arbejdet op ude i sognene, hvor de unge kom fra. Han holdt mange foredrag om, hvordan det gik de unge provinsboere, når de uforberedt kom til hovedstaden og tilskyndede til, at de unge blev, hvor de var eller forberedte deres skift til en ny livssituation. Men han var oppe mod en bølge, han ikke kunne standse. Vandringer fra land til by var en af de største socialøkonomiske forandringer i den nyere historie. Landsognene havde ikke brug for deres unge på gårdene, og i mange år endnu fortsatte indvandringen til København.

Et kulturhus

Kært barn har mange navne, og skolen har i årenes løb heddet så det ene, så det andet. Ved oprettelsen i 1928 hed den »Christians sogns arbejdsstuer« for at understrege sognetilhørsforholdet. Senere hed den »Husflidshjemmet for arbejdsledige« og i mange år »Skolen for arbejdsledige.« I folkemunde hed den dog aldrig andet end »Kofoeds Skole«.

Det tog man konsekvensen af i 1946 og omdøbte skolen. Herefter hed den officielt Kofoeds Skole, med tilføjelsen »Socialpædagogisk Træningsskole«. Kofoed selv var ikke begejstret for navneskiftet, men accepterede det med den begrundelse, at skolen dermed kunne markere, at den nu ikke længere var en skole udelukkende for arbejdsledige, men for enhver ung, som manglede et sted at gå hen for at udfolde et »sundt og fornøjeligt ungdomsliv«. Udover at være en socialpædagogisk træningsskole blev skolen tillige et kulturhus, som kunne samle de unge mænd og deres kærester til et indholdsrigt fritidssamvær. Det var ikke længere nok at tage sig af de unges arbejdsevner. Man måtte også give dem et indhold i fritiden. For at betone, at skolen skulle tilhøre ungdommen, blev der sat en aldersgrænse opefter på 45 år.

I 1946 åbnede skolen en middagsrestaurant med god mad til billige priser og en underholdningsrestaurant med spiritus-fri servering og underholdning ved unge kunstnere, for at give de hjemløse unge et alternativ til ølstuerne og biograferne, når det efter fyraften gjaldt om at slå nogle timer ihjel, inden herbergerne åbnede kl. 21. Skolen havde sit eget underholdningsorkester og en amatørscene, hvor de unge kunne udfolde sig. Havde gæsten ingen penge, kunne han arbejde sig til

måltidet på skolen ved at udføre en opgave i soigneringsafdelingen. For at fremme ligestillingen mellem de unge indførtes i 1948 Kofoed-mønterne, skolens interne valuta, som kunne erhverves ved arbejde på skolen og anvendes i restaurationen og i baren.

Udover underholdning blev der daglig budt på foredrag om mange emner, bl.a. »Mennesket efter krigstidens kaos,« og »Kunsten i hverdagen«. Deltagelse i foredrag gav point. Der var også studiekredse om samfundsanliggender, nationaløkonomi og kristendomskundskab.

Med disse mere fritidsprægede tilbud tog skolen et nyt skridt i udviklingen, som ikke alle fandt ganske forståelige. Det var vel nok, at de unge kunne bringes i form, så de kunne forsørge sig selv. Hvorfor skulle de have en restaurant? Kofoed måtte argumentere hårdt for at vinde forståelse for, at skolen med det nye skridt ville bidrage til at afbryde forbindelsen mellem de unge og byens dårlige værtshuse og tage kampen op med de halvsnuskede og lumre småvarieteer, der var skudt op som paddehatte under krigen. For hvor kunne den unge opholde sig efter fyraften og inden han blev lukket ind på herberget, om ikke netop disse steder? Kun på de tarvelige steder ville man tillade en mand at komme i arbejdstøjet og være usoigneret. Gennem samværet på skolen skulle de unge finde forståelse for andre, højere interesser og opdrages til at blive en sund og stærk dansk ungdom.

Det siger sig selv, at de mange og forskelligartede aktiviteter på skolen gjorde det nødvendigt med en intensiv udnyttelse af lokalerne. Efterhånden kørte skolen i døgndrift, og det høje aktivitetsniveau betød, at man hele tiden måtte flytte rundt på tingene. Foredragssalen f.eks. blev i de tidlige morgentimer udnyttet til gymnastik. Når husmødrene kom kl. 8 blev salen delt i to. Den ene halvdel brugtes som skrædderværksted, i

den anden halvdel var børnehaven. Kl. 13 var der igen idræt. Kl. 17 blev der holdt foredrag. Kl. 18 var salen læsestue. Kl. 20 igen foredrag, og i de sene nattetimer blev lokalet brugt til underholdning.

Kofoed længtes efter mere plads. Kun praktiske problemer som penge og lokaler satte grænser for hans aktivitetsplaner. Allerede i 1943 havde der over hele landet været en indsamling i gang for at skaffe penge til køb af Marinehospitalet, som Kofoed stærkt ønskede sig tilbage til. Indsamlingen gav 350.000 kr. Efter besættelsen blev det mere end nødvendigt at se sig om efter lokaler, som kunne tilfredsstille skolens stedse stigende behov.

Aktiviteter uden for skolen

Kofoed var hele tiden opmærksom på, at en del af skolens arbejde burde foregå i miljøet og direkte i hjemmene. Det var ofte dér indsatsen fik størst virkning. Også for at aflaste de fuldt udnyttede lokaler blev så mange aktiviteter som muligt lagt uden for skolen.

Før krigen havde skolen en husmoderskole for ganske unge piger lige efter konfirmationsalderen. Skolen valgte denne alder udfra det synspunkt, at var pigerne først begyndt at arbejde på fabrikkerne fik de senere ikke tid. Husmoderskolen var beliggende på Als og blev drevet i forbindelse med Als Husholdningsskole, men da krigen brød ud, måtte man standse undervisningen. Erfaringerne var dog så gode, at Kofoed efter krigen igen tog arbejdet op og i 1949 indledte et samarbejde med Fårevejle Højskole om uddannelse af unge piger i husgerning. Pigerne var i alderen 14-18 år og kom fra københavnske arbejderhjem. Mange var døtre af kvinder, som kom på skolen. Højskoleopholdet varede 3 måneder og bestod udover husgerningsfagene af almindelige højskolefag, hvor pigerne var sammen med de øvrige elever på det ordinære højskolehold. I husholdningstimerne undervistes de af Kofoeds Skoles egne lærere. Opholdet var gratis for pigerne.

En lignende højskolevirksomhed for 25 unge piger blev arrangeret i Hørsholm, og til samme formål stillede Prins Georg af Grækenland i 1950 sit slot, Gurrehus, til skolens disposition i 3 måneder.

Et andet projekt uden for skolen var et selvbyggerkursus. Den forfærdende bolignød inspirerede Kofoed til at lære folk at

bygge deres egne huse. Havde de et par gode hænder og ville tage fat, udlånte skolen byggematerialerne. Selvbyggerne skulle først begynde at betale tilbage, når huset var prioriteret. Mottoet var eget hus ved eget arbejde, og formålet var at lede folks energi ind i projekter, som i første række gavnede dem selv. Skolens arkitekt udarbejdede tegninger til et standardhus, et såkaldt kernehus på 24 kvadratmeter med kælder.

Stueetagen rummede en opholdsstue på knap 9 kvadratmeter, et toiletrum med bad, kogeniche, forstue og vindfang. Kernehuset kunne udvides i takt med at manden fik bedre råd. Prisen var lav. Et fuldt udbygget hus kostede 11.000 kr.

Men selv om man således forsøgte at aflaste bygningen i Prinsessegade så meget som muligt, bestod behovet for mere plads fortsat.

Dronningensgade

I 1947-48 opstod der alvorlig fare for at skolen måtte lukke. Københavns kommune meddelte, at man ønskede en væsentlig del af de lokaler, som Kofoed havde lejet i Prinsessegade, tilbage igen, da skolevæsnet havde brug for dem til skolebørnene.

Samtidig var skolens økonomi i ruiner. De private midler kunne ikke længere følge med udgifterne til de mange aktiviteter, der blev sat i værk. Det var baggrunden for et dybt hertesuk fra Kofoed i efteråret 1946: »Hvorfor søren kan loven ikke lade pengekassen springe op, når det gælder et så oplagt problem som denne ungdom. Den ungdom, som enten bliver vor rigdom eller vor fattigdom. Ja, vi får den ungdom, som vi vil have! – Alle er enige med mig i, at her må der gøres noget virkeligt – og dog sidder jeg i dag, som alle de 18 år jeg har arbejdet, og hakker i det økonomisk.« Medarbejderne kunne tjene langt flere penge ved arbejde andre steder. Nogle af lærerne havde forladt førsteklases embeder med pension for at arbejde på skolen til mindre gage og uden pension, »... og så skal dog vanskelighederne være så store, at jeg snart må melde pas.«

I efteråret 1948 var situationen så alvorlig, at skolen måtte have hjælp udefra. For at klare den daglige drift havde man måttet tære på de 350.000 kr., som i 1943 var blevet samlet ind til et byggefond. Nu var der kun 85.000 kr. tilbage. Årligt skulle der bruges mindst 450.000 kr. De 350.000 skaffedes ved frivillige bidrag. Staten ydede 75.000 kr., som imidlertid udelukkende anvendtes på Træningsskolen.

Der blev holdt et møde om sagen og nedsat et hurtigtarbejdende udvalg under ledelse af den senere ombudsmand Stephan Hurwitz. Udvalget delte sig i to underudvalg: Det ene skulle undersøge mulighederne for nye lokaler. Det andet tog sig af økonomien.

Lokalespørgsmålet blev det vanskeligste. Kofoed havde straks ved meddelelsen om aflevering af lokalerne i Prinsessegade lagt billet ind på Marinehospitalet, hvor han havde haft så gode år i 30'erne. Men også hæren var interesseret i bygningen – til reserve-epidemi-hospital – og Åndssvageforsorgen og Københavns Skolevæsen ville også have den. Der gik politik i sagen. Alle – også politikerne – påskønnede det arbejde Kofoed udførte. En avis udskrev i 1948 en konkurrence om de ti bedste mænd og kvinder, og læserne stemte Kofoed ind på andenpladsen efter Niels Bohr, men når det kom til kernepunktet – Marinehospitalet – var den politiske velvilje mere lunken. Sagen blev forhandlet på højeste politiske plan mellem Finansministeriet, Socialministeriet og Krigsministeriet. Midt i de alvorlige forhandlinger var der dog også en smule komik. Det viste sig nemlig, at begge ministerier under dobbeltministeriet Krigs- og Marineministeriet gjorde krav på bygningerne. En af Kofoeds modstandere i forhandlingerne var en anden Kofoed, nemlig »Centraladministrationens stærke mand«, departementschef, H.K. Kofoed, som ville anvende hospitalet til åndssvage. Kofoed mod Kofoed.

Sagen blev levende beskrevet i aviserne og kendt i offentligheden som slaget om Marinehospitalet. Redaktørerne skrev lederartikler om det, og abonnenterne kommenterede på læserbrevssiderne. Efterhånden, som sagen trak i langdrag, blev debatten mere forbitret. Nye kredse blev trukket ind i diskussionen. Kaj Munks mindefond bevilgede skolen 30.000 kr. til oprettelse af et studenterkollegium under forudsætning af, at skolen fik Marinehospitalet. Det affødte en meget vred reakti-

on fra de københavnske lærere, som ville have hospitalet til deres elever.

Den kaotiske strid endte med, at skolevæsenet løb af med sejren. Til gengæld fik Kofoed overladt skolen i Dronningensgade, som udgjorde et kompleks med bygningen i Prinsessegade. Finansudvalget bevilgede et rente- og afdragsfrit lån på 263.000 kr. til køb af bygningen. Hovedstadskommunerne bevilgede et lignende beløb, og resten af anskaffelsessummen tilvejebragte skolen selv ved en landsindsamling og en indsamling blandt store erhvervsvirksomheder, som Hurwitzudvalget havde foranstaltet.

Ombygningen blev finansieret med en tredjedel statslån, en tredjedel kreditforeningslån og en tredjedel indsamlede midler.

I marts 1951 kunne udvalget afslutte sit arbejde. Den 25. oktober samme år blev lokalerne i Dronningensgade indviet. Købesummen var 790.000 kr. Istandsættelsen kostede 900.000 kr. Dermed havde skolen fået gode, men ikke overdådige rammer for arbejdet.

»Nu har vi trådt vore børnesko«, sagde Kofoed ved indvielsen af de nye lokaler. »Vi har set lukkede døre, men vi har også haft den glæde at se mange af disse åbne sig for os. Vor skole har haft til huse, hvor egentlig kun rotter kunne bo og hvor rotter trivedes. Det skete ikke så sjældent, at vor pengekasse løb tom, men når det for alvor var galt åbnede en dør sig altid for os. Jeg vil gerne have, at vor nye skole skulle tage ved lære heraf, således at det bliver skolen med de åbne døre. Her skal døren aldrig være lukket for dem, som er vanskeligt stillet og som vil hjælpe sig selv. Folk som ikke vil hjælpe til ved deres åndelige og legemlige genrejsning vil ikke kunne få noget hos os, mens de, som selv vil yde en indsats kan få alt det, som kan hjælpe dem til en menneskeværdig tilværelse.«

Skolen i Dronningensgade.

Også i en anden forstand blev der åbnet nye døre. I mange år var skolen et enmands foretagende. Det var suverænt Kofoed, som indad- og udadtil tegnede skolen. Med de nye bygninger i Dronningensgade kom der i højere grad offentlig interesse i skolen. Man måtte derfor også gøre kredsen bag skolen bredere, hvorfor skolens bestyrelse i oktober 1951 blev udvidet med 25 nye bestyrelsesmedlemmer, som repræsenterede brede, folkelige kredse som f.eks. fagforeningerne, arbejdsgiverne, den sociale sektor, kirkelige kredse og ungdomsforeninger.

Kofoeds død

Kofoed havde nu fået de vilkår for arbejdet, han længe havde drømt om. Nu skulle han endelig til rigtigt at arbejde for den ungdom, som var blevet så forsømt af tidens ugunst! Samtidig var der kommet så meget styr på organisationen på skolen, at Kofoed kunne træde et lille skridt tilbage og overlade en større del af det daglige arbejde til sine medarbejdere for selv at hellige sig de udadvendte aktiviteter.

Men et persisk ordsprog siger, at når værket er færdigt, dør bygmesteren.

Det blev kun i få måneder forundt Kofoed at glæde sig over de rimelige forhold, skolen nu endelig havde fået. Den 16. oktober 1952 kørte han ud på en 14-dages foredragsturné. Den skulle bringe ham rundt i landet for at agitere for oprettelse af lokale støttekredse, som samtidig skulle være skolens forlængede arm i det sociale arbejde. Skulle man for alvor gøre noget ved de unge tilflytters problemer i hovedstaden måtte man tage fat, hvor problemerne havde deres grund og årsag, nemlig i landsognene.

Det første foredrag skulle holdes på Fyn. Kofoed nåede aldrig frem. Mellem Roskilde og Ringsted forulykkede han med bilen. Han ramte et vejtræ. Bilen blev fuldstændig knust, og hårdt såret blev han indlagt på sygehuset i Ringsted. Hans tilstand var i bedring, men der stødte så en lungebetændelse til, og den 21. oktober 1952 døde han.

Dødsfaldet kom som et chok, ikke blot på skolen, men over hele landet. Kofoed havde opnået en enestående respekt og

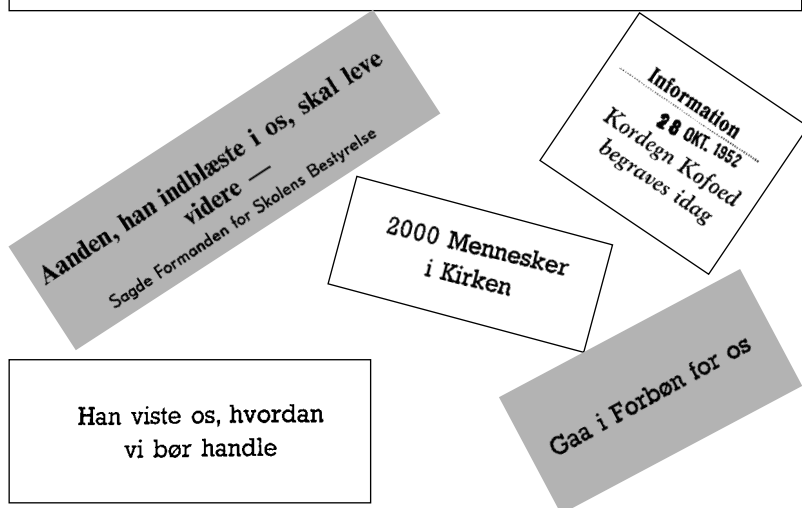
popularitet for sit arbejde. Omkring 50.000 mennesker havde han hjulpet. »Der fødes kun hvert 100 år én mand af hans støbning«, udtalte skuespilleren Ib Schønberg ved meddelelsen om Kofoeds død.

Han blev begravet fra Christianskirken på hans og Astrids sølvbryllupsdag, den 28. oktober. Mere end 2000 mennesker overværede højtideligheden, som blev indledt med barnedåb. Kofoeds barnebarn blev døbt og fik navnet Hans Christian Kofoed.

Avisudklip, 28. oktober 1952

Tusinder fra alle Samfundslag fulgte Kordegn Kofoeds Baare

Smuk Middelhøjtidelighed i Skolens Gymnastiksal. —
Hold efter Hold af gamle Elever bar Kisten til Kirken.
— De 2000 Pladser slog ikke til, mange stod udenfor

Det første år efter Kofoeds død førte medarbejderne skolen videre på kollektiv basis. Det system og det sammenhold blandt medarbejderne, som Kofoed havde bygget op, var så stærkt, at det kunne overleve sin skaber.

Bestyrelsen gik straks i gang med at finde en ny forstander. Stillingen blev ikke slået op, men forretningsudvalget førte forhandlinger med omkring 40 personer, som man mente kunne løfte arven efter Kofoed og føre skolen videre. Man gav sig god tid, for alle vidste, at det var en næsten umenneskelig opgave at skulle efterfølge Kofoed.

Først i april 1953 blev den nye forstander udpeget. Det blev den 34-årige sognepræst Erhard Jørgensen, som kom fra et embede på Fyn. Erhard Jørgensen var tillige præst på statsungdomsfængslet Søbysøgård. Han var født på Amager, og i sin studentertid havde han arbejdet på Kofoeds Skole, hvor han begyndte med at smøre smørrebrød. Senere blev han leder af skolens bibliotek og af vaskeriet. Den nye forstander kendte således skolen indefra og var fortrolig med de kofoedske tanker.

Erhard Jørgensen begyndte arbejdet i efteråret. Ved sin tiltræden sagde han bl.a.: »Målet for alle os, der arbejder med den opgave, Hans Chr. Kofoed har overladt os, er det ene, at gøre skolen til et fristed for nødstedte, ulykkelige og ensomme mennesker på vej udad og nedad, et fristed, hvor hjælpen, der ydes, rummer rejsning i sig, hvor evangeliets forkyndelse består, ikke i ord, men i dette, at her møder enhver, der søger vor hjælp, ikke en institution, men et medmenneske.«

Eleverne i halvtredserne

Trods de relativt gode konjunkturer og den høje beskæftigelse i 50'erne skete der ikke noget fald i elevtilgangen. Tværtimod gik man ud af årtiet med de foreløbig højeste elevtal i skolens historie, dvs. godt 1800 mandlige elever og 6-700 kvindelige. Af godt 1700 mandlige elever i 1957 var 43 pct. nye elever, mens resten tidligere havde haft kontakt med skolen for en kortere eller længere tid. Den samme tendens gjorde sig gældende for kvinderne.

Man havde med andre ord fået en elevgruppe af arbejdshæmmede eller tilpasningsvanskelige unge, som under alle omstændigheder ville have svært ved at klare sig ved egen indsats, trods de gode tider. De fleste ønskede at komme i arbejde, og ved skolens hjælp lykkedes det også at få en del af dem i beskæftigelse, men ofte blev det kun af kort varighed. Så blev de fyret eller de holdt selv op. De kunne ikke følge tempoet på virksomhederne og havde generelle tilpasningsvanskeligheder i forhold til samfundslivet.

Man bemærkede den nye elevgruppe kort tid efter Erhard Jørgensens tiltræden. Ved sæsonens begyndelse i 1954 blev der indskrevet 500 elever. De 400 var tidligere elever. Der kom dagligt 75-80 mænd, som vaskede tøj, soignerede sig, deltog i gymnastik og gik til undervisning, men det oplevedes på skolen som om de kendte arbejdsmetoder ikke længere slog til. Elevflokkene var mere uensartede end tidligere og i højere grad præget af psykiske og sociale problemer, hvorfor der blev knyttet en psykiatrisk konsulent til skolen. Det blev endvidere nødvendigt med en langt mere intensiv personlig kontakt til eleverne. Ofte skulle der endog megen tid og mange samtaler til, før man kunne komme til at hjælpe dem.

Det blev derfor ikke mindst på de indre linjer, at skolen i de følgende år udviklede sig. Det første interessekontor blev oprettet med socialrådgivere til at råde og vejlede eleverne og hjælpe dem med løsning af praktiske og økonomiske problemer.

Der blev oprettet et værkstedslokale for elever, som af den ene eller den anden grund ikke kunne optages på Træningsskolen. I stedet for kunne de få et tre måneders kursus på moderskolen. Ved praktisk og teoretisk undervisning 8 timer hver dag skulle der ske en tilvænning og tilpasning af eleven til normal arbejdsrytme, samtidig med at han fik et elementært kendskab til redskaber og mindre maskiner. Eleverne boede og spiste på skolen i kursusperioden, og de modtog en ugentlig kontantydelse fra kommunen. Halvdelen af beløbet skulle opspares til kursets afslutning, så eleverne havde noget at stå imod med, når de var klar til at begynde på et regulært job. Værkstedskurset var den spæde begyndelse til egentlige revalideringskurser og en forløber for revalideringsloven af 1960.

Herberget i de gamle lokaler i Prinsessegade havde længe trængt til at blive moderniseret. Det blev påbegyndt i 1954. I stedet for de store sovesale blev der indrettet seksmands-stuer med ordentlige sanitære forhold. Der var plads til 82 gæster ad gangen. Det var ikke mindst blandt herbergets beboere man satte ind med rådgivning og hjælp for at bremse en social nedtur, bl.a. ved at sanere herbergsgæsternes sociale vanskeligheder, det være sig bøder, afdrag, skatte- og fagforeningsrestancer, manglende tilmelding til folkeregistret, retssager m.m. Ligeledes var man eleverne behjælpelige med at finde værelser til en rimelig husleje. Det var en krævende opgave. I 1957 havde skolen kontakt med 1860 mænd – og skønsmæssigt var halvdelen uden hjem eller blot et sted at være.

Også børnehaven blev moderniseret og forbedret, ligesom skolens tagetage blev omdannet til studenterkollegium.

Arbejdsomt var det stabile år. Man fortsatte og udbyggede det arbejde, som var sat i gang i Kofoeds tid.

En måde at beskrive skolen på, som den fungerede i disse år, er at gå ind og se på arbejdsområderne eller skolens afdelinger.

Arbejdet med eleverne faldt efter arten i 4 hovedgrupper: Mandsafdelingen, herberget for hjemløse, hjemmenes afdeling og husmoderafdelingen. Desuden var der til skolen knyttet socialrådgivning, retshjælp, arbejdsformidling og værelsesanvisning. Ude i landdistrikterne forestod skolen et forebyggende oplysningsarbejde om de problemer, der ofte fulgte med en planløs indvandring til storbyen.

Mandsafdelingen var åben fra kl. 13 til 22 og kun i vinterhalvåret fra oktober til hen i april. Afdelingen kunne søges af mænd i alderen 18 til 40 år. Ved indvielsen af lokalerne i Dronningensgade var grænsen sat ved 35 år, men skolen stod jævnligt over for anmodninger fra ældre elever, som ville ind for at vaske tøj og soignere sig. De fik i reglen dispensation, men kunne ikke tjene point eller Kofoed-mønter til brug i restauranten. Det førte de ældre elever ud i en form for tiggeri, og skolen besluttede derfor at slække lidt på aldersgrænsen, så elever over 35 år kunne komme tre dage om ugen på skolen med samme rettigheder som yngre elever.

Gennemsnitsalderen i afdelingen lå på 25-30 år. Ca. $\frac{2}{3}$ var ufaglærte.

Der stod adskillige faciliteter til rådighed for mændene. I bade- og soigneringsafdelingen kunne de få styrtebad, fod-

vask, fodpleje, blive barberet og få skoene pudset. I vaskeriet kunne eleven få vasket, strøget og tørret sit tøj. Der blev udleveret gratis vaskemidler, og eleven udførte selv vasken. Tøjdepotet havde så godt som udelukkende brugt tøj. Skulle det repareres kunne eleverne få hjælp i skrædderiet. Endvidere var der et skomagerværksted til reparation af fodtøj.

Undervisningen omfattede bl.a. engelsk, dansk, regning, kristendomskundskab, bogholderi, gymnastik, køkkenskole, hobbyvirksomhed og folkedans. Undervisningen kunne også gribe emnemæssigt an, f.eks. om arbejde, fritid, familien, økonomi, folkestyre osv. I undervisningsafdelingen trænede man endvidere eleverne i at lægge budget og føre regnskab.

En væsentlig del af eleverne opholdt sig mindre end 14 dage på skolen, og man tilrettelagde derfor undervisningen som kurser af en uges varighed. For de mere stabile elever, som opholdt sig i længere tid på skolen, var der tre ugers kurser à 6 timer daglig.

Der var hver dag foredrag, ofte med præg af erhvervsvejledning, og overværelse af det daglige foredrag var en betingelse for at få Kofoed-penge til køb af varm mad og kaffe i restauranten.

Et væsentligt element i skolens arbejde i 50'erne var indsatsen for hjemløse mænd. Skolens herberg blev administreret i henhold til herbergslovgivningen og i nøje samarbejde med Centralkontoret for hjemløse mænd. Herberget var normalt åbent hele året, og det var altid fuldt belagt. Gæsterne betalte pr. nat for overnatningen. I sæsonen 1956-57 boede der 564 mænd på herberget. Heraf var knap halvdelen under 25 år. De fleste klarede sig med et ophold på 7-10 dage. Herbergets gæster havde adgang til soigneringsafdelingen, undervisning og restauranten.

I hjemmenes afdeling forsøgte man at hjælpe unge mennesker med møbler til etablering af eget hjem. Skolen indsamlede fortsat brugte møbler, som eleverne selv istandsatte, før de fik dem med hjem. Forinden hjælpen blev ydet aflagde skolens socialrådgiver et besøg i hjemmet for at danne sig et skøn over trang, hjemmets standard osv. Som en udløber af hjemmenes afdeling blev oprettet hjemmenes studiekreds, hvor man bl.a. så på de muligheder en fattig familie havde for at gøre lejligheden lidt hyggeligere eller diskuterede børnenes opdragelse. Et andet tema var afbetalingshandlens faldgruber!

De små, fugtige og overbefolkede lejligheder i slumkvartererne var i de år en betydningsfuld arbejdsmark for skolens medarbejdere. Ikke langt fra skolen lå Nordens største barakby langs dæmningen ud mod Kongelunden. Her boede der flere mennesker end i Ribe i nogle elendige træskure, som man selv ikke med den bedste vilje kunne kalde et hjem. Ikke desto mindre var priserne uanstændigt høje, mellem 4000 og 10000 kr., og huslejen derfor højere end for mange gode lejligheder. De hygiejniske forhold var mangelfulde, og der var intet drikkevand. Det måtte man hente langvejs fra i spande. Barakbyen var ulovlig, og beboerne kunne derfor ikke få hjælp fra kommunen. Skolen kørte ud til dem med gamle tæpper, så de værste huller og sprækker blev tætnede, og man sørgede for dyner og tøj til børnene.

Senere åbnede skolen en afdeling i området for at afhjælpe den værste nød blandt beboerne. Et hus blev købt og indrettet med vaske- og baderum, systue og børnehave. En af skolens socialrådgivere havde fast ugentlig konsultation – og havde nok at gøre med at hjælpe beboerne med prioriteter, lån og afdrag. For børnene blev der oprettet børnehave og fritidshjem, og om aftenen blev lokalerne brugt som ungdomsklub.

Husmoderafdelingen havde åbent om formiddagen. Kvinderne var på skolen på de samme vilkår som mændene. De måtte selv arbejde sig til goderne. De fleste kvinder kom for at få brugt tøj, men også for at få undervisning i kjolesyning, madlavning, strikning m.m. Imens blev børnene passet af frivillige medarbejdere. Børnepasningen havde to afdelinger: En for vuggestuebørn og en for lidt større børn.

Iøvrigt gled husmoderbegrebet ud lidt efter lidt. I stedet for at fokusere på husmoderrollen og kvindens opgaver i hjemmet faldt arbejdet nu mere ind under synsvinklen, hvordan kvinden kunne komme i gang med en personlig udvikling. Der blev oprettet en såkaldt »ugeklub«, hvor man nok arbejdede manuelt, men altid lystbetonet. Det »medmenneskelige« var i centrum. Kvinderne forklarede selv deres deltagelse med, at de følte sig ensomme eller gerne ville væk hjemmefra nogle timer, eller de følte sig rastløse og syntes tilværelsen var trist.

De natlige razziaer efter hjemløse unge fortsatte, og på den måde kom skolen i kontakt med mange nye elever. Det gav ofte anledning til bebrejdelser mod skolen. De unge kom til byen og vidste de kunne få hjælp, hvis det gik galt. De havde på forhånd hørt om Kofoeds Skole og spekulerede i den hjælp, de kunne vente at få, sagde man. Påstanden blev afvist af skolen. I virkeligheden sørgede man for, at hundreder af de unge, som var strandet i København, blev sendt hjem igen – hvis der var et hjem at sende dem tilbage til. Eller man fik dem ud at sejle. Kofoeds Skole ekviperede adskillige elever med tøj, køjesæk og en mønstringsbog, så de kunne komme til søs.

Også aftenerne var besat med aktiviteter. Mandag aften var der foredrag, diskussion eller film, onsdag kammerataften med underholdning, og lørdag oplæsning af skuespil ved bl.a. skolens studentermedhjælpere. De øvrige aftener stod på spil: Billard, bordtennis og skak m.m. Der blev oprettet en folke-

danserklub, som samlede stor interesse. De kvindelige dansere var dels elevernes egne piger, dels kvindelige elever fra seminarier og sygeplejeskoler.

Økonomien var fortsat meget stram med årlige underskud i størrelsesordenen 50.000 - 100.000 kr., uden at det medførte katastrofestemning på skolen. I 1951 igangsattes et årligt landslotteri, som hvert år blev anbefalet af en række prominente personer. De 5 landslotterier fra 1951 til 1955 gav tilsammen ca. 1,5 mill. kr., hvilket svarede til ca. halvdelen af skolens indtægter.

En af Kofoeds sidste handlinger var at underskrive en ansøgning om statsstøtte. Sagsbehandlingen trak i langdrag, men i 1956 opnåedes tilsagn om, at staten og hovedstadskommunerne ville yde et tilskud på 30 pct. af gaveindtægten, dog ikke over 100.000 kr. om året. Det var således skolens indtægt og ikke forbruget, som bestemte tilskuddet.

Ungdomsbolig

Skolen havde gennem længere tid følt behovet for en ungdomspension, som kunne lette elevernes overgang fra skolen ud til samfundet, når de fik arbejde, men stadig havde behov for støtte. I mange tilfælde gik de unge mennesker alt for tidligt i stå igen, og det var åbenbart, at de savnede hjælp og opbakning, når det begyndte at gå skævt for dem.

Behovet blev afhjulpet i 1959 med oprettelsen af Holger Nielsens Ungdomsbolig på hjørnet af Peder Lykkes Vej og Englandsvej på Amager.

Fabrikant Holger Nielsen fra Ginge-fabrikkerne efterlod ved sin død i 1955 et meget stort beløb til sociale formål. Gennem mange år havde han støttet skolens arbejde. Sønnen, Kaj Ginge-Nielsen, oprettede fondet »Holger Nielsens fond« og et beløb på 200.000 kr., blev sat til side til bygning af en ungdomsbolig.

Ungdomsboligen blev indviet i januar 1959. Den var og er en selvstændig institution med egen bestyrelse, men drives i nær tilknytning til Kofoeds Skole og modtager elever fra Kofoeds Skole og fra Træningsskolen – i de senere år også fra Kriminalforsorgen, socialcentre og herberger.

Boligen blev indrettet med plads til 17 pensionærer på 12 værelser, hvoraf de 5 var dobbeltværelser. I stuen var der køkken, spise- og opholdsrum, og i kælderen billard-, bordtennis-, vaske- og hobbyrum. I stueetagen blev indrettet forstanderbolig.

Pensionærerne betalte for kost og logi. Det normale var, at de havde arbejde ved ankomsten eller fik det samtidig med indflytningen. Det var et krav til beboerne, at de havde fast arbejde, så de var beskæftigede i dagtimerne.

Udover den støtte som ligger i at bo sammen, fik beboerne hjælp og vejledning til løsning af praktiske og økonomiske problemer, f.eks. udfyldelse af selvangivelse, betaling til sygekasse, administrering af løn og evt. gældssanering, så de i højere grad kunne koncentrere sig om selve arbejdet.

Og var det gået helt galt for beboeren i løbet af dagen var der nogen at komme hjem til, som gad høre på alle fortrædelighederne, og som han kunne drøfte tingene igennem med.

Holger Nielsens Ungdomsbolig blev oprettet i 1959 i et roligt villakvarter på Amager.

Fuld beskæftigelse - og høje elevtal

På møder rundt i landet blev skolens medarbejdere i slutningen af 50'erne gang på gang stillet over for spørgsmålet: Jamen, er der brug for Kofoeds Skole i dag, når der ingen arbejdsløshed er?

Skolen kunne svare bekræftende med henvisning til de meget høje elevtal, men pegede samtidig på den kendsgerning, at situationen var væsentligt forskellig fra den, som prægede skolen i de første 10-15 år. I trediverne dækkede navnet »Skolen for Arbejdsledige« fyldestgørende det arbejde, der udfoldedes i Marinehospitalet og senere i Prinsessegade. For størsteparten af eleverne gjaldt det, at deres første og egentlige problem var arbejdsløsheden. Samfundet havde ikke beskæftigelse til dem, selv om de ville og kunne arbejde. Deres økonomiske, sociale og menneskelige nederlag kunne derfor tilskrives ledigheden som første årsag. Målet for skolen måtte følgelig være at holde dem i form og hjælpe dem, indtil de igen fik arbejde.

15 år efter krigen var situationen en anden. En udvikling, som var begyndt i krigsårene slog mere og mere igennem og medførte en gradvis ændring af skolens klientel og virksomhed. Det opsøgende arbejde ude i byen med natrazziaerne førte unge tilpasningsvanskelige mænd ind på skolen, elever, som var blevet afsporet i forbindelse med de store opbrud i tiden, bl.a. flugten fra land til by. Men også den tekniske udvikling og stigende automatisering virkede ind. Kravene på arbejdspladserne blev skruet i vejret og virkede sorterende, så den svageste del af landets unge blev skubbet ud. De mange elever på skolen var for langt den overvejende del arbejdsløse, men

det var ikke længere det første og egentlige problem. De var arbejdsløse, fordi de havde andre vanskeligheder at slås med. Arbejdsløsheden var et symptom på andre skader, de havde. En række mangler kunne påvises: Intelligensmæssige, karaktermæssige og uddannelsesmæssige, endvidere mangler, der stammede fra en skæv opvækst, manglende kontaktevne i forbindelse med et stort og kejtet kontaktbehov – eller rodløshed.

I 1960 sammenfattede forstander Erhard Jørgensen elevsituationen i følgende: »Det er en broget flok, vi møder; trods alle individuelle forskelle er der visse træk, der går igen: Ensomhedsfølelse, skuffelse, modløshed, ustabilitet. Allesammen håber de at opnå en eller anden form for hjælp på Kofoeds Skole. Nogle er øvede og rutinerede som supplikanter; de er ikke så mange, som man skulle vente. Andre er forpinte og ulykkelige over at skulle, som de siger, »bede om noget«. De er slet ikke så få. Men hos et forstemmende stort antal er apati eller begyndende apati mærkbar. Tilbøjeligheden til at give op, eller i hvert fald bøje af for vanskelighederne, vælge den nemmeste udvej og flygte, er iøjnefaldende hos mange. En del har ambitioner, men mange har resigneret.«

Hvad skete der så med eleverne under og efter opholdet på skolen? Årligt kom omkring 100 ganske unge på Træningsskolen, hvoraf 40-50 pct. fik arbejde efter kurset. Et halvt hundrede elever deltog i længerevarende skolekurser. Heraf fik ca. $\frac{2}{3}$ arbejde. Adskillige af eleverne kom sporadisk på skolen mellem de hyppigt skiftende arbejdspladser, de havde. Under halvdelen af eleverne havde kontakt med skolen i mindre end 15 dage. Deres problemer var relativt overskuelige. De besøgte skolens arbejdsanvisning eller kom for at få arbejdstøj og måske en seng at sove i på herberget.

Det store flertal af eleverne havde imidlertid kontakt med skolen fra 14 dage til 6 måneder. Resultatet for dem var sværere at måle, men ofte fungerede skolen som et fristed, hvor de kunne opleve medmenneskelig forståelse og fællesskab og få vejledning og opmuntring. Erhard Jørgensen formulerede målet for arbejdet med denne elevgruppe sådan: »At bryde den ensommes ensomhed, at indgive den selvusikre en smule selvtillid, at ruske den apatiske ud af sin sløvhed, at dæmpe den aggressive, at støtte den karaktersvage, at kalde den flygtende tilbage, at vække den uansvarlige til lidt mere ansvarsbevidsthed, at skyde en tværribbe ind under fødderne på den, der langsomt eller hastigt glider nedad.«

På den baggrund udtalte Erhard Jørgensen om behovet for Kofoeds Skole: »Når der ingen arbejdsløshed er, bortfalder behovet for en skole for arbejdsledige. Men Kofoeds Skole har i mange år været noget andet og mere end en skole for arbejdsledige. Dersom man anerkender værdien af, at der findes en privat skole, der vil stille sig til rådighed i det arbejde, som med et socialpolitisk slagord hedder revalidering, og som herved forstår både en saglig og dygtig indsats med henblik på psykisk og socialt invalideredes optræning og indpasning i produktionslivet, og samtidig en bistand af langt mere omfattende art, så har Kofoeds Skole mulighed for at yde sådan en tjeneste, og forudsat det gøres dygtigt nok og på den rigtige måde, så vil behovet for skolen være klart og udtalt og voksende uanset konjunkturer.«

At behovet for skolen har været voksende, uanset konjunkturerne og den økonomiske vækst i samfundet, blev dokumenteret af det stedse stigende elevtal i de følgende årtier.

Den samme tendens med meget uensartede elever slog også igennem på Træningsskolen. Skolen ville være et hjem for de afviste, de oversete, de hjemløse, en skole for såvel intelligen-

te som for sinkerne, en træningsskole for de tilpasningsvanskelige og de karaktersvage. Man påstod ikke at være alt dette, men det var disse problemer man stod over for og som skolen forsøgte at bearbejde ved stadig nye og bedre metoder.

Allerede Kofoed bemærkede, at eleverne manglede stadighed i deres karakter. De var uden balance, og ved den mindste bagatel kunne de gå amok og opføre sig som delvis sindssyge. En time eller to senere var de igen faldet til ro og kunne selv indse det uhensigtsmæssige i en sådan adfærd. At holde skole for elever af denne type krævede særlige metoder og foranstaltninger.

En fundamental vanskelighed ved arbejdet var elevernes rastløshed. Oprindeligt forestillede man sig 6-9 måneders kurser, men kun en fjerdedel af eleverne opholdt sig mere end 4 måneder på skolen. Gennemsnittet var ca. 3 måneder. Man indså hurtigt det betydningsfulde i at finde foranstaltninger, som kunne fastholde eleverne i et længere forløb, f.eks. opsparrings- og anciennitetsforanstaltninger. Ligeledes forsøgte man at blande holdene, så de stærkeste af eleverne kunne være med til at trække de svagere op.

Arbejdsbetingelserne blev bedre, da skolen med Marshall-hjælp fik en ny værkstedsbygning i 1954. Man kunne nu tilbyde værkstedsundervisning i træarbejde, maskinarbejde og motorlære, og eleverne kunne aflægge prøver og få et afgangsbevis, som dokumenterede deres færdigheder. Dette stimulerede interessen for undervisningen, og attesten var til gavn for eleverne, når de senere søgte arbejde.

Ligeledes i 1954 blev en psykiater tilknyttet skolen. Psykiateren skulle henvise sværere psykiske tilfælde til behandling andetsteds og ved samtale vejlede og hjælpe eleverne til at overvinde deres psykiske vanskeligheder. Endelig skulle lægen

udadtil være garant for, at arbejdet på skolen var lægeligt forsvarligt.

I den første beretning grupperede psykiateren de undersøgte 62 elever som følger: Alvorlige karakterafvigelser (psykopati) 19, nervøse lidelser (neuroser) 22, miljøskader 16, sindssygdomme (psykoser) 2, uden psykiske lidelser 3.

En del elever var ude af stand til at acceptere sig selv. De så ned på sig selv og troede ikke, de var i stand til at opnå en blot nogenlunde social position. De følte sig sky og usikre, i mange tilfælde opfattede de verden som fjendtlig og følte sig udenfor.

Gennemgående blev $\frac{1}{3}$ af elevholdene henvist til en psykiater.

Et andet markant problem var ordblindhed og læsevanskeligheder. Kofoeds Skole og Træningsskolen fik et samarbejde i stand med Amager Ordblindeskole. Straks ved ankomsten til Træningsskolen blev eleverne underkastet en læse- og skriveprøve, og 15-20 pct. fik her hjælp til at overvinde deres handicap.

1960 blev lidt af et vendepunkt for skolen. De store årgange fra besættelsestiden og en begyndende overbeskæftigelse i samfundet bevirkede, at holdene kom til at bestå af yngre og særdeles problemfyldte elever. Antallet af 16-19 årige elever steg fra 34 pct. i 1959-60 til 54 pct. i 1962-63.

Disse unge var stærkt miljøprægede. De markerede sig med en pågående livsstil, kom ofte fra kliker med helt bestemte normer, som var svære at bryde. Ca. en tredjedel af eleverne havde begyndende kriminalitet i form af tiltalefrafald, betingede domme eller kortere fængselsstraffe. De kom ikke nødvendigvis fra dårlige miljøer og stjal ikke af nød for at overleve, men af mangel på spænding i tilværelsen og for at få afløb

for deres ubrugte energi. Forældrene anede mange gange ikke, hvad børnene og de unge gik og foretog sig om aftenen, og det kom bag på dem, når politiet en dag stod i døren og fortalte, at deres søn var taget for tyveri. De unges kriminelle handlinger begyndte i reglen som drengestreger, ofte inspireret af amerikanske kriminalfilm og underlødige litteratur, hvor rå kraft, stærk støj og voldsom fart var faste ingredienser. På Kofoeds Skole tog man denne side af de unges påvirkning op i et studiekredsarbejde for at modvirke idoldannelse hos skolens elever. Man gennemgik og påviste den menneskelige forræelse, som fandt sted i den kulørte litteratur eller de bloddryppende gangsterfilm.

På opsøgende arbejde på københavnske kaffebarer.

Dybest set var det nok de unges knugende ensomhedsfølelse i storbyen, som var baggrunden for megen kriminalitet. Selve ungdomstiden begyndte at blive et problem. Den var en overgangsfase, en venteposition. Men til hvad? Der var ikke længere en naturlig sammenhæng mellem livsfaserne, så den unge gradvis kunne tilegne sig de gældende normer. De unge følte sig uden for det etablerede fællesskab og dannede derfor selv alternative subkulturer med et stærkt gruppepres, som gav medlemmerne en følelse af identitet.

Denne type af unge kom der mange af på Træningsskolen: Unge som egentlig ikke havde kriminelle anlæg, men som stærkt savnede en far at identificere sig med, og som i mangel af bedre så op til en lidt ældre kammerat af tvivlsom karakter men med stærk udstråling: En rod, som fik tiden til at gå med at ryge cigaretter, dupere pigerne og køre dødsførsel i lånte biler.

Ungdommen er hverken værre eller bedre end tidligere, udtalte Træningsskolens forstander, Thorkild Glad, i 1959. »De unge er kun rodløse, fordi ingen har sagt dem, hvad de skulle og hvad de ikke måtte ... Man kan ikke opdrage, hvis man ikke ved, hvad man skal opdrage til.«

Det var et hip til forældrene, som forsømte deres børn, og i videre forstand til det opbrud og den normløshed i samfundet, som var på vej og som i stigende grad prægede eleverne på skolen.

Værkstedskurset

I 1961 blev herbergeret på skolen omdannet til et pensionat med plads til ca. 30 pensionærer. Herbergsdriften havde været en nødløsning i bekæmpelsen af hjemløsheden, hvor det gjaldt om at skaffe de unge tag over hovedet. Men efterhånden viste det sig, at flere og flere af skolens elever havde brug for mere end en seng at sove i, bl.a. langvarig og effektiv støtte under mere »hjemlige forhold«.

En del af pladserne på pensionatet blev reserveret elever på værkstedskurset, som i 1961 blev anerkendt som revalideringsinstitution. Værkstedskurset blev oprettet i 1955 for elever med sociale og psykiske handicaps og var en pionerinstitution, idet revalidering af psykisk handicappede hidtil havde været et yderst forsømt område i Danmark. Kurset tog sigte på en individuel bistand af social-pædagogisk og erhvervsmæssig karakter. Heri var indbygget opgaven at lære revalidenden både at kunne og at ville. Det var vigtigt, at revalideringens sigte ikke var optræning af erhvervsevnen til det normale – eller en kassation. Det social-pædagogiske program bestod i 1) en almindelig sekundær social støtte, 2) en i videste forstand kulturel påvirkning og 3) i en relevant behandling af de erhvervsmæssige problemer, herunder en velforberedt, selektiv placering i beskæftigelse og andre sekundære sociale relationer.

Kurset omfattede en række værksteder: Snedkeri, maskinværksted og et offset-trykkeri. Værkstederne var alle monteret med almindeligt forekommende maskiner. På smedeværkstedet blev eleverne afprøvet i emner, der faldt ind under metalindustriens lærlingeforskole. Der blev endvidere foretaget en

del monteringsopgaver og givet undervisning i autogen- og elektrosvjnsning. Den teoretiske undervisning om tekniske emner omfattede bl.a. måleværktøjer, tegningslæsning, materialelære og værkstedsteori og tilsigtede at give eleverne en elementær indføring i fagene.

Den øvrige undervisning omfattede dansk, regning, psykologi, motorlære, matematik, engelsk, tysk, politisk orientering, samfundslære, erhvervsvejledning, film og ordblindeundervisning. I alle fag forsøgte man at behandle emnerne i umiddelbar tilknytning til elevernes behov og situation.

Kurset arbejdede med en gradvis forøgelse af belastningen på eleverne med krav om øget præcision, stabilitet og tempo. Disse belastninger ville afdække den enkeltes afvigelse. Alt efter type og temperament ville eleven reagere med f.eks. fysiske symptomer som hovedpine og mavesmerter eller psykiske som affekt eller flugt, når belastningstærsklen blev overskredet. Så mindskede man igen kravene. Når reaktionen havde sat sig og var kommet lidt på afstand blev situationen og reaktionen diskuteret igennem med eleven uden moralske overtoner. Også på andre områder end de arbejdsmæssige forsøgte man sig med en lignende fremgangsmåde.

Inden for systemet med belastning-aflastning var indrettet en såkaldt »hyttefadsordning,« som betød, at eleven ved helt ukvalificeret arbejde og på selvstændig basis kunne tjene til kost og logi.

Til projektet var ansat to socialrådgivere, som bl.a. varetog værelses- og arbejdsanvisning. Afviklingen af kurset skete gradvis for eleven, så han kunne nå at vænne sig til udviklingen i sin situation. Eleven kunne f.eks. få et arbejde ude i byen, men stadig bo på pensionatet. Derefter flyttede han måske på eget værelse, men spiste på skolen. Skridt for skridt blev han sluset ud – hvis han kunne revalideres.

En undersøgelse, foretaget i 1967, viste, at knap halvdelen af kursusedtagerne kom fra brudte hjem, 56 pct. var opvokset under økonomisk jævne kår, 40 pct. havde haft vanskeligheder allerede i folkeskolen, 45 pct. var blevet kasseret på sessionen, 64 pct. klarede sig dårligt økonomisk, 66 pct. var ugifte, 24 pct. fraskilte, 47 pct. var tidligere lovovertrædere, 46 pct. havde haft nervøse symptomer i barndommen såsom talevanskeligheder, ufrivillig vandladning, alvorlig natteangst o.l., og 28 pct. var blevet fjernet fra hjemmet.

Mange af kursuseleverne havde uorden i selv de mest elementære sociale forhold og måtte hjælpes op fra grunden: De manglede bolig og det nødvendige tøj, var uden medlemskab af fagforening eller sygekasse eller i akutte økonomiske vanskeligheder. Dertil kom i stigende grad alkoholproblemer. Omkring midten af 60'erne havde knap halvdelen af revaliderende et alkoholproblem af en sådan størrelse, at det i sig selv virkede erhvervshæmmende.

Alkoholklubben

Man har naturligvis altid kendt til elever på skolen med alkoholproblemer. Kofoed mødte dem bl.a. i den gamle Oliemølle, men generelt var problemet ikke stort de første årtier i skolens historie. Mange elever havde ganske enkelt ikke råd til at købe alkohol.

I midten af 50'erne begyndte det samlede alkoholforbrug i samfundet imidlertid at stige voldsomt. Det forøgede gennemsnitsforbrug affødte et større misbrug, også blandt skolens elever. I 1964 begyndte aviserne at skrive, at Kofoeds Skole havde problemer med berusede personer.

Skolens politik over for berusede mennesker var at afvise dem ved døren med besked om at komme igen, når de var ædru. Skolen havde ikke kapacitet til at iværksætte en øjeblikkelig behandling af en beruset, men behandlingsmotiveret elev, og den generelle holdning var længe, at alkoholisme lå uden for skolens arbejdsområde. Behandlingen af alkoholikere indskrænkede sig derfor til en lægeundersøgelse med antabusbehandling.

Erhard Jørgensen forklarede i 1964 skolens holdning til berusede elever således: »Intet menneske på denne jord er uønsket her, men vi stiller helt konsekvent i hvert tilfælde en betingelse, og det er den, at de mennesker, der kommer her, skal være ædru. Vi modtager ikke berusede personer, dels fordi det ikke tjener noget nyttigt formål, dels fordi det er ødelæggende for de mennesker, der virkelig mener noget med at komme her, søger at få noget positivt ud af det. Derfor afviser vi altid berusere og forklarer dem, at de er velkomne i

morgen, når de er ædru...enhver der kender det mindste til arbejdet på Kofoeds Skole vil forstå det rigtige og nødvendige i dette, at vi nægter at modtage berusede personer.«

Men alkoholproblemet voksede hastigt blandt eleverne. I 1967 skønnede man, at ca. halvdelen af de 3500 mennesker, der årligt kom på skolen havde alkoholproblemer af en eller anden sværhedsgrad. Problemet med de mange alkoholiserede elever kom konkret til udtryk ved, at man dagligt måtte afvise 40-50 berusede mennesker. Samtidig var skolen fyldt med 250-300 elever.

Dette pres på skolen medførte en løbende diskussion og efterhånden også en revision af den oprindelige holdning til de berusede elever, og i september 1967 åbnede en alkoholklinik på skolen. Man følte nu, at afvisningen af de berusede elever forekom urimeligt, idet man derved unddrog dem hjælp på det tidspunkt, hvor behovet for behandling var størst. Hvordan skulle en elev blive ædru, når han blev afvist til gaden, som ikke er det mest egnede sted for den, som vil stoppe drikkeriet? Overfor indvendingen, at alkoholistbehandling ikke var en opgave for skolen, blev der argumenteret med udviklingen i skolens historie: Altid at placere ressourcerne der, hvor behovet er størst. Efterhånden som alkoholproblemerne blev større føltes det endvidere nødvendigt med et behandlingstilbud om afrusning, før eleverne kunne udnytte de øvrige, egentlige pædagogiske tilbud på skolen.

De ydre rammer om klinikken var et kontor, et soverum med 3 senge, et sove- og opholdsrum med 12 senge og et bade- og toiletrum. Der var faste ugentlige lægekonsultationer. Endvidere var der knyttet tre socialmedarbejdere og en psykolog på deltid til klinikken.

Det mindste soverum blev brugt til elever, man skønnede havde et reelt ønske om at blive ædru, men som ikke selv magtede at klare det. Opholdet varede 3-4 dage. Tilbuddet var især tiltænkt elever, der havde bolig og arbejde.

Det store rum blev brugt til elever, som var motiverede for behandling. Opholdet varede ca. en måned. Gennem gruppeterapi, pædagogisk beskæftigelsesterapi, lægekonsultationer og kontakt med socialrådgiverne ønskede man at få et nuanceret billede af eleven for at kunne give det bedst mulige behandlingstilbud.

De første erfaringer med alkoholklubben imødekom ikke forventningerne. Udbyttet af gruppeterapien var beskeden. Den social-psykologiske gruppedynamik, man forventede, udeblev, fordi mange elever holdt op midt i forløbet og nye kom til. Det tværfaglige samarbejde mellem psykolog, socialmedarbejder og læge, fungerede heller ikke, og lægekonsultationen blev indskrænket. Beskæftigelsesterapien omfattede i begyndelsen alle former for hobbyarbejde. Da terapien sluttede var der kun en madlavningsklub tilbage.

Det oprindelige intensive behandlingstilbud endte således med at blive reduceret til stort set det tilbud, man havde før oprettelsen af alkoholklubben, bortset fra aftenklubben.

De indhøstede erfaringer var dog langt fra nytteløse, og de blev senere anvendt ved oprettelsen af et langt mere individuelt orienteret behandlingstilbud. Slog forhåbningerne til det oprindelige program fejl, var erfaringsudvidelsen i høj grad væsentlig for det senere arbejde.

Udvidet åbningstid

I takt med den stigende elevtilgang og udbygningen af funktionerne pressede spørgsmålet om en permanent åbning af skolen sig på. I sommerhalvåret var skolen lukket med den begrundelse, at eleverne havde gode muligheder for at finde et arbejde.

Det var imidlertid langt fra tilfældet for alle eleverne. Deres problem var ikke længere den sæsonbetingede arbejdsløshed, men personlige vanskeligheder og handicap. Man besluttede derfor i 1963 at holde skolen åben året rundt. Kun husmoderafdelingen var fortsat lukket i sommerperioden.

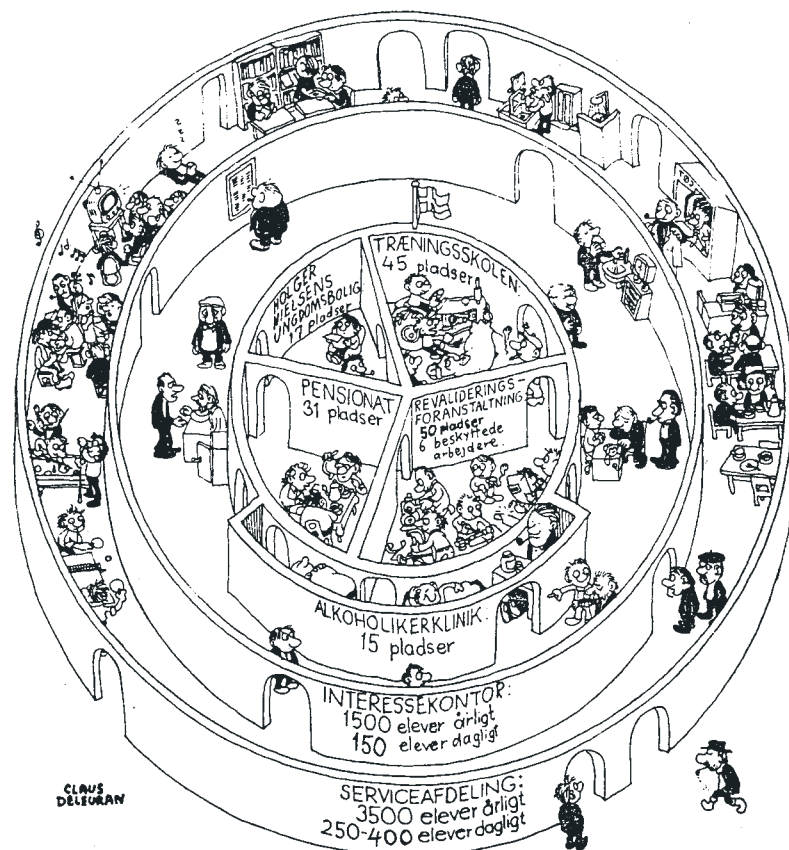
Dermed foretog man den største arbejdsudvidelse siden Træningsskolen blev taget i brug efter 1945. Skolen var nu åben hver dag fra kl. 6 til kl. 23.

Samtidig ophævedes det gamle klippekort, som betød at eleverne tjente point og derved Kofoed-penge ved arbejdet i soigneringsafdelingen med vask af tøj, bad, barbering, skopudsning, rensning, presning osv. Tilgangen af elever til skolen var så stor, at den rotation i huset, som klippekortet forudsatte, ikke længere kunne finde sted.

Afdelingerne stod fortsat til elevernes disposition, men indtjeningen af Kofoed-pengene blev nu gjort betinget af mindst en times deltagelse i arbejdsopgaver eller undervisning. Arbejdet kunne bestå i rengøring, hjælp i buffet og restaurant, pakning af tryksager, trykning af arbejdskort og plakater. Enhver kunne herefter på rimelig tid tjene til middagen. Fordelingen af arbejdsopgaverne skete på indskrivningskontorer, hvor der

samtidig blev tilbudt bistand til bl.a. overnatningsproblemer og folkeregisterforhold. I løbet af dagen kunne eleverne melde sig til aftenskolens undervisning. Mellem 50 og 80 pct. af eleverne deltog i mindst en times undervisning om aftenen.

Skolens opbygning i slutningen af 60'erne.

Ny forstander

Efter 15 år som forstander trak Erhard Jørgensen sig tilbage i 1968 for at tiltræde en stilling ved Diakonissestiftelsen som forstander og præst.

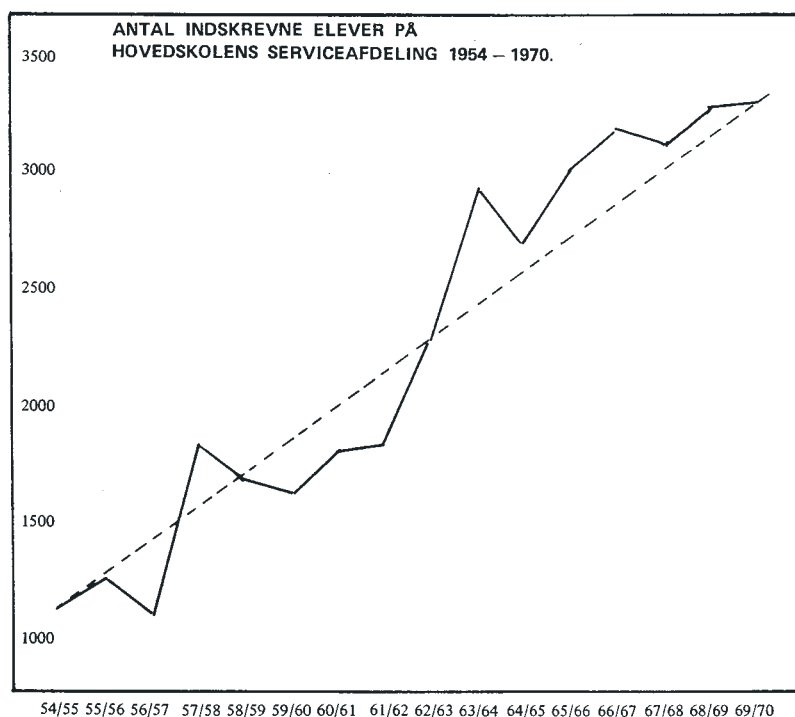
Han havde haft det vanskelige lod at skulle efterfølge Kofoed. På værdig vis løftede han arven og – som skolens bestyrelsesformand C.P. Lauritzen udtalte ved afgang – »førte skolen frem til en social institution, der nyder den største anerkendelse fra eksperter side og sympati og støtte fra meget store kredse i vort samfund.«

På trods af stigende levestandard, mindre arbejdsløshed og en bedre sociallovgivning skete der en voldsom tilvækst i antallet af elever og elevdage i Erhard Jørgensen's forstanderperiode. Tilvæksten de sidste 3 år var 10-15 pct. årligt. Fra slutningen af 50'erne til slutningen af 60'erne tredobledes elevantallet. På 5 år var revalideringspladserne ligeledes næsten tredoblet. Skolens samlede åbningstid var firedoblet, og med tre gange så mange elever var såvel lokaler som økonomi ved at blive sprængt.

Den voldsomme udvikling i 60'erne kan også belyses ved omsætningen på Interessekontoret, som bl.a. hjalp eleverne med lån til afhjælpning af akutte behov og administration af deres løn eller pension. Omsætningen var på 45.000 kr. i 1960/61, 140.000 kr. i 1962/63, 283.000 kr. i 1964/65, 695.000 kr. i 1966/67 og 1.356.000 kr. i 1968/69.

Med opbakning fra medarbejderne valgtes én af skolens egne til ny forstander: Socialrådgiver John Lange Jacobsen, som

gennem mange år havde været en dynamisk og inspirerende kraft på skolen, bl. a. i opbygningen af alkoholklubben. Lange Jacobsen begyndte på skolen i 1952. Han blev den første forstander på Holger Nielsens Ungdomsbolig ved oprettelsen i 1959 og blev senere leder af Revalideringsafdelingen, som omfattede værkstedskurset og pensionatet.

Stofmisbrugere

I slutningen af 60'erne begyndte stofmisbrugerne at komme på Kofoeds Skole, som lå midt på Christianshavn i et kvarter med mange ubeboede saneringsejendomme, hvor hippier i stort tal slog sig ned.

Et halvt hundrede unge opsøgte skolen i sommeren 1967, og kort efter formeligt væltede det ind ad dørene med unge stofmisbrugere. Der var i 1967-68 ca. 900 narkomaner i København, og af dem havde skolen kontakt med ca. en tredjedel.

Som den første socialpædagogiske institution i landet tog skolen narkoarbejdet op. Hidtil havde det udelukkende været en opgave for henholdsvis politiet og hospitalsvæsnet.

Til et revalideringsforsøg udvalgte 12 af de unge stofmisbrugere i alderen 16 til 22 år, otte piger og fire mænd. De kom fra vidt forskellige miljøer: Fra akademiker- og direktørniveau til de dårligste lag i samfundet. Ved ankomsten til skolen var de bolig- og subsistensløse, syge og forhutlede. Udover hash var de på morfin, amfetamin, præludin og LSD.

Med hjælp fra en læge på Sankt Hans hospital blev det ordnet således, at de kom direkte på afvænning uden om ventelisterne. Derefter begyndte et utraditionelt revalideringsforsøg. De unge boede og spiste på skolen, men helt bevidst undlod man at stille krav til dem. De kunne gøre som de selv ville. Økonomisk blev de forsørget med et beløb, som svarede til invalidepensionen. De fik stillet lokaler til rådighed, som de frit disponerede over og kunne indrette efter deres egne ønsker. De måtte tage hvem de ønskede med på værelserne. De måtte

sove så længe de ville, gøre hvad de ville i løbet af dagen, og var de ude i byen om aftenen kunne de komme tilbage til skolen, når de selv ønskede det. De fik at vide, at der ikke gjaldt en anden lov på Kofoeds Skole end for det øvrige samfund. Også på skolen var narkotika forbudt, men skolen ville ikke kontrollere et eventuelt misbrug.

60'erne førte en ny generation af unge ind på skolen.

At der ikke var restriktioner med hensyn til værelserne førte i første omgang til, at mange klumpede sig sammen. På skolen vidste man, at der ofte boede 8-10 narkomaner i hvert rum, og man var klar over, at der var risiko for, at værelserne ville blive fyldt med euforiserende stoffer og måske endda fungere som fordelingscentraler. Det skete ikke, og efter kort tid ønskede narkomanerne selv at få værelser ude i byen. Et ønske om at få et værkstedslokale stillet til rådighed på skolen blev også imødekommet. Værkstedet blev indrettet og nyindrettet adskillige gange. På værkstedet blev der malet, lavet keramik og syet, og på et tidspunkt gik narkomanerne også i gang med at fremstille møbler til de værelser, de havde fået anvist.

Værkstedet blev også rammen om lange samtaler mellem de unge. Her diskuterede de deres egen situation, frihed, samfund, forholdet til forældrene osv. De havde ikke noget imod observatører i gruppen. De valgte selv en af skolens medarbejdere, og en psykologistuderende og en socialrådgiver under uddannelse deltog ligeledes i projektet.

Efterhånden fandt narkomanerne ud af at danne en antinarkotika-liga, og de kom med forslag til placering uden for skolen. De fik lov til at sejle som de ville, så længe de selv ville, men efter nogen tid syntes ingen af dem længere interesseret i at blive ved på denne måde.

Gruppen spredtes efter 9 måneder på skolen. De 10 opnåede tilfredsstillende bolig- og forsørgelsesforhold. Nogle af dem begyndte på en uddannelse. To rejste til udlandet. Dem mistede skolen kontakten med. Om de 10 øvrige gjaldt det, at de efter revalideringen ikke længere brugte hårde stoffer, men nok lejlighedsvis røg hash.

Bag denne fuldkomne mangel på styring fra skolens side lå en bevidst opfattelse af narkomanien som de unges oprør mod autoritære systemer og vedtagne normer. Man betragtede den sociale afvigelse på linie med det samfunds- og ungdomsoprør, som samtidig fandt sted. Med deres misbrug vendte de unge narkomaner sig mod opdragelsen og påvirkningen fra såvel hjem som skole og samfund, og når forsøget med revalideringen af de 12 narkomaner gik så ovenud godt skyldtes det formentlig, at de måske for første gang fik lov til at leve helt efter deres eget hovede.

»Man kan med rimelighed forestille sig, at man ikke vil acceptere korrektive foranstaltninger, fordi desorganiseringen grunder sig i et oprør, som vi bare ikke begriber. Foranstaltningerne bliver uacceptable for afvigeren, fordi vi i hans ople-

velse fremtræder ikke som autoritative eksperter, men som autoritære, magtskyge, dominerende personer. Dette sker, fordi vi handler på forskelligt grundlag. De værdier, der anses for vedtagne og basale for de etablerede er jo i oprørssituationen sat under kritisk prøvelse eller helt eller delvist kasserede,« skrev Lange Jacobsen om revalideringen af stofmisbrugere.

I disse år ændrede skolen socialpædagogiske signaler fra det adfærdskorrigerende til det udfoldelsesfremmende. Man sagde ikke længere »du skal« eller »du må ikke,« men »prøv det.« Den udfoldelsesfremmende pædagogik gik ud fra, at ethvert menneske er i besiddelse af positive og kreative egenskaber, der kan udfolde sig under gunstige betingelser. I stedet for at fokusere på afvigelsen eller den desorganiserede del af elevens totalsituation satsede man på de positive egenskaber og den organiserede del af hans tilværelse. Den sociale afviger skulle selv have mulighed for at etablere og eksperimentere med de tilbud, han ønskede i forsøget på at finde en mere autentisk livsholdning.

I en artikel i Årsskriftet 1970/71 rekapitulerede John Lange Jacobsen skolens opfattelse af alkohol- og narkomisbrug: »Stofmisbrug, alkoholisme eller anden social afvigelse er som al menneskelig adfærd en reaktion på den totalsituation, som man befinder sig i. Afvigelsen er først og fremmest et symptom på en række sociale misforhold i et kompliceret samspil bl.a. med psykisk og socialt svagt udrustede mennesker. Ingen form for tvang i forhold til afvigeren vil kunne ændre disse grundlæggende misforhold. Den vil højst kunne sløre visse symptomer ved at bringe ofrene udenfor synsvidde.«

Målet var at gøre den enkelte misbruger selvstændig til at tage ansvar for sit liv og sin tilværelse, så han fandt netop den livsform, som passede for ham.

Forsøget på Kofoeds skole blev fulgt af hele landet, og skolen engagerede sig i disse år på den anti-autoritære linie i narkotika-debatten. Det nyttede ikke noget at forfølge narkomanerne med moralske formaninger eller prøve at hjælpe dem med en behandling, som ikke fandt sted på deres egne betingelser. Skolen så derfor heller ikke nogen mening i at forsøge at bringe dem tilbage til et samfund og et system, som de fornægtede. Derimod skulle de have tid til selv at finde en holdning til tilværelsen og en livsform, som de kunne klare uden brug af stoffer. De unge måtte selv skabe deres værdier, og uden narkomanernes eget frie valg var behandlingen dømt til at mislykkes.

Skolens gamle motto om hjælp til selvhjælp blev derfor fortolket som »demokratisering af hjælpeforanstaltningerne.« Dette var et spørgsmål om den enkeltes selvbestemmelsesret. »Den eneste metode der sikrer, at vi indretter tilbuddet på den hjælpsøgendes vilkår, er at han selv foretager indretningen. Samfundets og de etableredes opgave er herefter at skabe holdninger og muligheder, der giver den hjælpsøgende reelle muligheder for selv at etablere og kontrolfrit at eksperimentere med sine tilbud,« skrev Lange Jacobsen.

Et andet revalideringsforsøg med stofmisbrugere, som skolen var med i, fandt sted i Tokkekøb Hegn. En klub i København, som overvejende blev søgt af unge narkomaner, blev mellem jul og nytår 1968 uden varsel opsagt fra deres lokaler. Stofmisbrugerne henvendte sig på skolen, som fik en aftale i stand med Danmarks Kommunistiske Ungdom om leje af en hytte i Tokkekøb Hegn. Hytten var beliggende i idylliske og landlige omgivelser ved en skov med direkte adgang til en sø. Hytten var imidlertid ikke blevet benyttet i årevis. Den var uden ordentlige sanitære forhold, uden lys og varme og uden glas i vinduerne.

Men med bistand fra skolens værkstedsafdelinger gik de unge i gang med at sætte barakken i stand. Rørinstallationerne blev repareret, og der blev opsat et brugt centralfyr. Køkkenet blev renoveret, der kom glas i vinduerne, træværket blev lappet og malet, og de elektriske installationer repareredes, så hytten i det mindste kunne bruges for et halvt års tid.

Det viste sig imidlertid umuligt at finde et alternativ til hytten, hvorfor opholdet blev af længere varighed.

Udskiftningen i gruppen var stor; hele tiden flyttede nye ind. 10-15 unge boede til stadighed i hytten.

Bortset fra enkelte henviste var gruppen selvvisiterende og selvstyrende. Den bistand skolen ydede var først og fremmest af materiel og økonomisk art. Nogle af skolens medarbejdere besøgte beboerne et par gange om ugen, men mere som et tilbud af personlig karakter.

Det lykkedes for ganske mange af de unge at blive stoffri på eget initiativ og uden hjælp af medicin. Ved tilbagefald søgte de væk fra hytten, men kunne vende tilbage igen efter eget ønske. Enkelte gange forsøgte uvelkomne gæster at tage ophold i barakken, men de blev hver gang afvist af beboerne. Tilspidsede situationer klarede de for det meste selv, og hytten var stort set altid stoffri. Dog kastede et mord på en af de faste beboere en mørk skygge over hytten. Drabsmanden kom udefra.

Beboerne modtog sociale ydelser og tjente også lidt ved fremstilling af lædervarer som sandaler, bæltter og håndledsremme og ved salg af frugt ved musikarrangementer. Undertiden hjalp skolen lidt til forsørgelsen med en sæk ris eller korn og et mindre lån.

Også på Træningsskolen mærkede man en kraftig tilgang af stofmisbrugere i slutningen af 60'erne. Her forsøgte man imidlertid at sætte hårdt imod hårdt. Elever, som røg hash, blev idømt bøder. Indførte de stofferne på skolen, blev de bortvist. Adskillige elever blev ved begyndelsen af opholdet indlagt på Statshospitalet til afvænning. Ved oplysning og vejledning forsøgte man iøvrigt at holde problemet nede. Skolen prøvede selv ambulant at nedtrappe de unge stofmisbrugere, men magtede det ikke, og i det hele tager satte den stigende tilgang af mere belastede unge skolens medarbejdere på en hård prøve. Det lykkedes dog så nogenlunde at få narkotikaproblemet under kontrol, bl.a. ved at udvide antallet af fritidstilbud.

Blandt de yngre elever var der flere, som havde gået ubeskæftigede i 2-3 år og som havde meget svært ved at følge en regelmæssig arbejdsrytme. Deres arbejdsevne var ringe, og skolen nedskrev sine fordringer til dem til det mindst mulige for blot at få dem i gang. Alligevel gav en del op efter kort tid og forlod skolen – nogle for senere at vende tilbage til et mere stabilt ophold.

Gadedrikkerne

I juli 1970 blev alkoholklinikken midlertidig lukket på grund af utilstrækkelige lokaleforhold. Klinikken blev genåbnet et år senere i lejede lokaler over den kommunale badeanstalt i Sofiegade. Som den gamle klinik var den delt i to afdelinger: En afgiftningsafdeling med plads til 5 indlagte, og en afdeling for elever, som skulle have et lidt længere ophold, fordi de havde alvorlige sociale problemer eller led af følgesygdomme til alkoholismen. Denne afdeling havde plads til 8 elever.

Ved genåbningen af klinikken fik gadedrikkerne en vis fortrinsstilling. De var ved indlæggelsen berusede og tillige erhvervs- og subsistensløse. Ved at give dem en fortrinsstilling ville man efterprøve, om skolens behandlingstilbud havde effekt i forhold til en gruppe alkoholikere, hvis prognose var særlig dårlig.

Resultaterne af det første års arbejde viste, at 65 pct. var ædru ved udskrivningen, at 69 pct. havde fået en bolig og at 84 pct. havde en forsørgelse. 15 pct. af eleverne havde arbejde før indlæggelse på klinikken, 38 pct. efter udskrivningen. Ingen af de behandlede sås vende tilbage til gadedrikkeriet, omend en del havde genindlæggelser.

Klinikkens indlæggelsespraksis var at tage dem ind, som havde det største behov og de færreste chancer andre steder. I 1971/72 var således 69 pct. stærkt berusede ved indlæggelsen, 22 pct. var lettere påvirket, 5 pct. var ædru og 4 pct. påvirket af medicin.

Indlæggelserne blev domineret af finner og nordmænd, som udgjorde ca. halvdelen.

Gennemsnitsalderen for de indlagte elever var 37 år. Gennemgående var de norske og finske elever noget yngre end danskerne.

Klinikken blev i 1972 godkendt af Indenrigsministeriet i henhold til sygehusloven.

Gadedrikkere havde fortrinsstilling til alkoholklinikken.

Finnerne

Finnerne prægede skolen ret så kraftigt i slutningen af 60'erne. De udgjorde i 1969/70 ca. 13 pct. af skolens elever, svarende til 400 mennesker.

Finnerne var gennemgående yngre og ringere stillet end skolens øvrige elever. En tredjedel af dem var under 25 år og stærkt medtagne på grund af et ganske væsentligt spiritusmisbrug. Oftest var de uden indtægt eller bolig. Selv om de i Danmark fristede en ussel tilværelse, ville de hellere blive her end rejse tilbage til deres hjemland. Det var derfor et meget beskedent antal finner, som ved skolens mellemkomst blev sendt til Finland, selv om skolen satte ind med hjælp fra finsktalende socialrådgivere.

I det hele taget var almentilstanden blandt en del af skolens elever meget dårlig. Dødsfald forekom hyppigere. Af 25 dødsfald blandt skolens elever skete 8 på selve skolen eller i ambulance til hospitalet, de 17 i skolens nærmeste omegn. I vinterhalvåret var der daglig mindst ét ambulancetilkald og tilkald af lægevagt.

Disse forhold affødte i 1970 en protest fra en række beboere på Christianshavn, som følte sig alvorligt generet af skolens elever. »På grund af en voldsom tilgang især af udenlandske subsistensløse er hele det omliggende gademiljø efterhånden så stærkt præget af alkoholikere, at den fastboende befolkning føler sig usikker ved at færdes i gaderne. Voldsomt drikkeri på gadehjørner og langs husmure, urineri gennem brevsprækker og på trappeopgange, betleri, hyppigt under truende former, voldelige optøjer, tyveri m.v. synes efterhånden at have

skabt en ideel grobund for en kriminalisering af hele christianshavnermiljøet», hed det i en protestskrivelse. Hvor skolen tidligere faldt naturligt ind som en del af det gamle bymiljø følte mange, at den nu havde udviklet sig så stærkt, at den helt kom til at præge bydelen.

Selv om skolen langt fra bar hele ansvaret for de nævnte forhold, fandt man det naturligt og rigtigt at gå ind i en løsning af problemerne. Man begyndte derfor at praktisere en mere liberal indslusningspolitik på skolen for at lette presset på gaderne, og det blev tilladt at drikke i skolens gård. Ligeledes blev skolen holdt døgnåben, så de subsistensløse ikke behøvede at overnatte på trapper og gangarealer i naboejendommene.

Det egentlige problem var dog den voldsomme tilgang af svagt udrustede elever til en bygning, som efterhånden var overbelastet og slidt ned.

Det ville derfor snart blive nødvendigt igen at se sig om efter større lokaler.

Louisestiftelsen

Det blev imidlertid et andet husprojekt, som først faldt på plads. Skolen havde gennem længere tid ønsket et hus på landet, hvortil man kunne sende elever, som trængte til et ophold i naturskønne omgivelser, langt fra storbyens fristelser. Det lykkedes i juni 1971, idet skolen lejede »Louisestiftelsen« ved Sorø af Den danske Diakonissestiftelse.

Da ønsket om en sådan filial af skolen opstod, indbød den økonomiske situation ikke til en udvidelse af skolens aktiviteter. Man fik imidlertid ad forskellige kanaler så megen sikkerhed for økonomien, at man turde begynde at se sig om efter et egnet sted.

I begyndelsen orienterede man sig bredt på Sjælland og Lolland-Falster. Der blev således indledt forhandlinger med en repræsentant for en lollandsk kommune om køb af en nedlagt skole.

Da denne forhandling blev kendt af den lokale befolkning udløste den en voldsom protest. Der blev igangsat en underskriftindsamling, og næsten alle beboere i kommunen skrev under. Protesten affødte en landsomfattende avisdebat, som først døde ud længe efter at forhandlingerne var afbrudt.

I stedet for gik lejemålet med Diakonissestiftelsen i orden. »Louisestiftelsen« var i enhver henseende egnet til skolens brug. Tanken med huset på landet var at elever i alle aldre og af begge køn kunne bruge stedet til ferie, rekreation og som refugium, dvs. til »eftertænksomhed.« I begyndelsen boede eleverne i længere perioder på stiftelsen. Der var tilknyttet for-

stander og flere medarbejdere, men senere ændredes brugen af stedet til i højere grad at blive et feriehjem, hvor eleverne opholdt sig en uge ad gangen.

Louisestiftelsen havde plads til 15 elever ved normal belægning. Den har en pragtfuld beliggenhed midt i skoven ved Sorø Sø. I slutningen af 80'erne blev ejendommen købt af Kofoeds Skole og moderniseret.

Feriehjemmet ligger i skovbrynet ved Sorø Sø.

Udflytningen til Nyrnberggade

Allerede i september 1969 begyndte skolens bestyrelse at drøfte mulighederne for en hel eller delvis udflytning af skolen.

Bygningerne blev oprindelig indrettet til at modtage ca. 1000 mennesker om året, svarende til 150 daglige besøg. Efterhånden nåede man op på 5000 mennesker om året. I spidsbelastningsperioder lå det daglige elevtal på 500. Skolens ledelse konkluderede derfor, at den gennem mange år gennetagne 10 pct. stigning i elevtallet havde gjort behandlingstilbuddene begrænsede, at de bygningsmæssige rammer var sprængte, at kapaciteten var for lille i alle afdelinger til at modstå elevpresset, og at ejendommen var slidt helt ned. Der var næppe en kvadratmeter, som ikke blev benyttet til mindst to formål i løbet af døgnet.

Som en mulighed blev det overvejet at dele skolen, således at de roligere aktiviteter forblev i Dronningensgade. En anden mulighed var at dele skolen i mindre afdelinger og placere dem rundt om i landet, men et flertal i bestyrelsen foretrak at bevare skolen samlet af hensyn til kommunikationen mellem medarbejderne, arbejdets karakter og af driftsøkonomiske grunde. Der blev ligeledes argumenteret med, at en central beliggenhed var af afgørende betydning for søgningen til skolen, men at beliggenhed i et roligere miljø på den anden side var af stor betydning for revalideringsarbejdet.

Mulighederne for at erhverve en ny bygning bedredes med ét slag, da skolen modtog en meddelelse om, at den dansk-amerikanske »oliekonge«, Alfred Jacobsen, i sit testamente havde betænkt skolen med en stor sum penge. I første omgang fik

skolen 5 mill. kr., senere yderligere 2 mill. kr. Dermed var en væsentlig del af skolens eget bidrag til udflytningen i hus.

Forskellige placeringsmuligheder blev overvejet. Pladsbehovet blev udregnet til ca. 10.000 kvm. I første omgang samlede interessen sig om en ubebygget grund i Uplandsgade med mulighed for opførelse af ca. 18.000 etagemeter. Byggesummen blev anslået til ca. 18 mill. kr. Grunden blev dog solgt til anden side. I stedet fik man kontakt med et arkitektfirma, som var ved at opføre en ejendom på hjørnet af Holmbladsgade og Nyrnberggade. Der blev indledt forhandlinger med såvel Socialministeriet som Københavns Kommune om overtagelse af ejendommen, som skolen fik på hånden indtil 31. december 1971.

Kofoeds Skole i Nyrnberggade.

Udflytningen til Nyrnberggade blev imidlertid en langstrakt affære, og det blev nødvendigt at forlænge fristen flere gange. Først efter en lang periode med grundig planlægning, diskussioner og forhandlinger til mange sider kunne skolen den 14. januar 1975 indvie de nye lokaler. Skolen fik dermed dobbelt så meget plads.

Udflytningen foregik ikke uden sværdslag med en del af de nye naboer, som frygtede, at bydelen ville blive oversvømmet af subsistensløse mennesker, som ville nedsætte kvarterets omdømme – og mange følte, at Amager i forvejen var tilstrækkeligt belemret med sociale problembørn med Sundholm, Christiania og en sigøjnerlejr på Amager Fælled.

Skolens ledelse valgte fra begyndelsen at lægge alle planer frem for offentligheden og holdt løbende beboerne orienteret om udviklingen. Alligevel føg det i luften med gisninger og postulater. Der blev nedsat en beboerkomite og indsamlet underskrifter på protestskrivelser, og for at få planerne omstødt blev der holdt møder med politikere fra såvel folketing som borgerrepræsentation. De mest rabiate beboere truede med protestmøder foran Christiansborg.

Modstanden mod udflytningen samlede sig i tre punkter: 1) Frygt for betleri og drikkeri i kvarteret, 2) Frygt for at eleverne ville overnatte i kældre, trappeopgange og på lofter i de omkringliggende ejendomme og 3) Ubehaget ved daglig politiudrykning i nærheden af skolen.

Skolen tog beboernes frygt alvorlig, men efterhånden blev der pisket en sådan stemning op at det var svært at få ørenlyd for argumenter. En orienterings- og spørgeaften med skolens ledelse udviklede sig til et rabaldermøde, hvor skolens repræsentanter gentagne gange blev afbrudt af mishagsytringer.

Alle syntes, at skolens arbejde var både rigtigt og nødvendigt. Skolen skulle bare ikke ligge lige i Nyrnberggade! Der fremkom mange mere eller mindre seriøse forslag til alternative placeringer, lige fra en opsplitning af skolen i mindre enheder spredt ud over hele København til deportation af eleverne til en øde ø.

Protesterne fra de mest uforsonlige beboere tog en personlig vending. Der blev rettet ærerørige beskyldninger mod skolens bestyrelsesformand for at sammenblande skolens og egne interesser. Alle beskyldningerne blev tilbagevist, og ved en anlagt injuriersag blev de fremsatte beskyldninger kendt grundløse, men efterhånden som striden blev mere bitter og fik mange udløbere ude over landet kunne det ikke undgå at skade skolens renommé. Dertil kom, at ikke alle længere helt forstod skolens udviklingsfremmende pædagogik eller skolens holdning til samfundet og de sociale problemer. Havde skolen mon ikke forladt sit gamle værdigrundlag og var ved at blive socialistisk? Et stærkt højreorienteret blad førte an i kritikken mod ikke mindst skolens undervisning, som bladet fandt samfundsnedbrydende og udtryk for yderligtgående politisk agitation.

Forstander Lange Jacobsen tog spørgsmålet op i et indlæg i årsskriftet 1973/74. »Helst vil skolen nu som i hele sin 47-årige historie udtrykke sit værdigrundlag ved sin handling ... Socialt arbejde på gadeplan handler om ret så nærværende ting: En seng til den trætte, mad til den sultne. Og så den helt ubegribelige og knugende ensomhed og håbløshed, hvor enhver prædiken er drilleri, og hvor undertiden kun det tavse samvær og den enkle berøring giver mening. »Handlingen, der praktisk forsøger tanken (et Kofoed-citat, red.) skal udtrykke skolens grundlag...enhver handling, der foretages på Kofoeds Skole sigter på, at den enkelte elev opnår en så høj grad af integration i vort samfund, som det for ham og os er muligt.

Vi kender ingen trylleformular, der flytter en erhvervs- og subsistensløs alkoholiker fra hans ulidelige tilstand til en lykkelig, tilfreds, flittig, skattebetalende, velproducerende, beskeden, optimistisk, glad etc. samfundsborgers noget utopiske tilstand. Men vi kender en række praktiske gøremål, der giver den hjemløse tag over hovedet i form af lejlighed, værelse, herberg, vi kender nogle enkle mekanismer, der gør den sultne mæt, vi behersker i nogen måde oven i købet en pædagogik, der tillader os at anvende sådanne mekanismer på en sådan måde, der trækker den trængende væk fra trangssituationen. Vi har nogle, men få muligheder for at gøre den syge rask, eller for at transportere ham til steder, der kan hjælpe ham. Vi har nogle muligheder for at pleje den kronisk syge, vi har nogle holdninger, der accepterer den udstødte. Alt dette – og opremsningen kunne blive meget længere – er handlinger, der praktisk forsøger tanken.«

Lange Jacobsen konstaterede tillige, at skiftende tiders vilkår uvægerligt stillede krav om ændringer og tilpasninger, så skolen måtte være en anden end i 30'erne.

Også bestyrelsesformanden, C. P. Lauritzen, ytrede sig om spørgsmålet i samme skrift: »Kofoeds Skole har ladet sit arbejde bestemme af den øjeblikkelige situation. Hvert nyt problem har fremkaldt nye tilbud, hjælp og løsning. Skolens styrke har været dens flexibilitet, evne til ustandselig fornyelse i takt med problemernes forandring. Psykiske tilpasningsvanskeligheder, narko, alkohol, ordblindhed, hjemløshed, ensomhed, alle variationer af problemer. I visse perioder er nogle problemer dominerende, i en anden tid andre. Det har faktisk altid været sådan og er det endnu mere udpræget i dag, at opgaverne og problemerne i det store og hele bestemmer målsætningen. Det er helt mod skolens princip at sætte en grænse. Enhver kan komme på Kofoeds Skole, og det koster ingenting.«

Ved indvielsesfesten udtrykte Lange Jacobsen ønske om, at skolen kunne leve i fred og fordragelighed med sine nye naboer. »Vor nye skole er ikke blot en inspiration. Den er også en forpligtelse, som vi skal bruge i en optimistisk og levende tro på, at ethvert menneske har potentielle ressourcer med hensyn til kreativitet, menneskelighed og varme. Derfor skal også enhver, der ønsker at bruge skolen finde vor dør åben. Og til dem, der en gang imellem siger: Nå, han havnede på Kofoeds Skole, vil jeg blot sige: – Man havner ikke her. Vor skole er stedet, hvor man starter.«

Naboerne var inviteret med ved præsentation af skolen på selve indvielsesdagen, og de blev opfordret til at henvende sig på skolen, hvis de følte sig forulempet eller foruroliget af skolens tilstedeværelse. Det skete imidlertid kun i meget begrænset omfang.

En skole på gadeplan

Skolens selvopfattelse i 60erne og 70erne kan sammenfattes i overskriften »en kontaktetablerende institution på gadeplan.« Skolen var stedet, hvor folk, som ellers ikke havde andre steder, kunne komme: Folk uden arbejde, familie og bolig og folk, som var opgivet af andre institutioner, måske fordi de ikke kunne formulere sig ordentligt over for socialkontorerne eller ikke kunne gennemskue vejene til erhvervelse af sociale rettigheder. Der var ikke nogen begrænsning i adgangen til skolen, og der foregik ingen visitation ved hoveddøren. Enhver, som ønskede at benytte skolen kunne uden videre formaliteter gå ind. Ingen blev lukket ude; tværtimod så skolen det som sin opgave også at finde dem, som hørte til de udelukkede og udstødte. Der var kun få regler for at bruge huset. Man måtte f.eks. ikke medbringe eller nyde alkohol på skolen, bortset fra gården, som blev betragtet som en forlængelse af gademiljøet.

En anden overskrift på skolen var »en social skadestue,« hvor folk i vanskeligheder kom ind og blev henvist til mere specialiserede institutioner eller vendte tilbage til den sædvanlige hverdag efter at have modtaget assistance og behandling på skolen.

Efter udflytningen til Nyrnberggade dækkede skolens tilbud en bred skala, fra dagligdagens små fornødenheder til en intensiv social, medicinsk og erhvervsmæssig bistand.

De mest åbne tilbud fandtes i serviceafdelingen, hvor eleverne frit kunne opholde sig og bl.a. læse aviser og bøger, se TV, spille kort, vaske sig og deres tøj, eller spise.

Rådgivningsafdelingen bestod af 4 interessekontorer med rådgivere. I tilknytning hertil var der daglig læge- og sygeplejekonsultation. Et par gange om ugen var der åbent i retshjælpen. Alkoholklubben var også placeret i rådgivningsafdelingen og havde plads til 14 patienter ad gangen. Udover A-klinikkens 14 senge var der 38 senge til anvendelse i akutte situationer af hjemløshed eller andre alvorlige vanskeligheder. Som hovedregel kunne man dog ikke bo på skolen i længere tid.

En tredje afdeling på skolen var undervisningsafdelingen. Den indeholdt tilbud lige fra den rene underholdning med film, billard, bordtennis og husfester til hensyntagende specialundervisning, specielt for ordblinde.

Den erhvervsmæssige undervisning fandt sted på værkstedskurset, som rådede over store smede-, snedker- og malerværksteder; endvidere et stort offsettrykkeri og en kørselsafdeling.

På alle måder var skolen blevet en stor institution: Tilbudsmæssigt, elevmæssigt, medarbejdermæssigt og økonomisk. En enestående ressourcemængde var blevet samlet på en institution. Skolen kunne differentiere tilbuddene, og der var noget for næsten enhver, spændende fra akuthjælp til langsigtede revalideringsforløb. Skolen var bygget op med mange »porte« mellem afdelingerne, så eleverne fik mulighed for at gå videre fra de åbne tilbud til afdelinger med mere omfattende og intensive hjælpetilbud.

Skolens økonomi

I mange år gav private gaver, legater, basarer og landslotterier de væsentligste indtægter til skolens drift. I midten af 50'erne begyndte der at komme statstilskud til skolen, først som 15 pct. af de indsamlede midler. I 1959/60 blev satsen forhøjet til 35 pct., i 1965/66 til 50 pct. og i 1970/71 til 150 pct. Trods stigningerne slog pengene aldrig til, og ind imellem fik skolen betydelige engangstilskud fra Socialministeriet. I 1972/73 således 1,5 mill. kr., i 1973/74 1,8 mill. kr. og i 1974/75 2,2 mill. kr. Statstilskuddet i 1975/76 var på i alt 12 mill. kr.

Selv om gaveindtægterne til skolen viste fremgang, kunne de ikke følge med i den eksplosive udvikling i omsætningen, som skyldtes udvidelser i elevtal og aktiviteter og ikke mindst den almindelige inflation. I begyndelsen af 60'erne udgjorde gaveindtægter og lotteriprovenue ca. 70 pct. af skolens indtægter. I 1976/77 udgjorde disse indtægtskilder 10 pct. – og gaveindtægterne var endda steget fra 500.000 kr. til 1.8 mill. kr.

Økonomien har altid været skolens svage punkt. I 1972 og i 1974 måtte skolens ledelse således foretage store besparelser og indskrænkninger for at få økonomien til at hænge sammen. I 1972 var der et stort underskud fra det foregående regnskabsår, og der blev forudset et underskud for finansåret 1972/73 på mindst 1,3 mill. kr., hvis ikke statstilskuddet blev forøget. En ansøgning til Socialministeriet trak i langdrag og skolen så sig derfor nødsaget til at foretage drastiske indskrænkninger i behandlingstilbudene. Alkoholklubben blev lukket pr. 1. maj, og fra samme dag blev åbningstiden begrænset til kl. 10-18, hvor der tidligere var åbent fra kl. 9 -23. I

alle afdelinger skulle der ske besparelser og fyres medarbejdere.

Sagen kom i Folketinget i form af et spørgsmål til socialministeren, som lovede at finde nye regler for en tilskudsordning, så skolens tilskud kunne øges, når arbejdet krævede det, uden at det hver gang skulle være nødvendigt at søge særlig bevilning. Også Indenrigsministeriet var positivt overfor en løsning af alkoholklinikkens vanskeligheder, i et samarbejde med Københavns Kommune. I juni bevilgede Finansudvalget et ekstraordinært tilskud, som sammen med Indenrigsministeriets tilskud til alkoholklinikken gjorde det muligt at fortsætte arbejdet uden indskrænkninger.

I 1974 var det imidlertid igen skralt med økonomien. For en tid måtte Louisestiftelsen lukkes, og der skete reduktioner på en lang række driftskonti og blev indført stramme spareforordninger.

Træningsskolen lagde beslag på en stadig større del af de private midler, i begyndelsen af 70'erne mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{3}$. Træningsskolens økonomi i øvrigt var baseret på et statstilskud pr. elevdag. Beløbet var fastsat efter, at skolen kunne få dækket 85 pct. af nettodriftsudgifterne ved fuld belægning. Det viste sig umuligt at opnå i praksis, og det var pædagogisk uhensigtsmæssigt at optage elever efter budgetmæssige hensyn. Der blev derfor indledt forhandlinger med Arbejdsministeriet om en anden tilskudsordning. Forhandlingerne endte med at skolen pr. 1. april 1974 modtog et offentligt tilskud på 85 pct. af de godkendte driftsudgifter.

Den ændrede tilskudsordning forudsatte imidlertid en mere selvstændig stilling for Træningsskolen i forhold til Kofoeds Skole, bl.a. udarbejdelse af egne vedtægter og oprettelse af en selvstændig bestyrelse. Det blev begyndelsen til en udskilning

af Træningsskolen. I 1979 blev den en selvstændig institution, som Kofoeds Skole ikke længere har økonomiske forpligtelser over for.

Med vedtagelsen af bistandsloven i midten af 70'erne ændredes også de administrative regler og tilskudsforhold for institutioner som f.eks. Kofoeds Skole. De skulle i fremtiden finansieres af amtskommunerne efter overenskomst med de pågældende institutioner. Kofoeds Skoles ledelse fandt ikke, at de almindelige bestemmelser i loven var hensigtsmæssige for en institution af denne karakter, og efter forhandlinger i socialministeriet og foretræde for socialudvalget opnåede skolen en dispensation bl.a. med henvisning til, at skolen ikke kunne siges at være en institution med lokale opgaver, da eleverne kom fra hele landet, endvidere at skolens arbejde forudsatte en betydelig fleksibilitet og muligheder for utraditionelle løsninger, som gjorde den mindre egnet til at indgå overenskomster efter bistandslovens almindelige bestemmelser. Skolen forblev i den hidtidige tilskudssituation og indgik i 1976 en overenskomst med socialstyrelsen, som sikrede fuld statsrefusion for nettoudgifterne ved driften af Hovedskolen, Louisestiftelsen og Holger Nielsens Ungdomsbolig. Værkstedskurset, der hidtil var blevet finansieret efter revalideringsloven, indgik efter bestemmelserne i bistandsloven overenskomst med Københavns Kommune, som sikrede kursets økonomi.

Overenskomsten med Socialstyrelsen var foreløbig og skulle afløses af en endelig overenskomst. Afgørelsen trak imidlertid i langdrag, og i en række år blev skolen finansieret efter midlertidige overenskomster. Problemet var de privatindsamlede midler. Hvor stor frihed ville ministeriet give skolen til at anvende de private penge uden begrænsninger? Ministeriets udgangspunkt var, at de indsamlede midler skulle indgå i regnskabet, således at statstilskuddet blev nedsat med samme beløb. Det ville i praksis komme til at betyde, at en del af sko-

lens folkelige grundlag forsvandt og formentlig medføre, at skolen ad åre blev en ren offentlig institution. For hvorfor skulle private give bidrag til skolen, når det kun var statskassen, som fik glæde heraf?

I 1984 blev der opnået enighed på dette område. Skolen fik lov til at beholde de indsamlede midler til akuthjælp til eleverne og til forsøgs- og hjælpeprojekter. Der blev nu indgået endelig driftsoverenskomst, og skolen var nu »på finansloven«.

Nye elevgrupper

Op igennem halvferdserne kom der flere og flere fremmedsprogede elever på skolen. Udviklingen toppede i 1979. De udgjorde da 46 pct. af eleverne. Det var især finner og nordmænd, i nogen grad svenskere og så den nye store gruppe, grønlænderne, som i 1980 udgjorde 16 pct. af elevskaren.

Hovedparten af de fremmede havde brug for hjælp til helt elementære behov såsom mad og bolig. I 1977/78 havde skolen kontakt med godt 600 elever uden forsørgelse; heraf var de 95 pct. udlændinge. Boligsituationen var ikke meget bedre. Af 513 elever uden bopæl var 65 pct. udlændinge. I alt 538 elever boede i Christiania; heraf udgjorde udlændingene 75 pct. Generelt var de yngre end danskerne. 58 pct. var under 30 år mod 32 pct. af danskerne. Af grønlænderne var hele 81 pct. under 30 år.

Finnerne var i mange år kommet på skolen. Fra slutningen af 60'erne til slutningen af 70'erne udgjorde de mellem 10 og 20 pct. af det samlede antal elever.

I 1972/73 begyndte man at udskille grønlænderne som en særlig gruppe i statistikken. De var næsten alle unge under 25 år. Der var mange piger iblandt, som var kommet til Danmark i forbindelse med et giftermål. Senere blev de skilt, og nu var de alene. Der kom også mange unge, som var rejst herved for at få en uddannelse, men havde måttet give op. Eller de var som børn blevet adopteret af danske forældre. Grønlænderne var ofte splittede og knuste mennesker uden identitet, selvtilid og stolthed. De havde ikke kunnet klare omstillingen fra et traditionelt fangersamfund til industrisamfund, og de druk-

nede deres menneskelige tragedier i et voldsomt misbrug af alkohol eller bedøvede sig med narkotika. Oven i dette kom sprogproblemer.

Der blev oprettet en grønlanderklub på skolen i tilknytning til aftenskolen, og i efteråret 1974 fik skolen en grønlandsk dobbeltsproget medarbejder. Grønlanderklubben havde en dobbelt funktion: Dels at være et hygge- og kontaktsted for grønlanderne, dels at være stedet, hvor skolens medarbejdere kunne komme i kontakt med dem på en uformel måde for at få dem ind i mere målrettede forløb.

Arbejdet med grønlanderne blev intensiveret i begyndelsen af 80'erne. Det var betegnende for de grønlandske elever, at de gennemlevede en hurtig og voldsom nedtur, som var meget svær at standse. Der blev nu oprettet en grønlandersektion og ansat to grønlanderkonsulenter med det formål at foretage opfølgende arbejde blandt eleverne for at motivere dem for en resocialisering i Grønland. En del af aktiviteterne på skolen sigtede mod en generel styrkelse af grønlandernes selvtillid, stolthed og identitet, bl.a. med undervisning i grønlandsk folkemusik og folkedans, perlesyning og tilberedning af grønlandsk mad af sæl- og hvalkød og sælspek.

Resultatet af det første års arbejde var hjemrejse af 25 grønlandere. $\frac{2}{3}$ af dem fik arbejde eller læreplads. I slutningen af 80'erne var godt 230 grønlandere blevet hjulpet hjem, og i betragtning af, at de havde været ude i et voldsomt og langvarigt blandingsmisbrug af alkohol og euforiserende stoffer, klarede de fleste sig godt.

I 70'erne kom en betragtelig del af skolens dårligst fungerende elever fra Christiania, som ligger i nærheden af Kofoeds Skole. Næsten hver tredje kvindelige elev og 10 pct. af mændene kom fra fristaden.

For at komme christianitterne til hjælp indrettede skolen en lægekonsultation i Christianias sundhedshus. Konsultationen var åben en dag om ugen. Her arbejdede skolens læge og sygeplejerske side om side med naturmedicinere og zoneterapeuter. Behovet for lægehjælp var stort, bl.a. til behandling af betændelsessygdomme i mellemøre, hals og lunger. Mange kom med hudinfektioner, som var forårsaget af dårlige hygiejniske forhold.

Der forekom et stort antal hjemmefødsler i Christiania. De problemer, som var forbundet dermed tog man sig også af i sundhedshuset. Efterhånden blev skolens personale i stigende grad kaldt ud i fristaden for at tilse syge børn, hvor lægevagten angiveligt i nogle tilfælde nægtede at komme på sygebesøg.

Fra slutningen af 60'erne begyndte flere kvinder at komme på skolen med problemer, som i høj grad lignede mændenes. Det begyndte med unge kvindelige stofmisbrugere og fortsatte med kvindelige alkoholikere. De første år med alkoholklinikken var der kun indlagt mænd, men i midten af 70'erne var 6 pct. af patienterne kvinder. Ofte havde de alvorlige psykiske problemer. Samme tendens sås på sovestuerne, hvor 12 pct. af gæsterne var kvinder. I alt udgjorde kvinderne 10-12 pct. af skolens elever, og blandt de helt unge op imod halvdelen.

60'erne og 70'erne førte i det hele taget nye befolkningsgrupper ind på skolen. Således kom der flere og flere mennesker fra en højere placering i samfundets hierarki og fra sociale miljøer, hvor man tidligere var nogenlunde garderet mod sociale nedture. Mange havde fået en god livsstart, havde haft gode stillinger, levet i ægteskaber og haft en høj levestandard, men følelsen af ikke længere at slå til og problemer med at finde en mening med tilværelsen blev for mange begyndelsen til et misbrug af alkohol eller nervemedicin. For dem blev

nedturen ekstra hård, fordi ingen i deres omgangskreds havde ventet det ville gå dem sådan.

Ligeledes betød det stigende antal skilsmisser en ny gruppe mandlige elever, som psykisk var slået i stykker ved tabet af hjemmet og børnene.

Også den stigende arbejdsløshed i slutningen af 70'erne mærkedes på skolen i form af en langsommere gennemstrømning af eleverne i huset. De institutioner, skolen brugte, f.eks. specialarbejderskolerne, blev fyldt op med arbejdsløse fra fagforeningerne, og skolens elever kom i anden eller tredje række.

Forstanderskifte

Med udgangen af april 1979 forlod John Lange Jacobsen skolen for at blive administrationschef i omsorgsafdelingen i Københavns Kommune.

Han havde da virket 27 år på skolen – heraf de 11 som forstander – med vekslende opgaver: I 50erne bolignød og arbejdsløshed, i 60erne alkoholproblemer og i 70erne stofmisbrug og unge tilflyttere fra Finland og Grønland. Lange Jacobsens måske største og mest originale bidrag på det sociale og pædagogiske område var revalidering af alkoholikere og stofmisbrugere, som indledtes i 60erne.

Lange Jacobsen var også skolens markante ansigt udadtil med en livlig deltagelse i den socialpolitiske debat. Han forsøgte at skabe plads og forståelse i samfundet for mennesker med afvigende normer og livsholdninger. Hvert menneske er unikt og har ret til en individuel livsudfoldelse, sålænge den ikke skader andre. Lange Jacobsen var en meget brugt foredragsholder med omkring 100 foredrag årligt over hele landet, og han var i en årrække formand for Socialpolitisk Forening, ligesom hans indsigt i sociale problemer blev anvendt i mange kommissioner og udvalg.

Som ung medarbejder på skolen arbejdede Lange Jacobsen under Hans Christian Kofoed og modtog en dybtgående påvirkning fra ham. Denne inspiration omsatte han på selvstændig vis til praktisk handling under de nye samfundsvilkår.

Ved Lange Jacobsens afgang som forstander skrev bestyrelsesmedlem Henning Palludan bl.a.: »Som forstander har Lange

følt, at hans opgaver var i stillingen at forene de sociale og de administrative opgaver over for skolens kristne grundlag. Medens Kofoed udadtil stærkt fremhævede dette sidste, har Lange Jacobsen i overensstemmelse med denne generations ånd følt, at det kristne grundlag stod som et tilbud til alle, der kom på Kofoeds Skole, uden at nogen, der søgte skolen, personligt i ord eller gerning skulle give udtryk for sin holdning til kristendommen. Det kristne grundsyn har på denne måde under Langes lederskab fået en anden dimension i skolens arbejde, men det har ikke af den grund fået mindre betydning.«

Ny forstander blev Jens Aage Bjørkøe, som kom fra en stilling som sognepræst ved Mariakirken med den særlige opgave at være korshærspræst på Vesterbro. Bjørkøe havde tillige opbygget og ledet Mariatjenesten, som er en opsøgende samtale- og hjælpetjeneste i Halmtorvskvarteret. Bjørkøe tiltrådte stillingen som forstander i november 1979.

Også i bestyrelsen skete der udskiftning i slutningen af 70'erne, idet bestyrelsens formand gennem næsten 30 år, landsretssagfører C.P. Lauritzen, trak sig tilbage.

C.P. Lauritzen blev juridisk kandidat i 1931, og han var netop blevet landsretssagfører, da han i 1935 stillede sig til rådighed for Kofoed som ulønnet juridisk rådgiver for skolens elever. Samtidig blev han medlem af skolens bestyrelse og i 1949 dens formand. Denne post bestred han til 1978. I 43 år var han, sammen med Kofoed, den mand, som sikrede og udviklede skolen til en standard af høj kvalitet. Den lange formandstid var af uvurderlig betydning for kontinuiteten i skolens virksomhed, ikke mindst efter Kofoeds tidlige død i 1952. Men kontinuiteten betød ikke stilstand eller stagnation. Tværtimod var C.P. Lauritzen en drivende kraft bag skolens mange forsøg

og eksperimenter, som førte til udvikling på det sociale område.

C.P. Lauritzen fik sit sociale engagement fra sit hjem og fra 20 aktive år i KFUM-spejderbevægelsen. I ham havde »frivilligt socialt arbejde« en trofast støtte. Gennem hele sit liv var han optaget af socialt arbejde i mange sammenhænge. Således var han medlem af bestyrelsen for diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen og støttede Abbe Pierres klunsere, Svalernes og SOS-tørmælks arbejde med stærke forbindelser til Mother Theresas arbejde i Calcutta i Indien. Fra begyndelsen af 1940'erne til sin død i 1981 ledede han det sociale boligselskab »Hjem«. Det er dog først og fremmest Kofoeds Skole, C.P. Lauritzens navn er knyttet til.

Ved C.P. Lauritzens afgang fra bestyrelsen skrev forstander Lange Jacobsen om ham bl.a.: »C.P. Lauritzen forenede på forunderlig måde det personligt forpligtede og engagerede med en grundholdning, der meddelte meget stor arbejdsmæssig frihed til skolens medarbejdere. Han var udtømmelig i sin iderigdom og præsterede sande byger af forslag og overvejelser om nye initiativer. Alt dette gjorde ham til en både krævende og inspirerende formand.«

Som ny formand for bestyrelsen efter C.P. Lauritzen valgte repræsentantskabet R. Watt Boolsen. Watt Boolsen blev medlem af repræsentantskabet i 1965. Han var i 11 år rektor på Danmarks sociale Højskole, før han blev direktør i Forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste.

Uro på skolen

Efter udflytningen i 1975 og op igennem 80erne blev skolen flere gange ramt af intern uro, som forplantede sig til offentligheden via medierne i en række næsten regelmæssigt tilbagevendende »feberanfald«: I 1976, i 1978, i 1981-82 og igen i 1988. Uroen havde karakter af en strid mellem medarbejdergrupper og skolens ledelse og inddrog ideologiske spørgsmål, holdninger til socialt arbejde, ledelsesmæssige dispositioner m.m.

Stridighederne er tolket og udlagt på mange måder, men åbenbarer formentlig først og fremmest en grundlæggende svaghed ved skolens organisation.

Til trods for en voldsom udvidelse af skolens elevgrundlag og tilbud og en flerdobling af økonomi og medarbejderstab blev administrationen og organisationen ikke udviklet tilsvarende. Det har gennem alle årene været et slogan på skolen, at pengene brugte man ikke på administration, men på socialt hjælpearbejde. Organisationen skulle reduceres til det mindst mulige og strengt nødvendige.

Den noget uformelle opbygning gav da heller ingen problemer så længe skolen var en »familieinstitution,« hvor alle kendte hinanden fagligt og personligt. I Kofoeds tid spiste medarbejderne sammen. Nye medarbejdere blev ved middagbordet placeret ved siden af Kofoed, som orienterede om skolen og introducerede den nye for de øvrige medarbejdere. Problemer og spørgsmål kunne afklares omkring bordet.

Dertil kom, at Kofoed-ånden var stærk, også mange år efter Kofoeds død. Man var sig bevidst, at man her var med i noget ganske særligt, som havde sine egne, uskrevne regler. En korpsånd ansporede alle til den yderste indsats. Medarbejderne oplevede opgavens nødvendighed med en sådan styrke, at alt andet blev underordnet arbejdet, som af de fleste blev oplevet som et kald.

Efter udflytningen til Nyrnberggade og i årene fremover var situationen en anden. Skolen havde nu mere end 200 – i perioder måske 250 medarbejdere – spredt på 10.000 kvadratmeter på fem etager foruden aktiviteter uden for huset. I perioder skete der mange nyansættelser. Nogle blev ansat på heltid, andre på deltid og nogle som timelønnede. Arbejdet strakte sig over alle døgnets timer alle årets dage. De mange nye medarbejdere var ikke skolede i »Kofoed-pædagogikken.« De kom med mange forskellige forudsætninger for arbejdet.

Det blev derfor vanskeligere at overskue helheden, og der blev længere afstand mellem ledelse og medarbejdere, fysisk og mentalt. Ledelsen havde ikke en chance for at lære alle medarbejdere at kende og få et personligt forhold til dem.

Fra 1967/68 til 1976/77 steg hovedskolens indtægter fra knap 2,2 mill. kr. til godt 14,6 mill. kr. Hovedskolens lønudgifter steg i samme periode fra knap 1,3 mill. kr. til godt 8 mill. De samlede omkostninger ved at drive skolen beløb sig til ca. 40 mill. kr. i slutningen af 80'erne. – Og alligevel var centraladministrationen bemandingsmæssigt stort set den samme i hele perioden.

Den forholdsvis svage centraladministration blev kompenseret med en afdelingsopdeling af skolen. Afdelingerne har i perioder været tillagt selvstændigt budget- og personaleansvar ved kompetencedelegering, ligesom arbejdstilrettelæggelsen og

beslutninger om afdelingens opgaver blev truffet på afdelingsmøder – uden at det fremgik af en formel organisationsopbygning.

Uddelegeringen medførte opkomsten af en række undergrupper, bl.a. faggrupper, som havde en stærk faglig bevidsthed om arbejdsregler m.m. Skolen indgik i 70'erne overenskomster med medarbejdernes faglige organisationer, og det resulterede i, at medarbejderne i stigende højere grad kom til at arbejde på vilkår, som blev aftalt uden for huset.

Afdelingsopdelingen medførte også mere eller mindre interne strukturer eller subkulturer, som rummede nogle af den lille institutions positive sider. Afdelingsopdelingen betød imidlertid også risiko for lukkede systemer og manglende overensstemmelse med skolens helhed med hensyn til målsætning og arbejdsprincipper.

Hertil kom, at gamle medarbejdere og nye medarbejdere, faste medarbejdere og løse medarbejdere skulle finde hinanden i et samarbejde i en noget diffus struktur.

Skolens organisationsstruktur medvirkede til en usikkerhed om, hvor den reelle kompetence lå. På grund af skolens størrelse var det menneskeligt umuligt for forstanderen at følge arbejdet i detaljer. På den anden side var han ansvarlig over for bestyrelsen og skulle formelt træffe beslutningerne og føre dem ud i livet. Dette skete via afdelingsledere, som i det daglige havde stor indflydelse på afdelingen, men ikke havde nogen formel kompetence.

Usikkerheden om strukturen og den svage centraladministration bevirkede, at forstander-personerne var i fokus hver gang, der var uro på skolen. Udadtal blev striden derfor aftegnet dels som en ideologisk strid om skolens idé og pædagogik og dels

som en banal magtkamp mellem forstander og medarbejdere. I slutningen af 80'erne blev der med Socialministeriets mellemkomst nedsat et udvalg til kulegravning af problemerne på skolen. Udvalget, der blev ledet af fhv. rigsstatistiker N.V. Skak-Nielsen, pegede bl.a. på nødvendigheden af en styrkelse af centraladministrationen. Endvidere at der udarbejdes formelle beskrivelser af det ledende personales generelle kompetence og ansvar, ligesom der pegedes på behovet for en øget formalisering af det pædagogiske arbejde med eleverne. I forbindelse med sidstnævnte genindførtes indskrivning af skolens elever, og den enkelte afdelings arbejde blev beskrevet gennem operationelle målsætninger og nye, udbyggede statistiske beskrivelser, der gav mulighed for evaluering af resultaterne i arbejdet med eleverne.

Pædagogisk reform

Sidst i 70'erne og i begyndelsen af 80'erne blev skolen hårdt ramt af vold blandt eleverne. Efter udflytningen fra Christianshavn blev det tilladt eleverne at drikke på skolens udendørsområde. Det skete bl.a. for at imødekomme naboernes ønske om at få fjernet berusede elever fra gaden. Drikkeriet udviklede sig imidlertid så voldsomt, at det gav anledning til hærværk, vold og slagsmål såvel i gården som indenfor på skolen. Eleverne kom slæbende med øl og vin, og en del elever kom slet ikke for at bruge skolens tilbud, men fordi de vidste, de altid kunne finde nogle drukkammerater på skolen. Skolen fik i de år ry for at være byens største værtshus med Københavns længste bar i gården, og der udviklede sig et til tider infamt giftigt klima med livstruende trusler mod medarbejderne fra sanseløst berusede elever. Der var dagligt polititilkald for at få de værste ballademagere fjernet, og mere forsagte mennesker turde efterhånden ikke vise sig på skolen af angst for det rå miljø.

Der havde endvidere udviklet sig et uheldigt forløb mellem udbetaling af penge på interessekontorerne for småjobs til eleverne, som brugte pengene på køb af alkohol, dernæst det voldsomme drikkeri i gården og endelig afrusning på alkohol-klinikken. Når eleven havde sundet sig lidt gentog amokløbet sig. Det var indlysende, at eleverne fik for ringe udbytte af hjælpen. Alt for mange blev fastholdt i en passiv situation, og elever, som var indlagt på alkohol-klinikken med et alvorligt ønske om at komme ud af misbruget, var udsat for overmenneskelige prøvelser med berusede kammerater larmende lige uden for vinduerne.

Dette efterhånden stærkt destruktive miljø på skolen førte til, at de centrale pædagogiske og resocialiserende aktiviteter vanskeligt kunne gennemføres. Alt for mange ressourcer blev bundet i arbejdsopgaver, som ikke havde et egentligt sigte eller perspektiv.

Voldsbølgen var baggrunden for en pædagogisk reform, som blev iværksat i 1982. Reformen var en kombination af stramninger og udvidelse af de pædagogiske aktiviteter. Med kodeordene tilbud og krav, valg og konsekvenser blev skolens profil omlagt fra en overvejende behandlings- og opbevaringsorienteret linie til en aktiverende pædagogisk linie. I så ringe grad som muligt skulle eleverne behandles som passive modtagere. I stedet satsede skolen på elevernes muligheder for selv at tage medansvar for deres situation. Eleverne skulle opleve, at de kunne indvirke aktivt og positivt på deres eget liv.

Gratis- og serviceprincippet blev dæmpet, og den behandlende indsats betragtedes som støttefunktion for den pædagogiske hovedlinie. I stedet for at fokusere på elevernes fortid og deres svagheder blev den pædagogiske indsats nutids- og fremtidsorienteret. Med reformen blev det understreget, at skolen var et lærested, ikke en varmestue eller et fritidshjem.

Reformen betød, at drikkeriet på skolen blev forbudt, og de oprindelige Kofoed-principper om hjælp til selvhjælp blev igen sat i centrum. „Vi hjælper ikke for at hjælpe, men for at opbygge“. Det hidtidige gratis- og tilbudsprincip blev afløst af gensidighedsprincippet: „Noget for noget. Du skal gøre noget selv, så hjælper vi dig“. „Det er synd for eleven-holdningen“ blev afløst af en mere konsekvenspædagogisk holdning, som sigtede på at ændre elevernes adfærd ved hjælp af skolens aktiviteter og måde at fungere på.

Skolen investerede i 80'erne betydelige ressourcer på optrænende og resocialiserende foranstaltninger med stor vægt på aktivering af eleverne på værksteder og i undervisningsafdelingen. På få år blev oprettet syv nye værksteder: Stoftrykværksted, tekstilværksted, formningslokale, afsyringsværksted, musikværksted, autoværksted og et produktionsværksted.

Produktionsværkstedet var omdrejningspunktet i reformen i forhold til de elever, som hidtil havde haft en ukonstruktiv brug af skolen. På produktionsværkstedet kunne enhver i akut nød komme og udføre en arbejdsopgave og dermed tjene til et måltid mad, hvor de tidligere gik op til socialrådgiverne og fik en gratis spisebillet. Reformens sigte var at aktivere de elever, som forstod at platte systemet på skolen for mest muligt og som havde indlært sig en adfærd, der skulle gøre en sådan fremgangsmåde muligt. Eleverne lærte at stille sig sølle an for at vække medlidenhed, og de erfarede at det hjalp. Med reformen blev gratisydelse forbeholdt elever, som var egentlig behandlingskrævende. Alle andre måtte lære, at man må yde før man kan nyde.

Produktionsværkstedet blev oprettet i begyndelsen af 1982. De første opgaver var fremstilling af juletræsfigurer og lysestager, sortering af klude og savning af brænde. Værkstedet fik snart brug for mere plads, og skolen opkøbte naboejendommen - Holmbladsgade 122 - som blev sat i stand af eleverne med bistand fra professionelle håndværkere på skolen. Værkstedet havde ikke det store held med sine egne produktioner, som ikke kunne sælges i større omfang, men efter kort tid fik man kontakt med virksomheder, som ønskede hjemmearbejde lagt ud på skolen, bl.a. pakning af toiletartikler og montering af arkitektlamper. Efterhånden fik man oparbejdet en kundedrejs, som tillige med interne opgaver på skolen, kunne holde eleverne beskæftiget.

Et andet element i reformen var genindførelsen af Kofoed-dollaren, som var blevet afskaffet i 1963. Kofoed-dollaren er en intern mønt, som på skolen kan bruges til køb af mad, kaffe, cigaretter, undervisningsmaterialer, ophold på Louise-stiftelsen i Sorø, busbilletter og lignende. Skolen byggede sit eget økonomiske kredsløb op efter samme mønster som ude i samfundet, med arbejde og forbrug og en valuta som bytemiddel. Vil eleven udsætte sit forbrug kan Kofoed-dollaren spares op til køb af større ting, f.eks. en cykel, et sæt tøj eller en radio. Også Kofoed-dollaren var et redskab til at lære eleverne en almindelig, normal social adfærd. Mod at arbejde tre kvarter kunne eleven tjene til et måltid mad, og ved mere arbejde kunne han tjene dollars til køb af kaffe og cigaretter. Genindførelsen af dollaren skulle primært tilskynde eleverne til at benytte de pædagogiske tilbud. Dollaren blev derfor indført først på produktionsværkstedet, derefter på alle øvrige værksteder og til sidst i undervisningsafdelingen.

Produktionsværkstedet var krumtappen i den pædagogiske reform i 1982.

Hovedprincipperne i reformen blev gradvis ført ud i livet og virkeliggjort op igennem firserne. Produktionsværkstedet begyndte som et eksperiment i forsøget på at få eleverne væk fra drikkeriet. Mange medarbejdere var tøvende overfor eksperimentet eller direkte imod ud fra den holdning, at man ikke skal stille krav til socialt svage grupper. Men resultaterne gjorde alle betænkeligheder til skamme. Eleverne ville gerne aktiveres. De strømmede til produktionsværkstedet, som i de følgende år udviklede sig næsten eksplosivt og måtte udvides med flere nye værksteder, som udviklede sig til selvstændige enheder. Arbejdsopgaverne var forholdsvis ukomplicerede, så alle kunne være med, men værkstederne fik efterhånden en mere differentieret produktion, som kunne afsættes til private og offentlige virksomheder, f.eks. fremstilling af rengøringsredskaber, legehuse, bongotrommer, brætspil, havemøbler og dannebrogssflag. Der blev lagt vægt på at opbygge et trygt værksteds- og arbejdspladsmiljø på produktionsværkstedet, så også meget svage elever kunne have oplevelsen af at gå på arbejde. Det pædagogiske princip var „det fælles tredje“: Elev og medarbejder mødes og er sammen om at udføre en opgave; de mødes i en fælles optagethed af noget uden for dem selv. I stedet for at fokusere direkte på elevens problem og arbejde med det i f.eks. et terapeutisk forløb gås der en omvej, hvor problemet bearbejdes i et socialt miljø og overvindes, når eleven gør nye erfaringer, som modsiger hans hidtidige opfattelse af sig selv. Eleven har måske ingen tillid til sig selv, kommer altid for sent, har et ustabilt fremmøde etc., men optagethed af en opgave og en sag kan være med til at konstruere eleven til en ny og anderledes adfærd, når han selv oplever nytten og meningsfuldheden ved opgavens udførelse.

Også undervisningsafdelingen blev udbygget med en række nye fag og kurser. Undervisningsafdelingen fik en stadig større betydning op igennem 80'erne, ressourcemæssigt såvel som ideologisk. Med denne afdeling underbyggede skolen sin

egen selvforståelse af at være en skole for arbejdsløse mennesker. Begreberne skole og elever blev stærkt betydningsbærende for skolens udvikling i de følgende år, og højskole-tanken blev fremhævet. Som det i forrige århundrede lykkedes at hæve bønderne fra almue til en fri bondestand kunne undervisning også i den nye tid give fattige og udstødte mennesker et løft, om ikke altid socialt så personligt.

Midt i 80'erne var der undervisning hver dag på skolen fra kl. 10 til kl. 22, lørdag til kl. 18. Dagligt var der ca. 35 undervisningsforløb at vælge imellem. Dertil kom særlige højskolekurser à 3 ugers varighed med skiftende aktuelle temaer. Den ugentlige undervisningstid på disse kurser var 28 timer. Højskolekurserne blev oprettet i 1983 for især yngre og middel-svært belastede elever. Kurserne var en forløber for de senere så populære daghøjskoler.

Undervisningen blev opbygget i moduler à to timers varighed, og undervisningen begyndte på lige klokkeslæt. Dette for at eleverne ikke skulle „surfe“ for meget mellem fagene, men holde sig til den undervisning, de havde valgt. Der blev indført ugeskemaordninger, hvor eleverne fik hjælp til at strukturere ugen og finde frem til fag, som passede til den enkeltes behov.

Undervisningen var en blanding af folkeoplysning, musisk-kreative fag og specialundervisning. Sigtet med undervisningen var først og fremmest elevernes personlige udvikling.

Undervisningen tog udgangspunkt i faget og elevernes interesse for faget. Lærerne skulle møde forberedte til timerne og komme med en fast disposition for undervisningen, men skulle samtidig kunne fravige planen og lade elevernes umiddelbare spørgsmål komme til sin ret. Men undervisningen måtte aldrig forfalde til blot at være anledning til at mødes. Undervisningen var ikke beskæftigelsesterapi. Der blev skelnet

skarpt mellem terapi og undervisning - eller rettere: God og gedigen undervisning blev anset for at være den bedste terapi for eleverne.

Et tre ugers højskolekursus på Kofoeds Skole kunne blive begyndelsen til mere uddannelse.

Undervisningen kunne have flere formål, som blev forsøgt tænkt sammen. Udover at give viden kunne undervisningen bestå i opgaveløsninger, hvor eleverne lærte at finde svar på stillede spørgsmål inden for en given tid. Spørgsmålet kunne være „Hvornår blev Stauning første gang statsminister?“ Svaret kunne findes ved hjælp af opslag på skolens bibliotek, men det forudsatte igen, at man vidste, hvordan et bibliotek er bygget op og hvordan man benytter en håndbog. På den måde lærte eleverne nye metoder til erhvervelse af viden.

Undervisningen inddrog elevernes interesse og den viden, de havde i forvejen. Arbejdede man med procentregning kunne

man f.eks. bruge begrebet „odds“, som for nogle elever var kendt fra travbanen. Ved at knytte an til en kendt verden kunne man ofte skabe en større interesse for faget end ellers, og eleverne fik det lille skub, som gjorde fremdriften større.

Et populært fag var Københavns byhistorie med ekskursioner til en bydel eller et kvarter. Med udgangspunkt i konkrete bygninger lærte eleverne noget om arkitektur, stilhistorie og æstetik. Dette fag kunne også inddrage elevernes viden om bydelene, og på ekskursionerne skærpedes deltagernes evne til at gøre iagttagelser og meddele disse til andre.

Der blev undervist i litteratur, gerne med oplæsning og diskussion, og i filosofi, hvor filosofiens historie fra Sokrates til Sartre blev gennemgået. Faget var velegnet på Kofoeds Skole. Undervisningens eksistentielle temaer lagde op til, at eleverne selv satte ord på deres følelser og oplevelser af verden. Undervisningen var streng saglig, men fordi der indgik diskussion om temaerne fungerede undervisningen også som en art samtaleterapi uden at nogen opdagede det, fordi det foregik i undervisningens ramme.

Samfundslære var et af de etablerede fag på skolen. Der blev undervist i samfundets opbygning og indretning, i grundloven og folkestyret, politiske partier, økonomiske begreber, arbejdsmarked, kultur, uddannelse og EF.

I skakundervisningen opøvedes elevernes evne til koncentration og logiske ræsonnementer. En overgang var også bridge på programmet.

Musikværkstedet fik nye lokaler i 1982, og det gav sig straks udslag i øget aktivitet. Undervisningen blev tilrettelagt i projekter, hvor eleverne først øvede sig i at spille sammen og dernæst optrådte med deres numre, f.eks. ved fester på skolen og

ved amatørkonkurrencer. Enkelte grupper fik også engagementer ude i byen. Grupperne fik ofte eksotiske navne: „Slinger i valsen“, „Blå Mandag“ eller „Fire and Forget“.

Musikværkstedets fik nye lokaler i 1982.

Skolen erhvervede efterhånden en del instrumenter, synthesiser og andet elektronisk udstyr samt et studie, hvor eleverne indspillede musikken på kassettebånd. Mange elever skrev selv musik og tekster og arrangerede numrene.

Et vigtigt princip på skolen er at lære eleverne selv at gøre tingene. Denne praktiske pædagogik slog især igennem på et reparationsværksted, hvor eleverne kunne komme med daglige brugsting, som skulle sættes i stand, f.eks. lapning af en cykel, indramning af billeder, reparation af sko og istandsættelse af møbler. Eleverne kunne også fremstille nye ting, f.eks. lamper og lysestager, en hylde eller en reol.

Undervisning i madlavning var et andet praktisk fag. Eleverne lærte at fremstille sunde og billige retter, og de lærte noget om sund ernæring. På tekstilværkstedet syede eleverne tøj til sig selv af genbrugstøj eller reparerede tøjet, når det gik i stykker. Der var tillige en lang række kreative fag med læder og skind, stoftryk og batik og keramik.

Idræt var fortsat et betydningsfuldt fag. Mange elever motionerede for lidt og spiste forkert. Virkningerne af den usunde levevis blev forsøgt modvirket med svømning, badminton og rytmiske øvelser.

I begyndelsen af 80'erne begyndte nye grupper af udlændinge at opsøge skolen i større tal. Deres danskundskaber var ofte ringe, og det blev derfor nødvendigt at tilbyde danskundervisning for udlændinge. De fleste udlændinge var fra EU-området, men det skulle snart ændre sig, så skolen fik elever fra hele jordkloden.

Også værkstedskurset blev udviklet som led i den pædagogiske reform. Værkstedskurset blev, som tidligere nævnt, oprettet i 1955. Da revalideringsloven kom i 1960 blev værkstedskurset

en revalideringsinstitution med overenskomst med Københavns Kommune, men i 1983 opsigde kommunen overenskomsten. Værkstedskurset var en overgang lukningstruet, men det lykkedes at redde kurset ved at føre det ind under bistandslovens paragraf 105, hvorefter Københavns Kommune fortsat afholdt de løbende udgifter, men fik 75 pct. refunderet af staten.

Midt i 80'erne var der seks værksteder på værkstedskurset: Smedeværksted, snedkerværksted, malerværksted, trykkeri, kørselsafdeling og autoværksted. Værkstederne var bemandede med faguddannede medarbejdere. Socialrådgivere var tilknyttet kurset. Værkstedskurset arbejdede som en selvejende institution inden for Kofoeds Skoles rammer. Kursets formål var at gennemføre arbejdsprøvning og revalidering, men også at hjælpe eleverne med økonomi og boligforhold samt forestå behandling for alkoholmisbrug. Strukturmæssigt var værkstedskurset skolens „afgangsklasse“. Eleverne kunne komme ind på skolen, f.eks. i forbindelse med en afrusning, prøve sig lidt frem på produktionsværkstedet, og så man dér revalideringsmuligheder i eleven blev han flyttet over på værkstedskurset. I 1985 blev 75 pct. af værkstedskursets elever henvist internt fra skolen.

Halvdelen af eleverne havde alkoholproblemer, og en lille gruppe var narkomaner. 40 pct. var optaget på grund af langvarig ledighed eller andre sociale omstændigheder. 10 pct. var psykisk syge. Næsten alle eleverne var mænd.

Eleverne arbejdede på værkstederne fra kl. 8 til kl. 15, og de fik således en næsten normal arbejdsdag. Værkstederne arbejdede integreret i skolens virksomhed. Smede-, snedker- og malerværksted sørgede for skolens vedligeholdelse og tog sig af ombygninger. Det har været en medvirkende årsag til, at skolen gennem alle årene har kunnet foretage store byg-

ningsmæssige ændringer og holdes i god stand. Pædagogisk var det heller ikke uden betydning, at eleverne var med til at vedligeholde skolen. Det gav en særlig ansvarsfølelse over for stedet. I betragtning af, hvor mange mennesker, der kommer på skolen er det forbavsende så lidt hærværk, der sker.

Kørselsafdelingen arbejdede sammen med skolens tøj- og møbeldepoter om afhentning af tøj og møbler. Hvert år modtog skolen tonsvis af tøj, som blev sorteret og givet gratis til eleverne. Afhentningen blev foretaget af eleverne, som derved fik køreundervisning, lærte Københavns gader at kende, lærte at bruge vejkort og føre kørebøger.

Autoværkstedet

Autoværkstedet var det sidst tilkomne værksted. Det er beliggende på en nabogrund og blev købt i 1984 som et fuldt moderne indrettet værksted med lift og grav og andet udstyr, så det kunne måle sig med rigtige værksteder. Det var et princip, at arbejdstæningen skulle foregå på vilkår, som tålte sammenligning med almindelige arbejdspladser. Værkstedet stod for reparation af skolens efterhånden mange biler: Små lastbiler, varevogne, busser og personvogne.

Til forskel fra de andre revalideringsværksteder udførte trykkeriet produktionsopgaver for kunder uden for skolen. Der blev indkøbt et fotosats-anlæg og en ny stor offset-maskine. Ca. en tredjedel af værkstedets produktion gik ud af huset.

På en stor tom nabogrund, som blev erhvervet i 1985, skabtes der muligheder for produktivt arbejde i det fri med genbrugsprodukter. I de følgende år blev der rejst en række værkstedsbygninger på denne grund.

Også på alkohol-klinikken skete der reformer. Her satsede man på længerevarende forløb for elever, som var indlagt til behandling for alkoholisme. Alt for mange elever var kun indlagt nogle få dage, før de forlod klinikken for at genoptage drikkeriet. En lille gruppe elever lagde beslag på en uforholdsmæssig stor del af sengene med gentagne indlæggelser. Fra 1982 til 1986 steg den gennemsnitlige indlæggelsestid fra 9 til 15 dage. Samtidig intensiveredes rådgivningsarbejdet med særligt vanskelige elever. Det ekspeditionsorienterede arbejde på interessekontorerne med udlevering af spisebilletter blev erstattet af et mere dybtgående og individuelt elevarbejde. Den mere intensive linie over for de belastede elever på alkoholklinikken blev fulgt op i 1988 med ansættelse af en proceskonsulent, som skulle sikre, at ingen elev med begyndende deroute blev overladt til sig selv eller at elever på klinikken gik i tomgang.

Et særligt problem udgjorde grønlænderne. Fra 1973 til 1980 steg antallet af grønlændere på skolen fra 53 til 292, svarende til 6 pct. af alle grønlændere, som opholdt sig i Danmark. Halvdelen var mellem 20 og 24 år. En del var i Danmark for at få en uddannelse, men magtede ikke overgangen til det danske samfund, og mange levede en kummerlig og isoleret tilværelse med et massivt misbrug af hash og spiritus. Skolen oprettede i 1981 en grønlændersektion og ansatte en grønlandsk konsulent. Grønlænderne udgjorde 10 pct. af eleverne, og de krævede en særlig indsats. Ca 20 pct. af skolens samlede ressourcer blev i denne periode anvendt på de grønlandske elever. Skolen forsøgte at give grønlænderne hjælp til at bevare deres grønlandske identitet med undervisning i grønlandsk sprog og kultur, i perlesyning og i grønlandske folkedanse. To gange om ugen var der fællesspisning og film- og kulturaftener. Undervisningen og rådgivningen foregik på grønlandsk, og formålet med indsatsen var at motivere grønlænderne til at vende hjem til Grønland. De fleste ville gerne hjem, men var bange for drillerier, når de kom tilbage og måtte fortælle, at de var gået til bunds i Danmark. Mange foretrak derfor at blive i Danmark, og skolen måtte udvide grønlænderarbejdet med endnu en medarbejder. Medarbejderne satte ind med voldsforebyggelse gennem samtaler, hvor man forsøgte at fjerne grønlændernes følelse af utilstrækkelighed og styrke deres selvtægtelse. Det var en lang og sej pædagogisk proces med en del modgang og mange nederlag, men som helhed blev der gennem årene efter reformen udøvet mindre og mindre vold af grønlænderne.

Senere lykkedes det at få grønlænderne til at tage del i aktiviteterne på skolen i større grad, især da der blev bygget et særligt grønlandsk værksted til dem. Her fik de mulighed for at styrke deres grønlandske identitet og selvfølelse gennem kajakbygning og skindsyning.

Da skolen købte en fiskekutter i 1989 blev den tilknyttet grønlandernes hus. Der blev oprettet kurser i navigation og søvejsregler. Kutteren blev benyttet til mindre fisketure og til sommertogter til f.eks. Bornholm, det sydfynske øhav og rundt om Sjælland. Aktiviteterne er senere udviklet med en dykkerskole.

Den pædagogiske reform medførte gradvis ændringer i elevernes brug af skolen. En del elever ændrede efterhånden deres misbrugsmønster. Flere og flere elever koncentrerede sig om de pædagogiske aktiviteter, og voldsproblemet, som var den direkte baggrund for reformen, svandt ind fra 680 voldsepisoder i 1980 til 35 episoder i 1990. Denne udvikling var omvendt proportional med elevernes fordeling mellem aktiv og passiv brug af skolen. I begyndelsen af 80'erne var $\frac{2}{3}$ af eleverne at finde i de passive afsnit. I 1990 var det kun $\frac{1}{3}$ - og udviklingen med flere aktive elever og et fortsat faldende voldsproblem fortsatte op igennem 90'erne.

Den nye fattigdom

Den samfundsmæssige baggrund for skolens arbejde ændrede sig i 70'erne på to områder: Indførelsen af bistandsloven, som sikrede eleverne en offentlig forsørgelse på et relativt højt niveau, og den meget høje arbejdsløshed, som ramte de vestlige samfund efter oliekrisen i 1973. Kombinationen af et stærkt udbygget offentligt sikkerhedsnet og en voldsom udstødning fra arbejdsmarkedet blev den nye baggrund for skolens arbejde. Den gamle elevtype - midaldrende mænd med store frakker - forsvandt gradvist. Den nye elevtype blev beskrevet som en enlig, fraskilt, arbejdsløs mand omkring 30 år uden familiekontakter og uden reelle venner. Udgået af folkeskolen og uden uddannelse. En yderst tynd erhvervsbaggrund, men en lang fortid i arbejdsløshedssystemet. Med misbrugsproblemer og uden tro på sig selv. Viljeløs, ensom og opgivende.

Den nye og tilsyneladende modsigelsesfyldte situation blev forsøgt indfanget i begrebet den nye fattigdom: Ingen behøvede at sulte, og enhver som ønskede det kunne få tag over hovedet og tøj på kroppen. De basale livsfornødenheder var sikret også i en arbejdsløshedssituation. Alligevel var der mange mennesker, som havde et dårligt liv og var fattige på livskvalitet, mennesker som levede isoleret uden for de produktive fællesskaber og som følte sig ensomme, kasserede, unyttige og tilovers i overflodssamfundet, med tab af selvrespekt og manglende tro på fremtiden til følge. Organiseringen af tilværelsen faldt mere eller mindre fra hinanden for disse mennesker, og selv om de havde en bolig med køleskab og farvefjernsyn og andre materielle goder var de fattige på oplevelser, og tilværelsen kunne opleves tung og trist og uden mening eller

perspektiv. De problemer, som skolen skulle arbejde med centrerede sig ikke så meget om materielle behov, men mere om livsstilsproblemer, livsindhold og netværksfattigdom.

Sociale problemer af dén type var det offentlige bistandssystem dårligt til at løse, og mange klienter blev efterladt som passive modtagere af de offentlige ydelser. Hver måned var der en check fra bistandskontoret, men ingen forventninger, ingen tilbud om aktivering, ingen krav om modydelser. Systemet kunne nok forsørge folk, men ikke rykke dem ud af passiviteten og lediggangen. Selv om systemet blev mere og mere omfattende og fintmasket kunne man blot konstatere, at antallet af mennesker på offentlig forsørgelse steg og steg og omfattede over 20 pct. af den voksne befolkning. Der kom flere klienter til på grund af arbejdsløsheden, men systemet magtede ikke at aktivere de ledige, så de kunne frigøre sig fra systemet igen. Var man først havnet i det offentlige forsørgelsessystem blev det for mange en permanent tilstand.

Som nogle af de første så skolen det nedbrydende i dette system og gjorde opmærksom på det i den offentlige debat. Bistandsloven blev kaldt verdens bedste sociallov, men folk strømmede til de private hjælpeorganisationer. Man så, at hjælpen gjorde folk svagere i stedet for at opbygge deres personlige ressourcer. Det blev man ikke populær på at sige i de år, men skolen kunne argumentere med så meget større vægt, da man på skolen havde gjort de første erfaringer med aktivering. Eleverne ville gerne aktiveres. De ville gerne yde et stykke arbejde for at få et måltid mad. Dybest set brød de sig ikke om at blive behandlet som nogle, der var så ringe, at man ikke kunne have forventninger til dem eller stille krav til dem.

Argumentationen blev hørt, og ganske langsomt ændrede den socialpolitiske holdning sig i samfundet, og da aktivering og aktiv arbejdsmarkedspolitik kom på den politiske dagsorden i

90erne kunne man på skolen føle, at man havde ydet et vist bidrag til denne udvikling.

En af de politikere, som stærkest lagde sig i selen for en ændring af sociallovgivningen, så den skiftede spor fra en passiv til en aktiv linie var Aase Olesen, som var socialminister i 1988-90. Da hun gik af som minister blev hun valgt ind i skolens repræsentantskab og i bestyrelsen.

I 1995 valgte Robert Watt Boolsen at gå af som formand for bestyrelsen efter 17 år på posten. Watt Boolsen var formand i en periode med en stærk udbygning af skolens aktiviteter med bl.a. opkøb af naboejendomme, og til hans fortjenester hører, at det lykkedes at få overenskomst med staten, som sikrede skolens basale økonomi.

Som ny formand for bestyrelsen - den fjerde i rækken - valgtes Aase Olesen

Strukturændringer

Den pædagogiske reform blev gennemført samtidig med nedskæringer i skolens tilskud fra staten. Omlægningen af skolens profil med udvidelse af de aktive tilbud til eleverne fandt således sted i en periode med mærkbare besparelser. Over 10 år blev statstilskuddet beskåret med 25 pct., og antallet af medarbejdere blev skåret ned med 16 pct. fra 1983 til 1992. Elevtallet derimod lå ca. 15 pct. højere end i 70'erne.

Skulle tingene hænge sammen økonomisk var det nødvendigt at omlægge, nedlægge eller indskrænke aktiviteter på skolen og foretage ændringer i skolens opbygning. Omlægningerne og indskrænkningerne blev styret og udført efter ideologiske overvejelser i bestyrelsen og efter analyser af elevfrekvensen på de forskellige aktiviteter; var der ikke elever nok måtte aktiviteterne falde.

I 1989 blev skolens åbningstid indskrænket. Skolen havde hidtil været åben mellem kl. 7 og kl. 23 i vinterhalvåret og mellem kl. 7 og kl. 17 i sommerhalvåret. Nu blev åbningstiden kl. 7 til kl. 17 året igennem. Indskrænkningen gik ud over fritidsområderne og „varmestueaktiviteterne“: Kaffestuen, billard, bordtennis, kortspil, TV-rum, filmklubben og de såkaldte kammeratskabsaftener med foredrag, underholdning og bankospil, som samlede et halvt hundrede mennesker. Indskrænkningen blev foretaget med blødende hjerte, men skolen var i en situation, hvor der skulle prioriteres mellem en udvidelse af værkstederne og undervisningstilbuddene og et fortsat omfattende fritidstilbud, som eleverne delvis kunne få andre steder i byen, bl.a. på varmestuerne. En del af aftenaktiviteterne blev omlagt til andre tider på døgnet, og der skete

en røkering af aktiviteter mellem afdelingerne for at bevare så meget som muligt. Billardbordet blev reddet ved at blive overdraget til elever, som dannede en selvstyrende billardklub på skolen med medlemmer, bestyrelse og kontingent.

Indskrænkningen i skolens officielle åbningstid fortsatte ind i 90'erne. Den sene bespisning kl. 15 blev lukket. Der skete en gradvis udtynding af elevfrekvensen på ydertidspunkterne, især i week-enderne, og i 1996 lukkede cafeteriet i week-enden for servering. Skolens hovedaktiviteter finder nu sted „i normal åbningstid“ mellem kl. 8 og kl. 16.

Indskrænkningen i den officielle åbningstid er i nogen grad blevet modvirket af medarbejderes mulighed for at afholde aktiviteter på skolen uden for åbningstiderne. Medarbejderne sørger selv for at eleverne bliver lukket ind på skolen og ud igen.

For at smidiggøre strukturen og fremme dynamikken på skolen blev afdelingerne i 80'erne delt op i sektioner med egen leder og eget budget. Strukturen blev mere flad, og man kunne begynde at forberede sammenlægninger af afdelingerne. I 1991 blev Serviceafdelingen nedlagt, og afdelingens funktioner blev overdraget andre afdelinger, som derefter i højere grad skulle støtte og supplere hinanden. Med udgangen af 1995 blev Værkstedskurset nedlagt som selvstændig afdeling i forbindelse med en omlægning af finansieringen fra Københavns Kommune til staten, og værkstederne blev fordelt på tre afdelinger.

Undervisningen, som i hovedsagen blev finansieret over Folkeoplysningsloven, blev ikke ramt af disse nedskæringer. I løbet 80'erne og ind i 90'erne viste det sig endda muligt at imødekomme den stadigt stigende efterspørgsel hos eleverne gennem fortsatte udvidelser af undervisningstilbudene.

Målrettet pædagogik

Hovedsigtet med den pædagogiske reform var at komme volden til livs gennem aktivering af eleverne. Det lykkedes. I 1991 blev så et nyt stort skridt taget i omstruktureringen af skolen. Der blev gennemført en reform, som tog sigte på en mere sammenhængende og målrettet pædagogik, så der kom klarhed, formål og mening i elevaktiviteterne. Eleverne skulle ikke blot aktiveres. De skulle gennemgå et forløb. Opholdet på skolen skulle have et formål og ende med en udslusning, gerne til et arbejde eller en uddannelse, og hvor det ikke lod sig gøre så til en mere selvstændig og selvhjulpent tilværelse på fortsat offentlig forsørgelse.

Reformen var udtænkt og beskrevet af det såkaldte Indskrivningsudvalg - en ad hoc nedsat gruppe af ledere og medarbejdere på skolen. Udvalget tog udgangspunkt i skolens egenart: Skolen er åben for alle, som ønsker hjælp til løsning af sociale problemer, men denne åbenhed er kombineret med en pædagogisk arbejdsmodel, som forudsætter elevens selvaktivitet. Skolen er hverken en varmestue eller en ren revalideringsinstitution, men begge elementer findes indbygget i skolen og dens struktur. Det giver en daglig spænding i elevarbejdet mellem det omsorgsbetonede og det resocialiserende og fremadrettede. Hvor og hvornår i elevprocessen skal det ene fremmes og det andet dæmpes?

Udvalget holdt 11 møder, som koncentrerede sig om følgende overskrifter: Modtagelse af nye elever, orientering for nye elever om skolens tilbud, rådgivning for eleverne i valg af arbejds- og undervisningstilbud, afklaring af elevens sociale situation ved ankomsten til skolen, indskrivning af eleverne, elevkort,

indsamling af sociale data, samarbejdsrelationer mellem skolens medarbejdere, samtaler hver tredje måned med eleverne, udslusning af eleverne.

Samtidig med dette arbejde blev der udarbejdet operationelle målsætninger for skolens afdelinger, sektioner og aktiviteter. Overalt på skolen blev der nedsat grupper og udvalg, som gennemgik praksis og kom med nye ideer til aktiviteter. Hver eneste aktivitet på skolen blev beskrevet og formålet defineret, så eleverne kunne vide, hvad de gik ind til, når de valgte dette eller hint værksted eller fag.

Strukturelt blev skolen opbygget med fire pædagogiske afdelinger: 1) Produktionsværkstederne, som primært var indslusningsværksteder og netværksopbyggende for svage elever, 2) Undervisningsafdelingen, hvis primære formål var at styrke elevens personlige udvikling, 3) Værkstedskurset, hvis opgave var optræning og erhvervsmæssig afklaring af eleverne, og 4) Rådgivningsafdelingen med socialrådgivning, uddannelsesrådgivning, jobvejledning og handleplansarbejde.

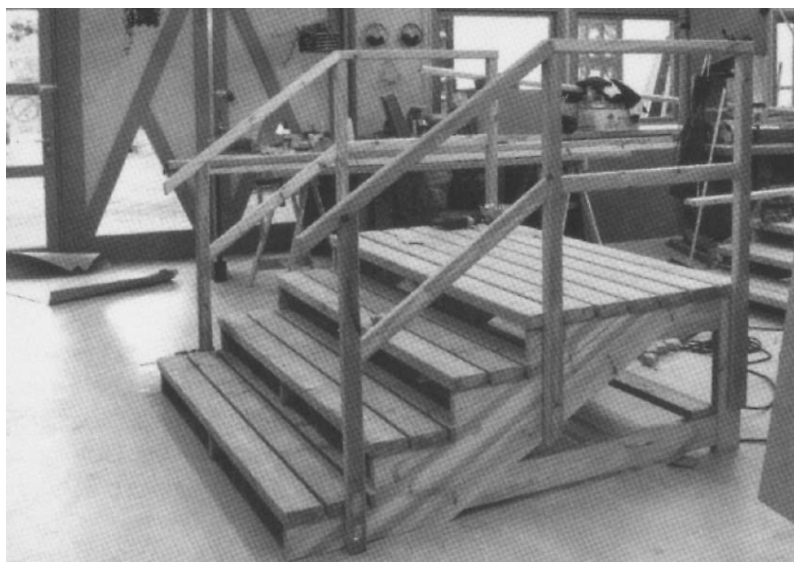
Reformarbejdet fik dybtgående virkninger på skolen og på elevarbejdet i årene fremover. I stedse højere grad kom der sammenhæng i skolens arbejde, og skolen kom til at fremstå som et uddannelsessted for mennesker uden for arbejdsmarkedet med et væld af muligheder, men med vægt på undervisningsforløb med aktivering, træning og dygtiggørelse. Dynamiske begreber som forløb, processer, helheder, formål og udslusning fik en central placering i skolens overvejelser, og med den nye struktur blev skolen i stand til at håndtere meget store grupper af elever med vidt forskellige sociale problemstillinger. Eleverne kunne vælge mellem et fortsat stigende udbud af aktiviteter og sammensætte et forløb, som passede til netop hans eller hendes behov. På en tilfældig formiddag i

begyndelsen af 90'erne kunne eleverne vælge mellem ca. 40 rådgivnings-, undervisnings- og arbejdstilbud samtidig.

Reformen udgjorde en vigtig forudsætning for en række nye initiativer, som skolen tog med revalidering, jobtræning, aktivering, arbejdsformidling, lærlingepladser, fri ungdomsud-dannelse, erhvervsrettede projekter, kurser for ufaglærte A-kasse medlemmer, projekter for indvandrergupper og døgnophold for unge mennesker med alvorlige psyko-sociale problemer.

Med det stigende aktivitetsudbud skete en begyndende specialisering på værkstederne. F.eks. blev produktionsværkstederne delt op i tre enheder, hvoraf især det såkaldte Håndværkerhus snart udviklede sig til at blive et egentligt erhvervstræningsværksted med normer og strukturer, som var meget tæt på det normale arbejdsmarkeds.

Håndværkerhuset

Reformarbejdet var forberedt i Undervisningsafdelingen med et krav til lærerne om, at de skulle planlægge og beskrive undervisningen for et halvt år ad gangen. Undervisningsplanerne skulle samles i et katalog, som halvårligt kunne sendes ud til socialcentre, arbejdsformidlingskontorer, forsorgshjem, distriktpsikiatriske centre, biblioteker etc. for at rekruttere nye elever til undervisningen. Elevgruppen var nok stor i undervisningsafdelingen, men der var adskillige gengangere fra år til år, og det blev vurderet, at en bredere kreds af mennesker med fordel kunne benytte undervisningstilbuddene. Der blev ansat en medarbejder til at bringe katalogerne ud samt orientere sagsbehandlere om skolens aktiviteter. I efteråret 1990 gennemførtes seks kurser for nye elever, som kunne vælge mellem filosofi, maling, afspænding, Københavns byhistorie, edb og keramik. Deltagelse kunne kun ske efter forudgående tilmelding; man kunne ikke blot møde op til undervisningen, sådan som praksis ellers var. Det blev på forhånd besluttet, at holdene igen skulle opløses ved årets udgang, så eleverne - og lærerne - fik en klar fornemmelse af kurserne som et forløb med en begyndelse og en afslutning. 44 elever tilmeldte sig.

I foråret 1991 afholdtes et kursus for arbejdsløse medlemmer af SID, inspireret af LOs rapport „Retten til fremtiden“. Rapporten slog til lyd for en massiv opprioritering af voksen- og efteruddannelsesindsatsen og påpegede især behovet for almene uddannelser for de mere end en million mennesker, som var uden erhvervsuddannelse og som havde en utilstrækkelig uddannelsesbaggrund i forhold til kravene på arbejdsmarkedet. Undervisningsafdelingen fik kontakt med faglige ledere, og der blev udarbejdet et 10 ugers kursusprogram med undervisning i dansk, litteratur, psykologi, edb, matematik og samfundslære. Kurset var et forsøg, og selv om elevtallet skrumpede ind de sidste par uger på grund af frafald blev der gjort mange erfaringer med undervisning af langtidsledige

dagpengemodtagere, som kort efter blev udnyttet i en massiv undervisningsindsats fra skolens side. Kurset blev et gennembrud i skolens bestræbelser på at henvende sig til en bredere kreds af elever.

Med reformen blev der strammet op på kravene til et regelmæssigt fremmøde. Den fastere styring af undervisningen betød ikke færre elever, tværtimod begyndte skolen snart at måtte skrive elever på venteliste. Selv om undervisningsudbuddet blev udvidet meget i 90'erne, og antallet af undervisningslokaler og lærere blev forøget, blev søgningen til kurserne endnu større med ofte flere hundrede elever på ventelisterne.

Også på værkstederne blev der strammet op i et forsøg på at få eleverne til at møde regelmæssigt og gennemføre målrette-

Edb-undervisning blev i 90'erne det mest efterspurgt fag.

de forløb. På produktionsværkstederne havde eleverne kunnet møde op på alle tider af dagen. Nu blev det besluttet, at de kun kunne møde på hele klokkeslet. Kom de for sent måtte de vente til næste hele time. I Håndværkerhuset skulle eleverne møde til normal arbejdstids begyndelse kl. 8 og efterhånden komme op på en normal arbejdsuge. Kaffepauser og frokostpauser blev skemalagt for at værkstedet kunne ligne en rigtig arbejdsplads mest muligt.

Reformen betød, at eleverne blev skrevet ind på skolen, fik elevkort og straks havde socialt afklarende samtaler med socialrådgiverne og derefter samtaler hver tredje måned, hvor man lagde handleplaner eller fulgte op på planerne, eventuelt ændrede planerne. Efter grundig rådgivning og vejledning blev et samlet forløb aftalt, f.eks. ophold på et værksted kombineret med kurser i undervisningsafdelingen. Handleplanerne var individuelle, ikke blot i indholdet men også i formen. I de tilfælde, hvor eleven skønnedes at kunne optrænes til at indgå på arbejdsmarkedet kunne planerne være meget omfattende med aftaler om kurser på skolen og ude i byen, f.eks. på tekniske skoler. For andre grupper kunne handleplanerne være knap så omfangsrige, f.eks. for førtidspensionister, som kunne klare hverdagen selv og som blot behøvede noget at tage sig til sammen med andre mennesker for at overkomme ensomhedsfølelsen.

Reformen blev fulgt op med en række ombygninger og nyindretninger af lokaler på skolen, som igen understregede skolebegrebet. De tidligere kaffestuer og billardlokaler blev indrettet til undervisning i edb, matematik, psykologi, naturvidenskab, skak og sprogfag. I stueetagen blev indrettet modtagelse af nye elever tæt på indgangen til skolen, og socialrådgiverne blev flyttet ned i samme område, så modtagelsen af eleverne blev samlet tæt på hoveddøren.

Reformen betød også et mere systematiseret samarbejde mellem socialrådgiverne og skolens værkstedsmedarbejdere og lærere om den enkelte elev ved opfølgning på handleplanerne, især i udslningsfasen. Ved indskrivningen fik eleven en kontaktperson, som han/hun kunne gå til som den første, hvis der var problemer. Kontaktpersonerne havde et særligt ansvar for at handleplanerne blev virkeliggjort eller korrigeret. Som led i udslningsarbejdet ansattes en jobkonsulent, som gennemførte jobsøgningskurser og fandt arbejdspladser til eleverne, når de var klar til arbejdsmarkedet.

Med reformen indførtes en systematisk indsamling af data om eleverne: Køn, alder, forsørgelse, boligforhold, nationalitet, skolegang, uddannelse etc. Elevernes fremmøde blev ligeledes registreret. Materialet blev indsamlet til internt brug for at kunne anvendes af socialrådgiverne i handleplansarbejdet, og det blev brugt til statistiske formål.

Nye projekter

De faldende statslige bevillinger gjorde det nødvendigt for skolens ledere at finde alternative finansieringskilder. Da skolen samtidig var i en omstillings- og udviklingsituation kom projekter til at spille en vigtig rolle i 90erne. Projekterne blev finansieret med penge fra bl.a. EUs Socialfond og diverse puljemidler fra Socialministeriet.

Projekterne gjorde det samtidig muligt at profilere eleverne i offentligheden i højere grad end tilfældet ellers havde været. Så at sige alle aktiviteter havde fundet sted inden for skolens mure. Med projekterne blev en del af aktiviteterne flyttet ud i samfundet, og befolkningen begyndte at få et andet og mere positivt syn på eleverne.

Det begyndte med De hvide Ryddere, i virkeligheden en gammel idé, som Kofoed havde haft, men aldrig fik realiseret. De hvide Ryddere gør rent og rydder op på veje og pladser efter offentlige arrangementer, iklædt hvide kedeldragter med påskriften „De hvide Ryddere - Kofoeds Skole“. For mange mennesker er skolens elever samfundets problembørn. Ideen med De hvide Ryddere var at vise befolkningen, at eleverne også kan løse problemer.

Ryddernes første arrangement var i påsken 1992. Højtiderne kan være svære at komme igennem for skolens elever, hvis de ikke har venner og bekendte at fejre helligdagene med. Der sker ikke noget, som eleverne kan tage sig til, og som oftest magter de ikke selv at udfylde fritiden med indhold. For at give eleverne en fælles oplevelse tog et hold medarbejdere og elever på Amager Strandpark for at rense området for ølfla-

sker, ispapir og andet affald og gøre stranden klar til sommerens badegæster. Arrangementet sluttede med en fest med musik og grillpølser. Vejret var ikke det bedste, men eleverne havde det rart, og stranden blev renset.

Arrangementet blev omtalt i pressen, og skolen fik snart henvendelser fra arrangører, som gerne ville have eleverne til at give en hjælpende hånd med oprydning, bl.a. Karnevalskomiteen i København. De københavnske karnevaller var meget populære, men der lød ofte kritik af affaldsproblemet. I hele det indre København flød det i bunker og bjerge med pøsepapir, ølkrus og meget andet. Skolen påtog sig opgaven at rydde op, under og efter karnevallet, og ca. 50 elever meldte sig til arrangementet, som strakte sig over tre dage. Skolen købte hapsere, koste, skovle og containere, og holdvis gik eleverne rundt på området og ryddede op efter folk. Overalt var de synlige. Opgaven blev løst til alles tilfredshed. Folk var glade for den løbende oprydning, og der var megen ros til eleverne, og det styrkede deres selvtillid. De oplevede sig som lige så nødvendige for arrangementets gennemførelse som samaritterne, politi, brandvæsen og andre officials.

Eleverne fik adskillige sådanne opgaver: Ved jazzfestivaler på ridebanen bag Christiansborg, ved kvartersfester, ved det sociale topmøde i København, og da byen i 1996 var europæisk kulturby arbejdede eleverne hver eneste dag i fire måneder på Holmen, hvor store kulturelle arrangementer fandt sted med teaterkompagnier fra hele verden. Det største enkeltarrangement var Cutty Sark Tall Ship's Race. Verdens flotteste sejlskibe lagde til kaj ved Langelinie, hvor de blev set af hundredtusinder af danskere. 50 elever fra skolen sørgede for rengøring af det langstrakte havneområde de dage, arrangementet varede. I dagene efter stævnet modtog skolen adskillige telefonopringninger med ros til eleverne.

De hvide Ryddere blev i 1993 organiseret som et jobtræningsprojekt for langtidsledige, og der blev søgt og bevilget penge til projektet fra EUs Socialfond. Udover oprydning bestod projektet af undervisning i forskellige erhvervsrettede fag og af køreskoleundervisning.

Rydderne fungerede som levende reklameskilte for skolen, og de var med til at give skolens elever et bedre image. De mange hvidklædte mennesker med skovle og koste gjorde indtryk. Befolkningen fik langsomt et andet indtryk af eleverne. Hvor man tidligere betragtede dem overvejende som et problem, så man dem nu som nogle, der løste en samfundsmæssig opgave. Ofte følte eleverne sig stemplet, når de fortalte, de kom på Kofoeds Skole. Så måtte de da være nogle sølle skvat, men med rydderne fik befolkningen et bedre indtryk. Folk fik øje på, at de også var mennesker med ressourcer.

Også i Holmbladsgadekvarteret ændrede indtrykket af eleverne sig. Der var voldsom modstand mod skolen, da den blev flyttet ud fra Christianshavn. Man frygtede svineri og drikken-de mennesker i opgangene. Nu så man i stedet for eleverne rydde op i gaden, når kvarterets beboere ikke selv magtede at holde fortorve og pladser rene for affald. I stedet for at tage afstand fra eleverne begyndte beboerne i kvarteret at henvende sig til skolen, når der skulle ydes en hånd med opstilling af en scene, sættes borde og bænke frem, rejses telte, og ryddes op. Hvor skolen tidligere blev ringet op og skældt ud, når en elev havde råbt på gaden eller tisset i en opgang var henvendelserne nu helt anderledes. Ros og opmuntring.

Også på andre områder gjorde eleverne sig positivt bemærket blandt skolens naboere. I 1996 begyndte eleverne at køre dagligvarer ud til gamle og gangbesværede mennesker i Holmbladsgadekvarteret og bære varerne op i lejligheden og sætte varerne på plads. Ved kvartersfester og lokale arrangementer

optrådte eleverne fra musikværkstedet med gyngende blues og rå rock, og skolens værksteder påtog sig opgaver for børnehaver, lokale beboerforeninger og private. De renoverede f.eks. en gård, malede facader og byggede legepladsredskaber til kvarterets børn.

I sommeren 1996 arrangerede skolen cirkusundervisning. Professionelle artister blev hyret til at træne eleverne i 14 dage, hvorefter der i en uge blev spillet forestillinger for kvarterets beboere med gøgl, klovneri, artisteri, trylleri, jonglering og akrobatik. Skolen inviterede alle børnehaverne på Amager til at overvære forestillingerne, og i en uge var teltet fyldt til samtlige forestillinger med råbende og skrigende unger. Børnene levede voldsomt med i showet, og eleverne følte en stor glæde ved at spille for et så oplagt publikum. Interessen var så stor, at eleverne kunne have spillet forestillingen i tre uger. Forestillingerne blev vist samtidig med afholdelse af en kulturuge på skolen, hvor eleverne på de kreative værksteder viste, hvad de havde skabt: Malerier, skulpturer, digte, musik etc.

Også skolens indvandrere har meget at byde på, og i efteråret 1997 blev afholdt en Multikulturuge med sang, drama, dans, musik og oplæsning fra mange kulturer.

For indvandrerelver blev der oprettet to særskilte projekter. Først et i 1995 for kvinder fra Pakistan og Tyrkiet, som skulle aktiveres efter bestemmelserne i bistandsloven. Projektet gav kvinderne arbejdsstræning med rengøring i formiddagstimerne. Om eftermiddagen gik de til danskundervisning, ni timer om ugen, og en eftermiddag om ugen var de på ekskursioner til f.eks. et bibliotek, en skole, et hospital etc., eller de lærte at benytte det offentlige bussystem. I projektet lærte kvinderne også at cykle. Projektet var med til at sætte kulør på skolen. I begyndelsen af projektet var det iøjnefaldende, når 10 ind-

vandrerkvinder i store gevandter gik rundt på gangene og i klasselokalerne med kost og spand. Senere er de gledet ind som et helt naturligt indslag i skolens brogede hverdag. I den første periode af projektet blev kvinderne fulgt til skolen af deres mænd og hentet igen om eftermiddagen, men efterhånden som mændene fattede tillid til skolen, blev kvinderne i højere grad overladt til deres egen boldgade. For nogle var det første gang, de var alene uden for en dør.

Der blev i 1996 oprettet endnu et projekt for indvandrere, hvor mændene kunne være med. Projektet gav flygtninge og indvandrere intensiv danskundervisning og arbejdspraktik. Eleverne var gennemgående veluddannede, og mange kom i arbejde efter kurset.

Et andet projekt med fine udslusningsresultater var edb-kurser for langtidsledige mellem 25 og 35 år. Edb-undervisning kom på programmet i slutningen af 80'erne, da en elev tog initiativet og i et hjørne af et værksted stillede sin egen computer op og begyndte at undervise andre interesserede elever. Snart blev et egentligt værksted indrettet, og i 90'erne blev undervisningen udbygget med nye lokaler, flere lærere og flere programmer. Edb-undervisning blev det mest efterspurgt fag i 90'erne.

Også private gaver gjorde det muligt at udvide aktiviteterne. Generelt har midlerne fra skolens støttekreds været afgørende for skolens muligheder for stadig at kunne udvikle sig og imødekomme nye behov. Det gælder både de mange mindre og færre meget store beløb.

I 1992 fik skolen foræret en firelænget gård - Haugegård - i Sandbjerg nord for København. Gården blev indrettet som bofællesskab med plads til seks unge mennesker. Bofællesskabet blev drevet som en integreret del af Kofoeds Skole, og eleverne gik til undervisning på skolen.

En meget stor pengegave - knap 10 mill. kr.- betød, at skolen i 1996 kunne tage fat på at realisere et længe næret ønske: Bygning af en idrætshal på den tidligere nævnte nabogrund. Hallen blev delvis bygget af skolens egne værksteder med inddragelse af eleverne. Hallen indviedes på skolens 70 års fødselsdag i 1998.

Udenlandske kontakter

I 90'erne fik skolen et stigende antal udenlandske kontakter med besøg fra den store verden. Nævnt i flæng har der været gæster fra USA, Canada, Japan, Rusland, Australien, Tyskland, Belgien, Polen, Holland, Ungarn, Estland, Lithauen, Ukraine, England, Skotland, Irland, og de skandinaviske lande.

Også skolens medarbejdere begyndte at rejse ud på studie- og foredragsture til udenlandske institutioner og konferencer, og i et par tilfælde blev der etableret partnerskaber med projekter i udlandet. I begyndelsen af 90'erne arbejdede skolen sammen med et projekt i Dublin, og i 1997 fik skolen penge til et musikprojekt, som involverer samarbejde med fire udenlandske projekter for unge. Der blev skrevet en folder på engelsk om skolen, som blev sendt til udenlandske ambassader, og skolen modtog en stigende mængde udenlandsk litteratur om sociale spørgsmål.

Især med Polen har der været et stærkt udbygget samarbejde. Med finansiell bistand fra bl.a. Demokratifonden afholdt skolen kurser for polakker. Kontakten til Polen går tilbage til efterkrigsårene og blev intensiveret i 80'erne med kontakter til det pædagogiske fakultet i Warszawa. Efterhånden opstod ideen om at overføre Kofoeds ideer til polske institutioner. I begyndelsen blev overførelsen tilrettelagt som gensidige studiebesøg. Adskillige grupper fra Polen har besøgt skolen, og skolens medarbejdere har været i Polen for at holde foredrag og bistå projekter med praktisk hjælp. Skolen har bl.a. istandsat en institution for narkomaner nord for Warszawa og givet et tandlægeudstyr til en anden institution samt inspireret institutioner i Gdansk og Poznan efter de kofoedske ideer. Skolens

forstander, Jens Aage Bjørkøe, var i særlig grad optaget af polske forhold, og blev i 1997 doktor phil. ved universitetet i Warszawa på en afhandling om Hjælp til selvhjælp. Disputatsen blev senere udgivet på et forlag i Polen.

Gradvist tog planerne form af oprettelse af en afdeling af Kofoeds Skole i Polen, og ved årsskiftet 1997/98 indviedes en skole i Siedlce 100 km. øst for Warszawa. Skolen drives af en polsk forening til udbredelse af Hans Christian Kofoeds socialpædagogiske ideer. Den polske skole har plads til 30 elever, som undervises i engelsk og edb, og der tilbydes rådgivning og behandling for bl.a familieproblemer og alkoholisme. Skolen i København udstationerede en medarbejder i Polen, i første omgang for et år.

Skolen i dag

Ved udgangen af 90'erne er Kofoeds Skole en meget stor og mangesidet institution med ca. 700 daglige elever (på årsbasis mere end 3000 forskellige mennesker), 120 faste medarbejdere og et stort udbud af aktiviteter for eleverne, centreret om værkstedsophold og undervisning samt rådgivning og vejledning.

En tavle i receptionen anskueliggør aktiviteterens omfang. Der er henvisninger til: Bad og vaskeri, rengøring, socialrådgivere, snedkerværksted, teknisk afdeling, møbeldepot, lager, erhvervskonsulent, snedkerværksted, dataværksteder, læder og skind værksted, billardklub, rådgivningskontor, læge, psykolog, advokat, sygeplejerske, frisør, atelier, keramikværksted, trykkeri, sprogundervisning, ungdomsafdeling, cafeteria-køkken og spisesal, tekstilværksted, madværksted, syværksted, kursuslokale, bibliotek, indskrivning, studievejledning, konditorium, kørselsafdeling, malerværksted, musikværksted, autoværksted, håndværkerhus, trægrund, grønlændersektion, skibsprojekt, produktionsværksteder, smedeværksted, tøjdepot samt diverse lokaler med skiftende undervisning. Dertil kommer boliger, som skolen har på Christianshavn, Louise-stiftelsen i Sorø, bofællesskabet Haugegård i Nordsjælland og Holger Nielsens Ungdomsboliger på Amager. Den seneste udvidelse af skolens aktiviteter er en 1400 kvadratmeter stor idrætshal, som også kan bruges til koncerter, fester, teater, kurser og konferencer.

Alene i undervisningsafdelingen er der lige ved 75 fag og 200 kurser at vælge imellem, bl.a.: 33 edb-kurser, kunsthistorie, aktuel kunst, astronomi, filosofi, nordisk litteratur, film, Kø-

benhavns byhistorie, psykologi, skrive- og forfatterværksted, matematik, naturvidenskab, skak, sundhedsfag, drama, formning, keramik og lertøj, tegne- og malekurser, træ- og metal-sløjd, mad- og køkkenkurser, sykurser, læder og skind, motion, afspænding og styrketræning, yoga, dans, sang- og stemmetræning, korsang, instrumentundervisning (guitar, harmonika, trommer, trompet), sammenspil, dansk for indvandrere, dansk for dansktalende, engelsk, fransk, italiensk, spansk, tysk, esperanto etc.

Personalet er bredt sammensat. Omkring 1980 var langt den største personalegruppe praktiske og pædagogiske omsorgsmedarbejdere. Det ændrede sig op gennem 90erne, så medarbejdergruppen i dag er sammensat af værkstedsmedarbejdere, lærere, socialpædagoger, socialrådgivere, studie- og erhvervsvejledere, en læge, en sygeplejerske, en psykolog, en advokat, et køkkenspersonale og et administrativt personale.

Elevgruppen er meget differentieret og indeholder bistandsklienter, førtidspensionister og dagpengemodtagere. Af problemer blandt eleverne kan nævnes misbrugsproblemer, psykiske problemer, ensomhedsproblemer, tilpasningsproblemer, psyko-sociale problemer, hjemløshed, vanskeligheder med at fastholde et job, langtidsledighed og kedsomhed i form af problemer med at fylde tiden ud i ledighedsperioden. Dertil kommer særlige vanskeligheder for gruppen af indvandrere med sprog og kulturtilpasning. Denne gruppe er blevet meget stor i 90erne og tæller nu en tredjedel af eleverne. Skolen har elever fra ca. 70 nationer. I mange år var langt hovedparten af eleverne på skolen mænd. Det ændrede sig i 90erne, så kønsfordelingen nu er fifty-fifty, i undervisningsafdelingen med et flertal af kvinder.

Skolen tilrettelægger jobtræning og aktivering efter bestemmelserne i arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen, gennem-

fører forrevalidering og revalidering, tilrettelægger uddannelser efter lov om den fri ungdomsuddannelse, giver botræning til unge med særlige vanskeligheder, gennemfører lærlinguddannelser og har pensionister ansat i beskyttede stillinger. Dertil kommer aktiviteter for mennesker, som ikke kan passes ind i disse kategorier, bl.a. førtidspensionister og særligt udsatte grupper. Skolen har en meget bred samarbejdsflade med bl.a. socialcentre, AF-kontorer, distriktpsychiatriske centre, indvandrerinstitutioner, hospitaler, fængsler, andre institutioner, og centre for mennesker med specialproblemer.

Skolen har til stadighed gennemløbet en udvikling, men har ønsket at fastholde det grundlag, som blev formuleret af Kofoed i slutningen af 20'erne. Da skolen i 1994 reviderede sine vedtægter blev grundlaget for og formålet med skolens arbejde formuleret således: „Kofoeds Skole arbejder på kristent og folkeligt grundlag i respekt for det enkelte menneske og i anerkendelse af dets værd og ligeret i samfundet. Skolen bygger i det pædagogiske arbejde på et livssyn, hvori indgår frihed, ansvar, forståelse af valg og konsekvenserne deraf. Kofoeds Skole har til formål at yde Hjælp til selvhjælp til mennesker, der har sociale vanskeligheder. Skolen vil dermed virke for selvrespektens opretholdelse, sundhedens fremme, styrkelse af perspektiver for den enkeltes fremtid og dygtiggørelse til livet. Gennem særlige afdelinger kan skolen arbejde med undervisning og uddannelse, optræning og resocialisering, støtte til personlig udvikling og netværksforbedring, herunder forebyggelse, beskæftigelse og omsorg samt akut-hjælp og behandling“.

Efterskrift

Det har fra første færd været et gennemgående træk ved Kofoeds Skole, at man opholdt sig ved det positive, så efter muligheder og styrke hos eleverne og ikke fokuserede på deres svagheder eller særheder. Man har bestræbt sig på at se hvert menneske, som kom på skolen, som andet og mere end et problem eller et tilfælde, men som noget unikt og enestående alene ved blot at være til. Selv i det mest furede og hærgede ansigt har man villet se træk af Guds skaberværk. Fremtiden for eleverne har været mere afgørende end fortiden. Og først og sidst er skolen båret af troen på, at indsatsen kan nytte. At det drejer sig om at finde vækstpotentialet, som kan få et menneske til at vokse og trives, så det får et bedre liv. 70 års erfaringer og mange nederlag har ikke kunnet røkke ved troen på det meningsfyldte i indsatsen. Intet er umuligt så længe der er liv. Selv det svageste menneske har i sig potentialet til et lille mirakel.

Denne positive, optimistiske holdning på elevernes vegne er blevet båret af tusindvis af medarbejdere, som med deres indsats på skolen har legemliggjort Kofoed ånden fra begyndelsen i 1928 til i dag. De fleste af disse medarbejdere er anonyme, deres navne er i dag ukendte, men hver især har de haft betydning for skolens historie og for de mennesker, som kom på skolen.

Hver ny generation står med sin tids problemer og har sine vanskeligheder at slås med, men så længe optimismen findes, og der er mennesker, som vil lade sig besjæle af den - også i situationer, hvor man står over for menneskelige tragedier og man må give op - vil der være en Kofoeds Skole.

1 +10 Praktisk-pædagogisk værksted

2 Musikværksted

3 Idrætssektion

4 Bibliotek

5 Regning

6 EDB-undervisning

7 Fotolære

8 Træværksted

9 Tekstilværksted

11 Elevkoncert

12 Koncert og modeopvisning

13 Matematik

14 Dansk for udlændinge

15 Madværksted

16 Træværksted

17 Autoværksted
18 Tøjdepot
19 Trykkeri

20 Autoværksted
21 Snedkerværksted
22 Autoværksted

23 Smedeværksted

24 Køreskole
25 Snedkerarbejde

26 Smedeværksted
27 Malerværksted

28 Snedkerværksted
29 Vaskeri

30 Produktionsværksted
31 Udstillingsgård

32-33 Håndværkerhus
34 Trægrund

35 Håndværkerhus
36 Håndværkerhus

37 Sygeplejerske
38 Skolens fiskekutter

39 Udslusningslejlighed
40 Tandlæge

41 Grønlandersektion
42 Sengepladser

KOFOEDS SKOLE

Den selvejende institution Kofoeds Skole der arbejder på et kristent og folkeligt grundlag, yder hjælp til sevhjælp til mennesker i sociale vanskeligheder.

ADRESSER:

Kofoeds Skole
Nyrnberggade 1
2300 København S
Telefon: 32 68 02 00
Postgiro: 9 11 88 45

Holger Nielsens Ungdomsbolig
Peder Lykkesvej 45
2300 København S
Telefon: 32 58 09 35

Louisestiftelsen
Feldskovvej 30
Frederiksberg
4180 Sorø
Telefon: 53 63 12 99

Haugegård
Sandbjergvej 23
2970 Hørsholm
Telefon: 45 66 12 52

43 Kofoeds Skole
44 Underholdning juleaften
45 Markedsdag

46 Holger Nielsens Ungdomsbolig
47 Louisestiftelsen
48 Haugegård
49 Cafeteria

